

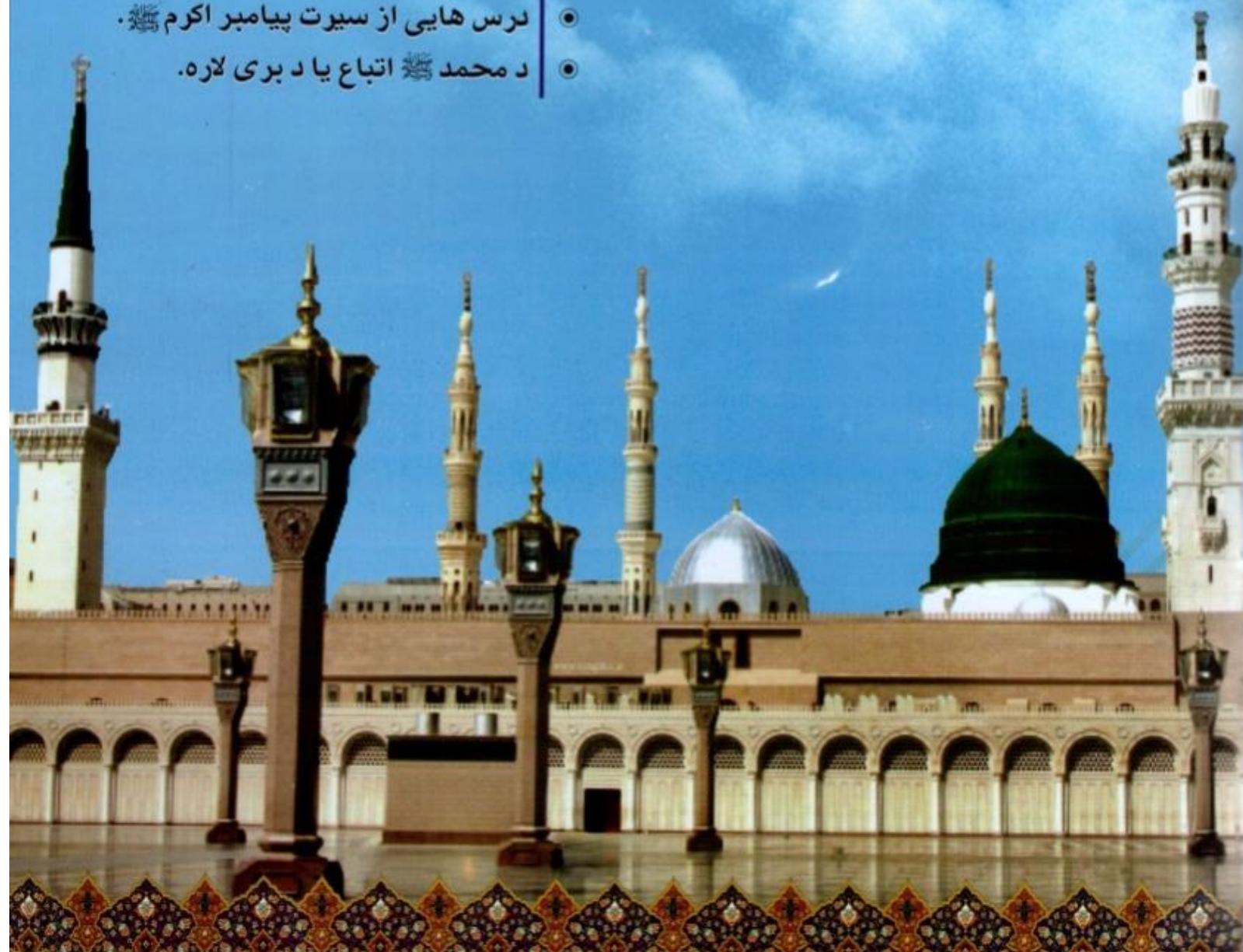

پیامبر

ارگان نشراتی وزارت ارشاد، حج و اوقاف
مجله دینی، علمی، ادبی، تحقیقی و اجتماعی

په دې گنه کې

- د مبارک میلاد د ورځی په مناسبت ...
- نگاهی مختصر پیرامون سیر تاریخي ...
- د ارشاد، حج او اوقافو وزیر ژوند ته کتنه.
- درس هایی از سیرت پیامبر اکرم ﷺ.
- د محمد ﷺ اتباع یا د بری لاره.

پیامبر از پیام حق

قال رسول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ اللَّهَ أَوْحَى إِلَيَّ أَنْ تَوَاضَعُوا حتَّى لَا يَفْخَرَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ، وَلَا يَبْغِيَ أَحَدٌ عَلَى أَحَدٍ رواه مسلم.

پیامبر اکرم فرمودند: «خداؤند به من وحی فرمود که نسبت به همدیگر متواضع باشید، تا کسی بر دیگری تفاخر نکند و یکی بر دیگری ستم رواندارد.

حضرت رسول الله و فرمایل: چې پاک خدای ده ته وحی را لیږلې ده چې تواضع و کړئ ترڅو چې هیڅوک پربل فخر او هیڅوک پربل تېری و نکړي.

الراحمن يرحمهم الرحمن ارحموا من في الأرض يرحمكم من في السماء (ابوداود وترمذی)
رحم کنندگان را الله رحمت می کند، رحم کنید بحال کسانی که در زمین اند، تا رحم کنند به شما آن ذاتی که در آسمان است.

په رحم کوونکو مهربان خدای رحم کوي، په هغوكسانو چې په خمکه کښې دی رحم و کړئ، خو چې په تاسې باندې هغه ذات چې په آسمان کې دی رحم و کړي.

قال الله تعالى:

﴿ قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ قُلِّ
اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ
يُتَّبَعَ أَمْنَ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يُهْدَى ﴾ (آلـآيه)

دينی، علمی، ادبی، تحقیقی او تولنیزه
میاشتني خپروونه

د امتیاز خاوند: د ارشاد، حج او اوقافو وزارت
د تأسیس کال ۱۳۷۲ هـ ق مطابق ۱۳۳۱ هـ ل

مدیر مسئول

مولوی عنایت الله شریفی

سکرتر مسئول

سید مسلم شاه اسدی

هیئت تحریر

۱- محترم فضل محمد حسینی

۲- محترم مولوی عبدالوالی حقانی

۳- محترم استاد محمدشریف رباطی

۴- محترم ناصرالدین دریز

۵- محترم مولوی عبدالصبور فاروق

د مجلی دویمه دوره، نولسم کال ، اوومه گنه

دریغ الاول میاشت ۱۴۴۳ هجری قمری

د تلی او لرم میاشت ۱۴۰۰ هجری لمربیز

د چاپ شمپر: ۲۰۰۰

وریا ویشل کیبری

د مطالبو نوملې

سرمقاله / میلاد مسعود سرور کایبات

۲

اداره مجله

۳

د مبارک میلاد د ورخې په مناسبت د ارشاد، حج او
اوقادو وزارت پیغام

۵-۶

نکاهی مختصر پیرامون سیر تاریخي مجله پیام حق
اداره مجله

۱۰-۱۶

دارشاد، حج او اوقادو وزیر ژوند ته کته
ریاست دفتر

۱۳-۱۱

درس هایی از سیرت پیامبر اکرم
مولوی احمد نور

۱۷-۱۴

در حمۀ للعالیین د سولی او امن پیغام
استاد محسن حنیف

۲۰-۱۸

رعایت اخلاق اسلامی در زندگی فردی و اجتماعی
دوكتور عبدالباری حمیدی

۲۳-۲۱

د محمد اباعا ياد بري لاره
محمد ابراهیم منیب

۲۷-۲۴

نگوشي بر سیرت اخلاقی پیامبر گرامی اسلام
استاد محمد شریف رباطی

۲۹-۲۸

د رسول الله د اخلاقو حیني حیرانوونکي بلکي
مولوی صدیق الله مشال

۳۲-۳۰

سیرت رفتاري و گفتاري آنحضرت با مردم
مولوی جمال الدین اکلیل

۳۵-۳۳

دنبوی مبارک سیرت تعریف او پیژندنه
مولوی فریدالله ازهري

۳۹-۳۶

اخلاق خانوادگی پیامبر اسلام
منهج الله فایق

۴۱-۴۰

د پیغمبر د رسالت ستري موخي
محقق نصیر احمد نوربخش

۴۴-۴۲

مفهوم و ابعاد حجاب در قران
شیخندوی نورالله کوثر

۴۶-۴۵

دنبوی اخلاقو په هینداره کې
استاد فدا محمد فائض

۴۹-۴۷

اهمیت حجاب از نظر اسلام
محمد عارف مصلح

۵۱-۵۰

د اسلامی سیاسی نظام حیني خانګړتیاوې
محمد نور صدیقی

۵۳-۵۲

وحدت مسلمین از دیدگاه اسلام
مولوی عبدالناصر رقیب

۵۷-۵۶

نکاهی بر مهمترین خصوصیات شخصیتی پیامبر اسلام
استاد سید نصیر هاشمی

۶۳-۵۸

گزارش ها
 حاجی توکل بخشی

میلاد مسعود سرور کاینات

قال الله تعالى : ﴿ يَأَيُّهَا أَلنِّي إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِدًا وَمَبِيرًا وَنَذِيرًا ﴾ الاحزاب : ٤٥

درود بی پایان بر نبی گرامی اسلام ﷺ که علم و قلم آغاز سخن وحی برای حضرتش است و بر مبنای حکم الهی به پیروانش فرمود: شباروز از خداوند متعال بخواهند که همه مسلمانان را به راه راست هدایت فرماید، راهی که به کمال رسیدگان پیمودند.

زمانی که جامعه بشری با اضطراب و آشوب های طاقت فرسا مواجه بود، استبداد و تکبر در جهان بیداد می کرد، امتیاز و برتری طلبی از چهره قدرت و ثروت سر بر می آورد، غارت و جهان گشائی معیار اهمیت انسان ها بود، قطع نظر از رعایت حقوق، حتی انسان بودن در فرهنگ منحط آن زمان قابل باور نبود، بدون در نظر داشت هیچ دلیلی دختران معصوم زنده بگور می شدند، سجایای اخلاقی رو به زوال می رفت؛ ارزش ها از قلمرو حیات محظوظ بود، دنیا با جنین وضعیتی انتظار رهبری را می کشید تا کشتی متلاطم و گیرآمده بشر را به ساحل نجات رساند، نظام فردی و اجتماعی بشر را برابر محور انسانیت و کرامت آدمی بیاراید و نسخه اسرار تکوین حیات را تفسیر نماید.

بلی! میلاد مسعود سرور کاینات ﷺ نقطه عطفی است در تاریخ انسانی و مژده برای ظهور پیغمبری است که بحث نبوت، رسالت، فضایل و منزلت گرامی آن حضرت فراتر از ظرفیت انسان های عادی در بستر تاریخ می باشد.

همانکونه که تقدم آن جناب ﷺ در فضل و برتری تثیت شده، استمرار و ابقاء رسالت و شربعت شان در سطحی است که بعد از ایشان دیگر پیغمبری مبعوث نمی شود و تا پایان جهان تنها شریعت محمد مصطفی ﷺ تأمین کننده حیات معنوی، سعادت و مدنیت بشری است، شریعتی که منشأ اش علم و حکمت است؛ الفاظش همچو دریا صاف و آرام و معنایش مانند آسمان بلند می باشد.

زیرا به وسیله دین اسلام و شریعت غرای محمدی امتی جهانی به وجود آمد که بند و آقا در آن یکسان اند، مرز کشور ها در جهان ینی دینی و خرد انسان مسلمان ارزشی ندارد، بلکه همه مؤمن و در قلمرو سیرت و اخلاق پیامبر رحمة للعالمين است.

حضرتش ختم فبین می باشند، قرآن عظیم الشان می فرماید: ﴿ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِنْ رَجَالِكُمْ وَلَكُنَ رَسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ الرَّسُولَيْنَ ... ﴾ {الایه ۱۰} (محمد پدر هیچ یک از مردان شما نبوده و نیست، ولی رسول خدا، ختم کننده و آخرین پیغمبران است).

به این اساس سیرت رسول اکرم ﷺ الکو و اسوه حسنہ فرا راه زندگی انسان مؤمن است، مسلمان در شعاع پیروی از دین مبین اسلام با پیام جهانی قرآن کریم ﴿ أَلَيْهِمْ أَكْلَمُ لَكُمْ دِيْنُكُمْ وَأَنْتُمْ عَلَيْكُمْ يَعْمَلُونَ وَرَضِيَتُ لَكُمُ الْإِسْلَامُ دِيْنًا ﴾ تکلیف خود و جامعه انسانی را معین می کند.

بلی! دینی که دارای روش تربیت راه ها و واضحترین روش ها می باشد، نه فقط ملتی را سعادتمد کرد بل هر توده ای که از حق پیروی کنند و تقوا داشته باشند سعادتمد می شوند. با گرامیداشت از میلاد مسعود رسول کریم ﷺ و سیرت آن جناب که در بر گیرنده اصول حسنهات، طرز العمل زندگی انسان، قواعد و اساسات انسانی، تأمین کرامت و راهبرد نجات بشر و راز فوز عظیم می باشد، آموزه هایی می گیریم که باید بگیریم.

بدون تردید انحطاط و ذلت آنگاه در بدنه نظام و ملت ها نفوذ می کند که امر قرآن و راه و سیرت محمدی ﷺ را ترک نمایند.

این مطلب تبیین کننده حقیقتی است که هرگاه قومی اطاعت و پیروی از سنت رسول الله ﷺ را ترک کند جزء اضمحلال، نابودی و خسaran دنیا و عقبی چیزی دیگری در انتظار شان نخواهد بود، مبتنی بر این پندار، یکانه اصول و اسلوب موفق برای ما و کافة انسان ها، پیروی از اخلاق و سیرت رسول اکرم ﷺ می باشد، قرآن کریم می فرماید: ﴿ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أَكْثَرُهُمْ حَسَنَةً لَمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْأَخْرَى وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ﴾

(مسلمان رسول خدا برای شما در زندگی سرمش نیکویی بود، برای آنها که امید به رحمت خدا و روز رستاخیز دارند و خدا را بسیار یاد می کنند.) بدون شک سیرت رسول گرامی اسلام ﷺ راهکار بنیادی نسل های مسلمان، محک تشخیص حقایق و استمرار دعوت اسلامی تلقی می گردد، بر بنای تحقیق و پژوهش در زندگی آن جناب ﷺ و دریافت راز تفوق بر جنبه های مادی و معنوی، در پرتو اخلاق و روش پیغمبر ﷺ، مردان و زنانی پیروش شدند که به همت آنها مسیر تاریخ تغییر کرد، حیات معنوی و سیرت فرخنده پیامبر اکرم ﷺ در وجود انسان مسلمان نقش قلب را داشته و همچون وجودان بیدار و حساس، اندیشه مؤمن را رهبری می کند.

بلی! اندر شدن بر سیل برهیزگاری، سیادت و سروری، رهائی از جهل و فقر و محرومیت، راهبردین به ساحل از مخافت طوفان های بنیاد بر انداز، جواب توطنی های ملوان و طرد ناماؤنسی ها از ضمیر و زمان و بالاخره توسل به سعادت دو جهانی در گرو پیروی از سیرت و اخلاق رسول اکرم ﷺ می باشد.

د حضرت محمد مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وسلم

د مبارک میلاد دو رخ په مناسبت د ارشاد، حج او اوقافو وزارت پیغام

سه شنبه، ۱۲ ربیع الاول، ۱۴۴۳ هـ، مطابق ۲۷ میزان، ۱۴۰۰ هـ

وَمَا أَرْسَلْنَا إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ [الأنبياء: ۱۰۷]

د افغانستان اسلامي امارت د ارشاد، حج او اوقافو سپریست وزیرد وزارت د منسوبيتو، د هبود د علم اوو، مشایخو، خطیبانو او امامانو په استازیتوب د بشریت د ستراجی او لارنسود حضرت محمد مجتبی ﷺ د نېکمرغه میلاد په مناسبت توپی اسلامی نړی، په خانګري توګه د افغانستان اسلامي امارت مشرتابه، مسئولینو، مجاهدینو او تول مسلمان ولس ته سلامونه او نیکی هیلې وړاندې کوم.
خونیں یم چې داخل د میلاد مبارکه ورڅه د اسې حال کې نمانځو چې ګران هبود مود اشغال او فتنې له تورتم خڅه آزاد دی، نوددي عظیم نعمت د شکرانی او د میلاد النبی صلی اللہ علیہ وسلم د صحیح حق اداء کولو په خاطر باید لاندې لارښوونې په پام کې ونيسو:

۱- اللہ تعالیٰ جل جلالہ ته رجوع او د تولو ظاهري او باطنی کناهونو خڅه توبه، د اللہ تعالیٰ ددی قول مطابق: [وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا إِيَّاهَا الْمُؤْمِنُونَ]

۲- په تولو جوانبو او بعادوکې د سرور کائنات حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم د اخلاقو پیروی او پابندی:
الله جل جلاله فرمای: [وَإِنَّكَ لَعَلَى خُلُقٍ عَظِيمٍ].
او حضرت پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم فرمای: [إِنَّمَا بَعثْتُ لَأَنْتَمْ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ].

۳- د نبوی سیرت او سنتود درس او مطالعې له لاری د زره له تله د رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم سره محبت کول او هم خپلو او لادونو او کورنو ته د دغه محبت تعليم ورکول، د رسول الله صلی علیہ وسلم د دې ارشاد مطابق: [لَا يَؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّىٰ أَكُونَ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِنْ وَالَّدَهُ وَوَلَدَهُ وَالنَّاسُ أَجْمَعُونَ].

له دغې موقع خڅه په استفادې له اهل خیر او شتمونو مسلمانانو خڅه هیله کوو چې د خپل ګران پیغمبر ﷺ
حضرت محمد صلی اللہ علیہ وسلم د متابعت له مخې په دغو مشکلو اقتصادي حالاتو کې په بې وزلو،
کونډو او یتیمانو شفت او مهریانی وکړي.

په پای کې د اللہ تعالیٰ جل جلاله په دربارکې دا دعا کوو چې مونږد رسول الله صلی اللہ علیہ وسلم
ریستینی مُحبین او عاشقان وکړو او په ګران هبود کې مواسلامي نظام او سوکالي تینګښت او دوام
ومومي. آمين

والسلام عليکم ورحمة الله وبركاته

شيخ الحديث دكتور مولوي نور محمد ثاقب

دارشاد، حج او اوقافو وزیر

نکاتی مختصر در حوزه نشراتی مجله

اداره مجله

سال ۱۴۰۰ هـ(ش) از چاپ و نشر باز
ماند.

با پیروزی مجاهدین و تشکیل فراغیر
امارت اسلامی افغانستان و صبغه
اصلاحی مسئولین متعهد امارت
اسلامی کشور در بخش های مختلف،
مجله پیام حق ارگان نشراتی وزارت
ارشاد، حج و اوقاف بنابر شایستگی
های معنوی ماضی، جایگاه دینی، و
سابقه طولانی نشراتی خود، مورد
کنکاش و ارزیابی دلسوزانه و
علاقمندی رهبری جدید وزارت قرار
گرفت.

خداآوند منان را سپاسگزاریم که در
این راه به ما نعمت توفیق عنایت
فرموده که به اثر سعی و تلاش
خردمندانه فضیلت مآب شیخ الحدیث
دکتور مولوی نورمحمد ثاقب وزیر
ارشاد، حج و اوقاف امارت اسلامی
افغانستان طی مجالس حضوری که
محبت و اخلاص خویش را در ملاقات
با هیئت اداری مجله پیام حق تحت
اشراف ریاست اطلاعات و آگاهی عامه
به نحو احسن و بی نظیر به

نشراتی خود با گسترش برنامه های
ارشادی، فرهنگ و ثقافت دینی حفظ
نموده، مقام ارجمندی در حوزه نشراتی
و خانواده مطبوعات کشور دارد.

این مجله در عمر نشراتی خود با وجود
فراز و نشیب های اجتماعی و سیاسی
که بعضا در استمرار انتشار آن تاثیر
می گذشت، ظرفیت آنرا داشت که از
کلیه آزمون ها موفق بدرآید و رسالت
تاریخی خویش را که همانا ابلاغ احکام
الله، ارشادات نبوی و تربیت دینی در
قالب مقالات و تراویش ذهنی
نویسندها مؤمن و متعهد بود، به

صورت نشریه ای مدون و موزون دنبال
نماید.

با وجود همه مشکلات فرا راه این مجله
وزین از بدئ تأسیس آن طی دو دور به
چاپ رسیده است و بطور نورمال تا
امسال ۱۴۴۳ هـ(ش) مطابق ۱۴۰۰ هـ(ش)

چاپ آن ادامه داشته است، که
متأسفانه در آخرین ماههای حکومت
ماضی و بالآخر نابسامانی های سیاسی
رونده چاپ این مجله نیز متاثر گردید که
دو شماره آن ماه های (اسد و سنبله

مجله پیام حق به تاریخ ۲۷ محرم
سال ۱۳۷۲ هـ(ش) که مصادف است
به ۲۵ میزان سال ۱۳۳۱ هـ(ش) در
چوکات ریاست مستقل مطبوعات،
شعبه تربیه افکار آغار چاپ یافت،
یگانه مجله دینی و مثقفی بوده که با
قطع و صحافت مدون، زیبا و با تیراز
معین در کشور به نشر رسید.

مجله وزین پیام حق به ابتکار علماء
دانشمندان چیره دست آن زمان که
افتخار گردانندگی و مدیرت آنرا در
دهه سی به عهده داشتند شامل
حضرات ذیل:

۱- محترم مولانا شاه محمد رشداد
مؤسس و تهداب گذار اولین
شماره آن.

۲- محترم مطیع الله چنبلی
نخستین مدیر مسؤول آن در
سال ۱۳۳۲.

۳- محترم عبدالهادی هدایت
مدیر مسؤول آن در سال
۱۳۳۳

پیام حق سیر تکاملی اش را
در مدت هفتاد سال حیات

۱۳۳۷	مدیر مسؤول درسال	تحریر مجله حمایت دوامدار و همکاری
۵. محترم محمدشفیق "وجдан"		مستمر شانرا در کلیه عرصه ها برجسته نموده، وعده سپردند که برای تحریر و نشر مقالات ارزنده علمی و تحقیقی با این اداره همکاری و همیاری صمیمانه می داشته باشند.
۱۳۳۸	مدیر مسؤول درسال	
۶. محترم محمدگلاب "بشار درسال	۱۳۳۸	
۷. عبدالجلیل "وجدی" درسال	۱۳۴۴	ریاست اطلاعات و آگاهی عامه و اداره مجله پیام حق ضمن تمجید از اقدام اصولی و راهکار ممتاز رهبری وزارت، این آغاز را نقطه عطفی در تاریخ شکوهمند مجله پیام حق ارگان نشراتی این وزارت تلقی نموده و این دستاورد را به رهبری وزارت ارشاد، حج و اوقاف مخصوصاً به فضیلت مآب شیخ الحدیث دکتور نورمحمدثاقب و سایر مسئولین امارت اسلامی و به مردم شریف خود مبارکباد عرض می نماید.
۸. عبدالباقي "هباء" درسال ۱۳۴۷.		و قبلًا از حسن تدبیر، نیت صادقانه جناب وزیر محترم که معرف شخصیت علمی، عزم متین و همت والای فرهیخته گرامی می باشد، مراتب سپاس و قدردانی خویش را اعلام میداریم و برخود لازم میدانیم که از تلاش و کوشش جناب شان صمیمانه تقدير و تشکر نماییم؛ امید است در سایه عنایات خداوند متعال موفق و مؤید باشند.
۹. سخن داد "فایز" درسال ۱۳۵۲		مدیر مسؤولان مجله پیام حق از سال ۱۳۳۱ الی سال ۱۴۰۰ قرار ذیل است:
۱۰. عبدالسمیع "قرنق" درسال	۱۳۶۴	۱. محترم مولانا شاه محمد "رشاد" مؤسس و تهداب گذار اولین آن سال ۱۳۳۱
۱۱. عبدالهادی "جید" درسال ۱۳۶۴		۲. محترم مطیع الله "چمبیلی" مدیر مسؤول نخست آن ۱۳۳۲
۱۲. محترم محمد ولی "فتی" درسال	۱۳۶۵	۳. محترم عبدالهادی "هدایت"
۱۳. محترم قاری سیدعبدالصمد هاشمی درسال	۱۳۷۴	مدیر مسؤول ۱۳۳۳
۱۴. محترم الحاج محمد اسماعیل درسال	۱۳۷۵	۴. محترم محمد یونس "حالص"
۱۵. محترم سیدحبیب الله "فرید فاروق" درسال ۱۳۸۱		
۱۶. محترم مرتضی "حامد" درسال	۱۳۸۲	
۱۷. سید عبدالمصبور هاشمی درسال	۱۳۸۷	
۱۷. محترم محمدابراهیم "ربانی" در سال	۱۳۸۹	
۱۸. محترم سیدشمس الدین "هاشمی" درسال ۱۳۹۱		
۱۹. محترم مولوی عنایت الله شریفی از سال ۱۳۹۲		
الی اکنون		
اداره مجله		

تصویر کشید و با عزم راسخ و شایستگی در جهت پیشبرد اهداف مخلصانه خود و مسئولیت پذیری در جایگاه خدمت رسانی برای هموطنان عزیزما اظهار همکاری و آمادگی نمودند.

کارکنان اداره مجله، طی دیداری که با وزیر مدبیر و خردمند ارشاد، حج و اوقاف داشتند: وزیر محترم تعهد شانرا در مسیر رشد افکار جوانان، تصریح فرهنگ متعالی اسلام و گسترش اندیشه های ناب دینی بیان نمودند، که این امر به ما امکان دستیابی به اهداف بزرگتر و به موقع را مساعد می سازد تا بتوانیم مصمم تر از قبل به فعالیت های علمی و نشراتی خویش ادامه دهیم.

فضیلت مآب وزیر ارشاد، حج و اوقاف ضمن ارشادات جامع و رهنمود عالمانه شان را در جهت ارتقاء و کیفیت محتوایی مجله پیام حق با در نظر داشت بستر نشراتی آن به موضوعات ذیل ترکیز نمودند:

الف: جمع آوری و تدوین مضامین برای معیاری سازی مجله مجدها آغاز گردد؛ ازینکه در آستانه ماه ربیع الأول و میلاد مسعود سرور کاینات رسول اکرم ﷺ قرار داریم، شماره ویژه با قطع صحافت زیبا، ضمن تکریم و تمکین به عمر شریف آنحضرت ﷺ به تعداد (۶۳) صفحه و با تیراز بی سابقه (۲۰۰۰) شماره به زیور چاپ آراسته گردد.

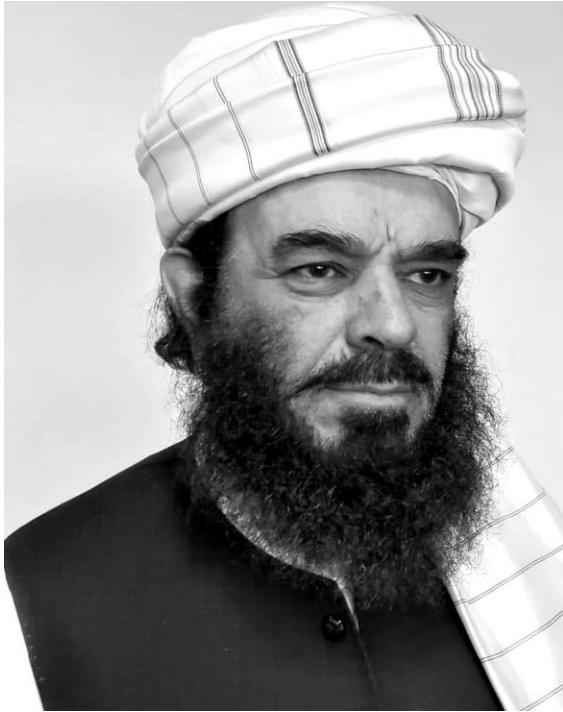
ب : اداره مجله پیام حق مزید بر فعالیت های قبلی، در مستند سازی مجله و معیاری نمودن مضامین تلاش مضاعف نمایند.

ج: جناب ایشان ضمن تفقد و مهربانی زایدالوصفی به رئیس اطلاعات و ارتباط عامه، آمر اطلاعات، مدیر مسئول، سکرتر مسئول، بورد مسلکی و تخصصی و هیئت

دارشاد، حج او اوقافو وزیر

شيخ الحديث دكتور قضاوت پوه مولوي نورمحمد «ثاقب» ڙوند ته گته

شيخ الحديث محترم مولوي نورمحمد «ثاقب» د مرحوم حاجي سردار خان زوي، هغه د نادرزوي، هغه د ميرحسن زوي، هغه د سيداحمد زوي او هغه د نور احمد زوي، اووه پنځوس (۵۷) کاله وراندي په ۱۳۴۲ لمريزکال کي د افغانستان د سمنکان ولايت د خلم ولسوالي په تاشرغان سيمه کي دنيا ته سترکي غرولي، چي بيا د دوه کلنۍ په عمرکې پي کورنۍ کابل ته کده راوكره او د کابل ولايت د باګراميو ولسوالي د کوزقلعه حسن خان د «شيخانو» په کلې کي استوکن شول، په قوم دولت زی دي.

لومړۍ زدہ کړي:

لومړنۍ زدہ کړي بي په خپل کلې کي او د کابل بشارپه شوربازاري او د کابل په اطرافو قلعه لقمان، قلعه احمدخان، سرای خواجه، استالف ته نېږدي خواجه حسن، قره باغ او داسي نورو خايونو کي توسره کړي دي.

منځنۍ زدہ کړي:

ده د سردارداود د حکومت په وروستي وخت یعنی په ۱۳۵۶ لمريزکال کي د نوروز زدہ کړولپاره پاکستان ته سفر وکړ او د پاکستان د صوبه سرحد او صوبه پنجاب په بیلاپيلو مدرسو کي لکه :

دارالعلوم اسلامیه عربیه کجرات، دارالعلوم اسلامیه عربیه رستم، دارالعلوم احناف میرزو. شبقدار، دارالعلوم اسلامیه عربیه تل، مدرسه انوارالعلوم کوچرانواله، جامعه دارالعلوم حقانيه اکوره خټک او داسي نورو مدرسو کي د ديني علوموزدہ کړي وکړي.
له دي وړجي چي دي د خلاندہ ذهن او فوق العاده ذکاوت خاوند ټونوده ته د خپلواستاذانو لخوا د «ثاقب» لقب ورکل شو.

هجرت او جهاد:

نوموري د زدہ کړو ترڅنګ د جهاد په دوران کي د افغانستان په بیلاپيلو ولايتوںوکه: کابل، ننګرهار او کونړي کي په متعددو جمهو کي مسلحانه جهاد هم کړي دي، چي په کي دېرکړاوونه او سخت زخمونه په هم کاللي دي.
اوکورنۍ پي د کفرد سورسیلاب له وړجي په ۱۳۵۹ لمريزکال کي له خپل وطن خخه پاکستان ته هجرت کړي و.

فراغت او مرتبة الشرف:

په ۱۳۶۳ هش، مطابق ۱۴۰۴ هـ، مصادف ۱۹۸۴ ع کال کي په جامعه دارالعلوم حقانيه اکوره خټک کي د دغه دارالعلوم له باني او د دارالعلوم دیوبند سابق استاذ الحديث بقية السلف شيخ الحديث حضرت مولانا عبد الحق رحمه الله او شيخ الحديث مفتی اعظم حضرت مولانا مفتی محمد فريد رحمه الله او زيدة الاتقياء استاذ الحديث حضرت مولانا فضل المي رحمه الله خخه دوره حدیث (لویه دوره) وکړه او فارغ التحصیل شو، چي د وفاق المدارس العربية د لویه دورې په امتحان کي د الله جل جلاله په فضل او کرم په تول پاکستان کي اول نمبرشو او د مرتبة الشرف اعزازې ترلاسه کړ. (الحمد لله حمدًا كثیراً) چي په دغه امتحان کي نه تهنا د پاکستان د خلورو واړ صوبو، آزاد کشمیر او افغانستان فارغ التحصیل طلباء شامل وو بلکې د لسو، دولسو نورو عجمي او عربی هبوادونو خخه دلته د درسونو لپاره راغلي دېرفارغین او فضلاء هم په کي شامل وو. نوموري د فراغت په وخت کي یوویشت(۲۱) کلن و.

استاذان:

د محترم ثاقب صاحب تول خلوبېست استاذان وو چي دامهال اکثر ددوی وفات شوي دي او دېرکم له دوى خخه په قيد دحیات کي دي.
دده استاذان که په افغانستان کي وو اوکه په پاکستان کي الحمد لله تول جید او بر جسته علماء کرام وو چي ددوی د علمي او معنوی کمالاتو دېرې خاطري له نوموري سره موجودي دي.

قدريس:

نوموري له فراغت وروسته منصل په تدریس پیل وکر، چې د تدریس په اول کال کې په دارالعلوم اسلاميه عربیه تل کې غت او اوچت کتابونه لکه: صدری، مسلم الثبوت، مبینی (شرح الحکمة)، ملا حسن، سلم العلوم او د اسپی نوردده په تدریس کې شامل وو.

د تدریس په دویم کال په هماغه دارالعلوم اسلاميه عربیه تل کې دده په تدریس کې د معقولاتو او منقولاتو غټو کتابونو ترڅنګ د موقوفه علهم (ورې دورې) د کتابونو تدریس هم شامل شو، چې په دې کال د دارالعلوم لخوا د وړی دورې بیضاوی شریف او مشکوہ شریف ده ته ورکړل شول. د تدریس دریم او خلورم کال یې په دارالعلوم هاشمیه باړه کې ۋ، هلته په دویم کال چې د تدریس خلورم کال کېدہ ده د فنونو غټو کتابونو اود وړی دوري د کتابونو د تدریس سره د دوره حديث (لوې دورې) د کتابونو په تدریس هم پیل وکر، چې په دې کال د دغه دارالعلوم لخوا د لوې دورې ابوا داود شریف ده ته ورکړل شو.

بیا یې شپږ (۶) کاله مُسلسل یعنې د تدریس پنځم، شپږم، اوم، اتم، نهム او لسم کلونه د حرکت انقلاب اسلامي افغانستان په جامعه اسلامي محمدیه چرات کې تدریس وکر، چې هروخت به د لویو فنونو کتابونه، د وړی دورې کتابونه اولد لوې دورې کتابونه دده په تدریس کې شامل وو. یوو لسم کال یې بیا په دویم خل په دارالعلوم هاشمیه باړه کې دیر ممتاز او فوق العاده تدریس وکر.

او دویم کال د تدریس پې په دارالعلوم حقانیه امنیه جلوزو کې ۋ، چې بیا د افغانستان د طالبانو اسلامي تحریک پیل شو. نوموري به د تعلیمي کلونو په درې میاشتني رخصتی کې هم په دوامداره توګه تدریس کاوه، چې د قران عظیم الشان د تفسیر، د علم المیراث د کتابونو، د علم العروض والقوافی د کتابونو اود علم الرياضی د کتابونو دورې په کې ترسره شوی، او پې شمېر طباوو ورڅخه استفادې وکړي، د علم الرياضی د دورې په وروستي کال کې اووه نیم سوهد (۷۵۰) طالبان په دوره کې شامل وو او دوی په په یوځای د ده درس ته ناست وو.

شاگردان:

د شیخ الحدیث محترم الحاج مولوی نورمحمد ثاقب په زړگونو شاگردان دي، دده په شاگردانو کې به کن شمېر فارغین فضلاء او مدرسین علماء وو، آن تردې چې بعضې شیوخ د احادیثو به هم په کې شامل وو، د نوموري شاگردان د افغانستان او پاکستان په بیلا بیلو سیمو او خینونورو هېوادونو کې خواره دي، چې الله تعالى جل جلاله د دین د خدمت او د علم د اشاعت ہېټین مصدرونه گرځولي دي.

د حج سعادت:

نوموري په ۱۳۶۸ هجري لمږیز کال کې د شپږویشت کلاني په عمر حج د بیت الله ته لرا ود حرمینو شریفینو د زیارت سعادت یې حاصل کړ، چې په ضمن کې یې د سعودي عربستان گن تاریخي مقامات او مقدسه اماکن هم وکتل.

د افتاء امتیازی سند:

د محترم ثاقب صاحب د لور استعداد او علمي قابلیت په اساس د ۱۳۷۲ هـ ش کال د اسد د میاشتی په ۱۲ نیټه، د ۱۴۱۴ هـ ق کال د صفر المظفر د میاشتی په ۱۴ نیټه او د ۱۹۹۳ ع کال د اکست د میاشتی په دریمه نیټه ده ته دارالعلوم حقانیه اکوره خټک د شیخ الحدیث او مفتی اعظم حضرت مولانا مفتی محمد فردید صاحب رحمه الله لخوا د افتاء عالی او امتیازی سند ورکړل شو.

په سلوک او طریقت کې خلافت:

محترم مفتی مولوی نورمحمد ثاقب په سلوک او طریقت کې خلافت حاصل کړي دي، د طریقت د پراوونو د طی کولو وروسته د ۱۳۷۳ هـ ش کال د قوس د میاشتی په ۱۶ نیټه، د ۱۴۱۵ هـ ق کال درجب المرجب د میاشتی په ۵ نیټه او د ۱۹۹۴ ع کال د دسمبر د میاشتی په ۷ نیټه د شیخ الحدیث او شیخ الطریقت حضرت مولانا مفتی محمد فردید رحمه الله لخوا ده ته په طریقنه نقشبندیه کې د خلافت اجازه او سند ورکړل شو، چې بیا خه موده وروسته په درې نورو طریقو (چشتیه، قادریه او سهپوردیه) کې هم خلیفه وکرخول شو.

د اسلامي امارت په لوړی دور د حاکمیت کې وظائف او مسئولیتونه:

۱- د مرکزي دارالافتاء سپړوستي او بیا عمومي ریاست:

محترم مفتی مولوی نورمحمد ثاقب د ۱۴۱۷ هـ ق کال د صفر المظفر د میاشتی په ۲۰، ۱۳۷۵ د هـ ش کال د سرطان د میاشتی په ۱۵ او د ۱۹۹۶ ع کال د جولای د میاشتی په ۶ نیټه په کنده هارکې د افغانستان د مرکزي دارالافتاء د سپړوست په توګه تعین او مقرر شو.

چې بیا خه موده وروسته د ۱۴۱۷ د هـ ق کال درجب المرجب د میاشتی په ۱۰، ۱۳۷۵ د هـ ش کال د عقرب د میاشتی په ۳۰ او د ۱۹۹۶ ع کال د نومبر د میاشتی په ۲۰ نیټه د افغانستان د مرکزي دارالافتاء د عمومي رئیس په توګه وتاکل شو.

۲- د ستری محکمې قضائی معاونیت:

بیدا د مرکزی دارالافتاء د ریاست سرپریه بوازی دری ورځی وروسته د ۱۴۱۷ هـ ق کال درجب المرجب د میاشتی په ۱۳، د ۱۳۷۵ هـ ش کال د قوس د میاشتی په ۳ او د ۱۹۹۶ ع کال د نومبر د میاشتی په ۲۳ نیته نوموری د امیرالمؤمنین په فرمان د افغانستان د ستری محکمې د قضائی مرستیال په توګه وتاکل شو.

۳- د جنوب غرب حوزې د تولو محاکمو د قضاوو د عزل، نصب او تبدیل مستقل صلاحیت:

د پورته دندوسرپریه د ۱۴۱۸ هـ ق کال د صفرالمظفرد میاشتی په ۲۹، د ۱۳۷۶ هـ ش کال د سرطان د میاشتی په ۱۵ او د ۱۹۹۷ ع کال د جولای د میاشتی په ۶ نیته نوموری ته د افغانستان د جنوب غرب حوزې د تولو محاکمو د قاضیانو د عزل، نصب او تبدیل په برخه کې د ستری محکمې پوره او مستقل صلاحیت وسپارل شو.

۴- د قضائی القضاوو او د ستری محکمې د رئیس په توګه وتاکل کېدل:

محترم مفتی مولوی نورمحمد ثاقب د ۱۴۱۸ هـ ق کال د ذوالقعدة الحرام د میاشتی په ۱۲، د ۱۳۷۶ هـ ش کال د حوت د میاشتی په ۱۹ او د ۱۹۹۸ ع کال د مارچ د میاشتی په ۱۰ نیته د امیرالمؤمنین ملا محمد عمر مجاهد رحمه الله په خانکې فرمان د افغانستان د ستری محکمې د رئیس او قضائی القضاوو په حیث تعیین او توګل شو، چې بیا د اسلامی امارت د حاکمیت تربیا په همدي دندې پاتې ټو.

۵- د هبود اساسی قانون او نور قوانین د شریعت د اصولو او احکامو په رنځکې برابرول:

د هغه وخت قضائی القضاوو او د ستری محکمې د رئیس محترم ثاقب صاحب په مشری د هبود جيدو علماء کرامو د افغانستان اساسی قانون او نورقوانین او مقررات د شریعت د اصولو او احکامو په رنځکې وڅېړل، د شریعت او حنفي مذهب سره په طابق او موافقت کې برابر او تصویب کړل.

د ۱۴۱۹ هـ ق کال د صفرالمظفرد میاشتی په ۲۵ نیته د عالیقدار امیرالمؤمنین لخوا فرمان صادرشو چې په هبود کې د شرعی نظام د ټینګښت په خاطرد هبود تول قوانین او مقررات دی د ستری محکمې په مشری د علماء نظره تېرکړل شي، غیرشرعی او غیرمذهبی مادې دی تری حذف شي او د امارت د مقام له منظوری وروسته دی په رسمي جريده کې نشرشي.

هغه ټوپه په مشری د افغانستان جيد علماء کرام د هبود له بیلابیلوبرخوڅخه راجمع کړل شول، د قضائی القضاوو او د ستری محکمې د رئیس په مشری د افغانستان جيدو علماء کرامو شوری په اړک کې جوړه شو.

دغې شورا ۱۴۱۹ هـ ق کال دربع الأول د میاشتی په ۸، د ۱۳۷۷ هـ ش کال د سرطان د میاشتی په ۱۱ او د ۱۹۹۸ ع کال د جولای د میاشتی په دویمه نیته په کارپیل وکړ، چې د اړک په کلخانې مانۍ او حرم سرای کې د شپاړس ورڅو پرلپسي غونبوبه تڅ کې دغه کارپه بریالیتوب سره سرته ورسپد.

د هبود د قضائیه قوي د استقلال تسجيل او اعلان:

د هغه وخت قضائی القضاوو او د ستری محکمې د رئیس محترم مولوی نورمحمد ثاقب د هراړخیزو او پرلپسي هڅوله امله، د دارالافتاء د ۱۴۲۰ هـ ق کال د شوال المکرم د میاشتی په ۲۴ نیټي ۵۸۵ کې شرعی فتوی او د ستری محکمې د عالي شوري د ۱۴۲۰ هـ ق کال د ذوالقعدة الحرام د میاشتی د ۸ نیټي ۴۲۴ کې تصویب له مخي، د امیرالمؤمنین د ۱۴۲۰ هـ ق کال د ذوالقعدة الحرام د میاشتی د ۱۳۷۸ هـ ش کال د سلواغي د میاشتی د ۲۸ او د ۲۰۰۰ ع کال د فبروری د میاشتی د ۱۷ نیټي په ۶۴ مه کې فرمان د قضائیه قوي استقلال د اجرائيه قوي (ریاست الوزراء) او مقتنه قوي په ردیف کې تسجيل او اعلان شو.

د امارت د مقام لخوا لومړي درجه تقدیرنامه:

محترم ثاقب صاحب ته د ۱۴۲۱ هـ ق کال درجب المرجب د میاشتی په ۱۹ او د ۲۰۰۰ ع کال د سپتمبر د میاشتی په ۱۰ نیته د قضائیه قوي په برخه کې د افغانستان اسلامي امارت د پالیسو په پوره او اغیزنکه توګه د تطبیقیکو، په مدرسينو علماء او د اډمنو کډرونود محکمود فعالولو، په قضائي چاروکې د بنه سمون او د قضائي مرافقود توحید د رامنځته کولوله امله د افغانستان د اسلامي امارت د مقام لخوا لومړي درجه تقدیرنامه ورکړل شو.

د قضاؤت پوه په درجه فائز کېدل:

محترم مولوی نورمحمد ثاقب ته د قضائي کادرد درجود ثبیت د مؤطف کمیسیون لخوا د اصولي او قانوني معیارونو په نظر کې نیولو سره

د قضائي کادرهائي درجه(قضاوته پوه) ثبیت شوه، چې د ۱۴۱۹ هـ کال د ربیع الثاني د میاشتی په ۲۶ نیته او د ۱۳۷۷ هـ ش کال د اسد د میاشتی په ۲۷ نیته د افغانستان اسلامي امارت لخوا دغه درجه تأیید او منظور شوه.

د دکتورا په مرتبه فائز کېدل:

د قضاوته پوه محترم مولوي نورمحمد ثاقب د لورو سندونو، ژور علمي خدماتو په اساس ده ته د « دکتورا » علمي سويه ثبیت شوه، چې د ۱۴۲۰ هـ کال د محرم الحرام د میاشتی په ۲۴ نیته، د ۱۳۷۸ هـ ش کال د ثوره میاشتی په ۲۰ نیته او د ۱۹۹۹ ع کال د میاشتی په ۱۰ نیته د لورو زده کړو وزارت، د پوهنې وزارت، د علوم او اکادمي د عمومي ریاست، د ستري محکمي، د عدلې وزارت، د اطلاعات او کلتوروزارت، او د کابل پوهنتون ریاست په کډون د علماء و د علمي سويه د تبیت د عالي کمبسیون لخوا دده د وفاق المدارس العربية د فراغت د هغه عالي سند له مخي چې د لوبي دورې په امتحان کې د لسو خڅه د زباتو عجمي او عربي هبادونو فارغينو او فضلاوو کډون درلود او نوموري پکې په اول نمبر راغلي ټاولهم دده د افتاء د تخصص د عالي او امتيازی سند له مخي او دغه راز دده د اوو کالود احاديثو د لوبي دورې د کتابونو د تدریس به نظرکي نیولوسره؛ ده ته علاوه پر درجه د ممتاز لیسانس او ممتاز ماستري، دکتورا هم ثبیت او ورکړل شوه.

خارجي هبادونو ته سفرونه:

دکتور قضاوته پوه محترم مولوي نورمحمد ثاقب چې کومو خارجي هبادونو ته سفرونه کړي دي په لاندې توګه یې یادوو: هنگري (مجارستان)، قطر، متعدد عرب امارات، سعودي عربستان او پاکستان.

نوموري د هنگري د سفرپه جريان کې د هاليند، جرماني، ايطاليا، اتریش، بلجیم، جنوبی افريقا، مصر، ایران، هندوستان او نور هبادونو له استزاو سره جلا جلاليندې کتنې او مفصلي خبرې ترسره کړي وي.

د اسلامي امارت د لومړي دور د حاکمیت پروخت په امارتي تشکيلاتو کې دده شاګردان:

د افغانستان اسلامي امارت د لومړي دور د حاکمیت په دوران کې د محترم دکتور قضاوته پوه الحاج مولوي نورمحمد ثاقب دېرشاکردان په لورو مليکي اونظامي دندو فائز وو، چې د هغه وخت رئيس الوزراء او د هغه مرستيال، د کابینې یو شمېر غږي او وزيران، د وزارتونو کن معيينان، خېني تنظيمه رئیسان، د قول اردو ګانو یو شمېر قومندانان، دېر فرقه مشران، د هوایي ډکر و نو مسئولین، د محکمو ډېر رئیسان او قاضيان، ګن شمېر واليان او امنیه قومندانان او نور لوي لوی رئیسان په کې شامل وو.

د اسلامي امارت د لومړي دور د حاکمیت له سقوط نه بعد د نوموري وظائف او مسئوليونه:

۱- د افغانستان اسلامي امارت د رهبري شوري رکنیت:

په کران هباد افغانستان باندي د امریکا او ناتو د صليبي برغل او د اسلامي امارت د حاکمیت له سقوط وروسته، کله چې اسلامي امارت بيا د منظم کبدويه حال کې ئو؛ نود اسلامي امارت د رهبري شوري جوره شوه.

چې د سه شنبې ورځ د ۱۴۲۴ هـ کال د ربیع الثاني د میاشتی په ۱۷، د ۱۳۸۲ د هـ ش کال د جوزا د میاشتی په ۲۷ او د ۲۰۰۳ ع کال د جون د میاشتی په ۱۷ نیته شيخ الحديث مفتی مولوي نورمحمد ثاقب د افغانستان د اسلامي امارت د رهبري شوري رکن و تاکل شو.

۲- د افغانستان اسلامي امارت د دعوت او ارشاد کمبسیون عمومي ریاست:

د سه شنبې ورځ د ۱۴۳۰ هـ کال د صفر المظفر د میاشتی لومړي نیته، د ۱۳۸۷ هـ ش کال د دلوې (سلواغي) د میاشتی په ۸ نیته او د ۲۰۰۹ ع کال د جنوري د میاشتی په ۲۷ نیته محترم شيخ ثاقب صاحب د رهبري شوري د رکنیت سرپرده د افغانستان اسلامي امارت د دعوت او ارشاد کمبسیون د عمومي رئیس په توګه هم و تاکل شو.

۳- د افغانستان اسلامي امارت د تعليم او تربیي او عالي تحصيلاتو کمبسیون عمومي ریاست:

د چهارشنبې ورځ د ۱۴۳۲ هـ کال د شعبان المعظم د میاشتی په ۵، د ۱۳۹۰ هـ ش کال د سلطان د میاشتی په ۱۵ او د ۲۰۱۱ ع کال د جولای د میاشتی په ۶ نیته نوموري د تعليم او تربیي او عالي تحصيلاتو کمبسیون د عمومي رئیس په حیث و تاکل شو.

۴- د افغانستان اسلامي امارت د مرکزي دارالافتاء، فقهۍ مجالسو او تخصصاتو کمبسیون عمومي ریاست

او په دیني چارو کې د امير المؤمنين خاص مشاورېت:

د پنجشنبې ورځ د ۱۴۴۰ هـ کال د جمادی الثانية د میاشتی په ۲ نیته، د ۱۳۹۷ د هـ ش کال د دلوې د میاشتی په ۱۸ نیته او د ۲۰۱۹ ع کال د فبروري د میاشتی په ۷ نیته محترم شيخ ثاقب صاحب د افغانستان اسلامي امارت د مرکزي دارالافتاء، فقهۍ مجالسو او تخصصاتو کمبسیون عمومي رئیس او په دیني چارو کې د امير المؤمنين خاص مشاور و تاکل شو.

د یادوونې وړو د ۵ چې شيخ الحديث مفتی مولوي نورمحمد ثاقب د پورته دندو او مسئوليونو په دوران کې هم د تدریس سلسله جاري ساتلي

ووه، چې د خینونایابه علمي کتابونو درسونه او د صحيح البخاري درسونه په کي وشول اوهم د سیمینارونو په شکل کي علماووته د افتاء د اصولواوضو ابطو درسونه ورکول شول.
اوپه عین حال کي پي د تحریر او تأليف کارهم ورسره روان کري و.

د نوموري تأليفات او تصنيفات:

۱. تراث العلماء الحنفية في أصول الحديث وعلومه، په دغه كتاب کي به علم اصول حدیث کي د احنافو علماوو بوزر (۱۰۰۰) تأليفات راجمع شوي دي (مطبوع دي).
  ۲. جي د كتابي شکل نه وراندي د مضامينو په بنه سلسله وارپه «الحق» او «ذرالفرید» مجلوک نشرشوي و.
  ۳. د صحيح البخاري درس، پنځه سوه (۵۰۰) صفحات (كمپوز غير مطبوع).
  ۴. علم أصول الحديث (مُصطلح الحديث)، (مرتب غير مطبوع).
  ۵. علم أصول حدیث کي اقسام وانواع، جي دوه قسطونه په «الحق» او «ذرالفرید» مجلوک نشرشوي دي.
  ۶. بدر الفتاوی في الفقه الحنفي، پنځه (۵) جلدونه، د نوموري ترمذی د مرکزي دارالافتاء فتاواوي، د ده په دقیق نظرثاني او تصحیح سره، درې جلدونه طبع شوي او دوه نورې د طبع لاندې دي.
  ۷. مسائل نادره مهمه، د مطالعې د ياد داشتونو مسائل او فتاواوي، مرتبه تقريباً په (۷) جلدونو کي بر ابريري (مسوده).
  ۸. مصباح الاهتداء في أصول الافتاء (مسوده).
  ۹. د افتاء أصول، ضوابط او آداب، د نوموري لخوا د ساحوي فقيهي مجالسو امير انوته په ماھانه مرکزي فقيهي مجالسو کي د سیمینار په شکل بيان شوي موضوعات او مسائل (مجموعه).
  ۱۰. فضيلة الفقه وشأن الفقهاء (مسوده).
  ۱۱. د تصوف او بیعت متعلق كتاب (مسوده).
  ۱۲. د تأليف او تصنیف د نوعیت او کیفیت په اړه كتاب ، پنځه سوه (۵۰۰) صفحات (مسوده).
  ۱۳. د خپل د ژوند حالات، له ۱۴۰۴ هـ، مطابق ۱۹۸۴ ع کال خخه را شروع، جي (۶۰) صفحې فپرسټ په تیارشوي اوپه نورو کارروان دي (مسوده).
  ۱۴. په تحریک او امارت کي رول، په خلورسوه اونولس (۴۱۹) صفحاتو کي اجمالي يادېښتونه (مسوده).
  ۱۵. د ملا جلال او ميرزا هد تقرير، جي متداول بين العلماء والطلباء دی اوپه بازار انو کي په زرگونه نسخي فوتوكاپي شوي دي.
  ۱۶. د سلم العلوم تقرير، جي متداول بين العلماء والطلباء دی اوپه بازار انو کي په زرگونه نسخي فوتوكاپي شوي دي.
- دغه رازپه متعددو كتابونو د نوموري مبسوطي مقدمې، تقاریظ، علمي او تحقیقی مضامین چاپ شوي دي.
اوپه سلګونو اخبارونو، مجلونو، رسالو او كتابونو کي د نوموري علمي، جهادي اوسياسي تقارير او بیانات نشر شوي جي په غونډو، اجتماعات او شوری کانو کي او دغه رازد راديو کانو، اخبارونو او آزانسونو سره په مرکو کي او نورو مختلفو مواردو کي کري دي.
- د اسلامي امارت د دویم دور د حاکمیت د راتلو سره سم د ارشاد، حج او اوقافو د وزیر په توګه پاکل کېدل:**
- دیکشنې ورڅه ۱۴۴۳ هـ کال د محرم الحرام د میاشتی په ۲۰ نیټه، د ۱۴۰۰ هـ ش کال د سنبلې د میاشتی په ۷ نیټه او د ۲۰۲۱ ع کال د اکست د میاشتی په ۲۹ نیټه شیخ الحدیث دکتور مولوی نورمحمد ثاقب د محترم امير المؤمنین په فرمان د ارشاد، حج او اوقافو د سرپرسټ وزیر په توګه وتاکل شو.
- چې بیا د پنجشنبې ورڅه ۱۴۴۳ هـ کال د صفر المظفر د میاشتی په ۲ نیټه، د ۱۴۰۰ هـ ش کال د سنبلې د میاشتی په ۱۸ نیټه او د ۲۰۲۱ ع کال د ستمبر د میاشتی په ۹ نیټه نوموري په یوه شانداره او پرتمینه غونډه کي د رهبری شوری د غربی شیخ الحدیث مولوی عبدالحکیم حقاني لخوا د وزارت کارکونکو او منسوبینو ته رسمي وروپېژندل شو.

دروس هایی از سیرت پیامبر اکرم ﷺ

مولوی احمد نور

تاكيد و توصيه صورت نگرفته است،
قرآنکریم به عنوان آخرین پیام
الهی و بزرگترین معجزه آنحضرت
گسته های قومی، تفرقات
طبقاتی و تفاوت های زبانی و نژادی
را در هم شکسته و همه را به محور
انسانیت که تنها تقوا و طهارت
معیار برتری آنها میباشد دعوت
میکند:

﴿يَأَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِّنْ ذَرَّةٍ وَأَنْفَنَّا
وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائلَ لِتَعَاوَرُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ
عِنْدَ اللَّهِ أَقْرَبُكُمْ﴾ الحجرات: ۱۳

ترجمه: «ای مردم شما را از مرد و
زن آفریدیم و به گروه ها و قبیله
های مختلف تقسیم نمودیم تا
یکدیگر را بشناسیم هر آیینه مکرم
ترین شما در نزد خداوند با تقوا
ترین شما است.»

با الهام گیری از آیت فوق و
در پرتو سیرت پیامبر اکرم ﷺ
به این نتیجه میرسیم که به
عنوان پیروان راستین آن
حضرت ﷺ که او برای ما الگو و
اسوه حسن است باید زندگی
خود را در روشنایی سنت و
سیرت پیامبر اسلام عیار
نموده و با رعایت کرامت
اخلاقی، زندگی مسالمت

عنوان اسوه حسن در تمام ابعاد
زندگی یاد آوری شده است.

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أَشْوَأُ حَسَنَةً
لَئِنْ كَانَ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَكَرَّ اللَّهُ
كَيْرًا كُلُّ الأَحْزَابِ﴾ ۲۱

ترجمه: «مسلمًا برای شما در
زندگی رسول خدا سرمشق نیکویی
بود برای آنها که امید به رحمت
الله و روز رستاخیز دارند و الله را
بسیار یاد می کنند.»

پیامبر اکرم ﷺ در مطابقت به مصدق
عملی آیه فوق حامل تمام صفات
والای انسانی و بشری است. او
نسبت به تمام مردم دلسوز و مهربان
بود و به اساس صراحة آیه ﴿وَمَا
أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِلنَّاسِ﴾ الأنبياء: ۱۰۷

ترجمه: و ما نفرستادیم ترا مگر

رحمتی برای جهانیان.

رحمت و مهربانی او اختصاصی به
مسلمانان نداشت، بلکه در اخلاق و
کردار ایشان محبت و دوستی و
عطوفت بشری نسبت به همگان
هویدا و آشکارا بود.

در هیچ دینی مانند اسلام و در
تعلیمات هیچ پیامبری همانند پیامبر
اکرم ﷺ به ارزش های گهربار انسانی
مانند: تعاؤن، تعامل، اتحاد و
همبستگی و دوری از نفاق و اختلاف

محال است سعدی که راه صفا

توان یافت جز در پی مصطفی

الحمد لله والصلوة والسلام على رسول الله
و على آله و اصحابه و من والاه.

و بعد:

در بحبوحه ناهنجاری های
اجتماعی و مشکلاتی که فرا روى
کشور و مردم ما قرار دارد و امت
اسلامی با موجی از تهاجم زهرآگین
غرب و غرب زده گان واقع شده
است، بیش از هر زمانی به فهم و
شناخت درست سنت و سیرت
پیامبر اکرم ﷺ و الگو پذیری عملی
آن نیاز جدی احساس می شود.

البته سنت و سیرت پیامبر اکرم ﷺ
بحر بیکران است که به مطالعه و
فرصت بیشتر ضرورت دارد و ما
دراین جا با حفظ اختصار و بادرنظر
گرفتن اولویات جامعه کنونی به گوش
ای از درسها و اندیزه های سیرت
پیامبر اکرم ﷺ پرداخته ایم به امید
اینکه با الگو گیری از سیرت آن
حضرت ﷺ بتوانیم بر قسمتی از
مشکلات جامعه فایق آییم.

بهترین الگو:

پیامبر اکرم ﷺ بهترین الگو و
رحمت برای جهانیان است.
در قرآنکریم از شخص پیامبر ﷺ به

آمیز، وحدت و اتحاد را پیشه نماییم.

از اختلاف و نزاع که موجب شکست، ضعف و سستی امت اسلامی میشود پرهیز و جلوگیری نماییم و جلوه های از زیبایی های دین را با پیام و رحمت جهانی آن به نمایش بگذاریم.

اخوت و برادری:

در آموزه های گرانبهای پیامبر اکرم ﷺ و در سیرت عملی ایشان پیام واضح و روشن وجود دارد که مسلمانان باهم برادر اند منافع و زیانهای ایشان با هم گره خورده است و سرنوشت مشترک در مسیر شکست و پیروزی به محور زندگی آنها زده است.

پیامبر اکرم ﷺ فرموده است: {الْمُسْلِمُ أَخُوهُ الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَ لَا يُظْلَمُهُ} ۱- جزء ۵- ص ۱۲۹

ترجمه: «مسلمان برادر مسلمان است بر او ظلم نمی کند و او را ذليل نمیسازد.»

هرگاه مونمان قدر و قدرت برادری یکدیگر را بدانند و در این مسیر همگام و همکار یکدیگر واقع شوند چنان نیروی مستحکمی بوجود می آید که خیر و فلاح دنیا و آخرت در پیرامون آن نهفته است و آنگاه است که لشکریان ایمان بر دنیا حکمرانی خواهند نمود و طعم تلخ ذلت را هرگز نخواهند چشید.

پیامبر اکرم ﷺ فرموده است: {الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبَيْانِ يُشَدَّدُ عَلَيْهِ بَعْضُهُ} ۲۰- جزء ۸- ص ۱۲

استحکام ارتباط مونمان با یکدیگر مانند پایه های

در هیج دینی مانند اسلام و در تعلیمات هیج پیامبری

همانند پیامبر اکرم ﷺ به ارزش های گهربار انسانی مانند: تعامل، اتحاد و همبستگی و دوری از نفاق و اختلاف تاکید و توصیه صورت نگرفته است، قرآنکریم به عنوان آخرین پیام الهی و بزرگترین معجزه آنحضرت ﷺ گسته های قومی، تفرقات طبقاتی و تفاوت های زبانی و نژادی را در هم شکسته و همه را به محور انسانیت که تنها تقوا و طهارت معیار برتری آنها میباشد دعوت میکند.

سیاستی حکیمانه و راه حلی سنجیده برای مشکلات مسلمین بود. ۴- ص ۱۸۱

با در نظر داشت روایات فوق ایجاد می کند که مسلمانان زندگی خود را بر معیار اخوت و برادری که لازمه آن عفو، تسامح، ایشار و از خود گذری است عیار نموده و از این رهگذر بر مشکلات موجود فایق آیند و یقیناً که تحکیم پایه های اخوت و برادری و ایجاد روحیه تعامل و همکاری از نیاز مندی های جدی و ضروریات مهم امروز مسلمانان به حساب میروند.

صلح و مذاکره:

رفتار و عملکرد سیاسی پیامبر اکرم ﷺ مبتنی بر اصل همزیستی و زندگی مسالمت آمیز بود و به همین دلیل رویکرد دعوت به عنوان اساسی ترین شیوه و راهبرد آن حضرت ﷺ را تشکیل میداد و ایشان از آغاز بعثت و تا هنگام ورود به مدینه و فتح مکه این اسلوب را به عنوان رسالت هدفمند و مأموریت خاص برگزیده بود و نه تنها خودش بلکه به سفیران و نمایندگان خویش نیز چنین هدایات و توصیه را سفارش می نمود و از سیرت آنحضرت ﷺ آشکار می شود که

چیزی است که از یکدیگر جدا نمی شود و همدیگر را قوت و توانایی می بخشند.

اخوت و برادری چنان موضوع مهم و سرنوشت ساز است پیامبر اکرم ﷺ بعد از ورود ایشان به مدینه منوره و تأسیس مسجد نبوی دومین کاری را که انجام داد عقد پیمان برادری میان مسلمانان بود و به گفته مبارکپوری این عقد پیمان از عالی ترین اموری است که تاریخ تاکنون ثبت کرده است و این کار سترگ بستن پیمان برادری میان مهاجرین و انصار بود.

۳- ص ۲۷۰

در مورد ارزش و محتوای این پیمان گفته شده است که این اخوت به معنی آن بود که تعصبات جاهلی ذوب شود و امتیازات ناشی از نسب و رنگ و وطن، فروریزد و پیوند و همبستگی جز بر اساس اسلام نباشد.

با این اخوت احساسات و عواطف ایثارگرانه و غمگساری و همدلی و موافقت و نیکو کاری به هم آمیخت و جامعه نوین اسلامی را از والا ترین و شگفت انگیز ترین نمونه ها سرشار ساخت. بدون شک پیمان برادری در میان مؤمنین، چنانکه پیش از این نیز گفته ایم حکمتی ممتاز و

پس بر هر انسان با احساس، مؤمن و دلسوز لازم است تا با الهام گیری از آیات قرآنی و رهنمودهای سنت و سیرت پیامبر اکرم ﷺ و با استفاده از همه امکانات دست داشته در ایجاد فضای صلح و صمیمیت، سعی و کوشش نموده مسؤولیت ایمانی و دینی خود را ادا نماید زیرا که صلح و صمیمیت و زندگی مسالمت آمیز در رأس برنامه های دینی قرار داشته قرآن عظیم الشان و پیامبر اسلام همواره بر احیا و تداوم آن دستور داده و آنرا مایه خیر و نیکبختی جوامع بشری معرفی نموده است.

و تنها در فضای صلح است که عدالت اجتماعی در جامعه تحقق پیدا نموده و ملت ها بر قله های شامخ عزت و سرفرازی دست می یابند.

ماخذ

قرآن کریم:

۱- سجستانی، سلیمان بن اشعث. سنن ابی داود. ج ۵- بیروت: دارالفکر.

۲- بخاری، محمد بن اسماعیل. صحیح البخاری. ج ۸- بیروت: دارالعرفة

۳- مبارکپوری، صفوی الرحمن. الرحیق المختار. مترجم: عبدالله خاموش هروی.

تهران: انتشارات شیخ الاسلام احمد جام.

۴- سیدسابق فقه السنّة پشاور: مکتبه حقانیہ.

۵- حمیدالله، محمد، حقوق روابط بین الملل در اسلام ترجمه: سید مصطفی محقق داماد. تهران: مرکز

نشر علوم اسلامی.

۶- الجزایری، اوبکر جابر الجزائری هذا الحبیب یا محب بیروت: دارالفکر.

﴿فَاقْتُلُوا أَلَّهَ وَأَصْبِلُوهُ ذَاتَ يَتِيمٍ كُمْ وَأَطْبِعُوا أَلَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ الأنفال: ۱

ترجمه: «از الله بترسید و خودتان را اصلاح کنید و از الله و رسولش اطاعت نمائید.»

اصلاح روابط دوچانبه و ایجاد تفاهم و زدودن دورت و دشمنی ها و تبدیل نمودن آن به صمیمیت و دوستی یکی از مهمترین برنامه های اسلامی است و در اسلام به اندازه ای به عنوان یکی از برترین عبادات معرفی شده است.

و دلیل این همه تاکید در این زمینه بدین منظور است که عظمت و توانایی و قدرت و سربلندی ملت ها جز در سایه تفاهم و تعامل ممکن نیست و اگر مشاجرات و اختلافات کوچک حل و اصلاح نشود، ریشه عداوت و دشمنی به تدریج در قلب ها نفوذ نموده و یک ملت متحدد را به جمعی پرآگنده و متفرق تبدیل میکند و آنگاه است که ملت ها دچار ذلت، خواری و اسارت میشوند.

الله متعال در قرآن کریم دستور

میدهد: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ لِخَوْفٍ فَأَصْبِلُوهُ بَيْنَ الْغَيْبَةِ﴾ الحجرات: ۱۰

قرآن کریم درینجا این امر را به عنوان یک وظیفه و مسؤولیت مطرح نموده که هر فرد مسلمان رسالت دینی دارد تا از نزاع و درگیری و خونریزی میان مسلمانان جلوگیری کند و در صورت بروز چنین مشکل برای حل و اصلاح آن تلاش و کوشش نمایند.

دعوت و رفتار ایشان توأم با انعطاف و ملایمت بود و بدون شک یکی از عوامل گسترش سریع اسلام و تاثیر عمیق پیامبر اکرم ﷺ در قلوب دیگران رفتار و منش صلح جویانه و معنطfanه آن حضرت ﷺ می باشد.

در سنت و سیرت پیامبر اسلام، نمونه های فراوانی از اهتمام به مذاکره و استفاده از این ابزار برای حل منازعات و مشکلات جامعه قابل مشاهده است گفتگوی آنحضرت ﷺ با نماینده قریش (سهیل بن عمرو) که منجر به صلح حدیبیه گردید و مذاکرات ایشان با ابوسفیان در زمان فتح مکه نمونه هایی است که به خوبی روش و عملکرد پیامبر اکرم ﷺ را که مبنی بر اصل مذاکره و مصالحه است واضح می سازد ^{۶۹/۵} عقد پیمان نامه همبستگی اسلامی در میان مسلمین، معاهده دیگری بود که به منظور از بین بدن کینه توزیهای مورث جاهلیت در مدینه منوره به انجام رسیده و شامل مواد مهم و ضروری که همه ناظر بر موضوعات صلح و مصالحه بود، میشود. ۶- ۱۷۸

وقتی که پیامبر اکرم ﷺ در مواجهه با دشمنان اسلام به اساس روش دعوت و مصالحه پیش آمد می نمود پس در می یابیم که صلح و مصالحه و زندگی مسالمت آمیز بخش مهمی از هدایات و رهنمودهای ایشان در میان مسلمانان است و بر مؤمنان لازم است تا از این اخلاق و رفتار پیامبر ﷺ متابعت نموده اصل مصالحه و زندگی باهمی را انتخاب نمایند.

الله متعال فرموده است:

رحمة العالمين

د سولی او امن پیغام

استاد محسن "حنف"

کورنی خخه مقررکری او بل فیصله کوونکی د بشئی له کورنی خخه مقررکری، که دوی اصلاح وغواری الله به دوی ترمنځ د جوړی توفیق راولی، بېشکه الله پوره پوه خبرداردی. دغه آیت شريف هم د کورنی ترمنځ سولیز ژوند ته اړتیا او دبراهمیت بشی او هم د سولی د رامنځ ته کولو او ساتلوا لای چاری په کوته کوي. د یوې وروکی انسانی کورنی لپاره یې هم د سولی خلاف ژوند کول شیقاد یعنی د انسانی ودانی ترمنځ ورانونکی درخ بلی چې که یې ترمیم او اصلاح ونه شي ودانی ورانوی. د ترمیم اوروغی جوري لاره یې هم ورته بشوولې ده، هغه دا چې د سیمی او کلی مشرانومخورو او واکمنو خلکو ته یې په دې امرکری او مکافیت یې ورباندي اینې دی چې د سولی، روغی جوري د رامنځته کولولپاره په کډه لاس په کارشي، د نارښه او بشخینه دواړو کورنیو خخه د روغی جوري او سولیز ژوند جورولو په چارو پوه کسان و تاکي؛ ترڅو هغوي ته د سولیز ژوند لاری چاري و بشی.

۲- سوله د مسلمانانو ډلو تو منځ:

په دې اړه قرآن کريم ویلي دی:

﴿ وَإِنَّ طَائِفَةً مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ أَفْتَلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتَ إِمَادُهُمَا عَلَى الْأَخْرَى فَقَاتِلُوا أَلَّى تَبْغِي حَقَّنَ يَقْنَى إِلَّا أَمْرُ اللَّهِ فَإِنْ فَلَمْ تَفَعَّلْ فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا أَمْلَأُوا مَعْذِلَةً وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ۚ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ لِتَوَهُ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخْوَنَكُمْ وَأَتَقْعُدُوا اللَّهُ لَمْ لَكُمْ تَرْجُونَ ۚ﴾ الحجرات: ۹ - ۱۰

ژباره: که د مؤمنانو دوی دلي سره و جنگېږي،

ژباره: سوله د پره کتوره ده.
دلته الله تعالى سولی ته د کوم قید پرته د خیر توري کارولي دي. (خیر) د تفضیل صیغه ده چې د زیات کتیور معنی لري. قرآن کريم د سولی په رامنځ ته کولوکي په دبرو تینګو الفاظ او مرکوي و ابي:

﴿ فَأَنْقُوا اللَّهَ وَاصْلِحُوا ذَاتَ يَتِيمَكُمْ وَلَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنْ كُثُرْ مُؤْمِنِينَ ۚ﴾ الأفال: ۱

ژباره: نود الله خخه ووبېږي، خپلمنځی خرابي اصلاح کری «روغه جوره وکری» اود الله او پېغمبر خبره و منځ که مؤمنان یاست.
سوله قرآن کريم په دبرو موادوکي یاده کری ده او په هیڅ مورد کي یې بدنه ده بلې، که هغه د وروکي کورنی د غړو ترمنځ وي، که د مسلمانو دلو ترمنځ وي او حتی که د مسلمان هیواد او غیر مسلمانو هیوادونو ترمنځ وي. په دغه خایونوکي یې د جکری او شخزو خخه کرکه اود سولی بشپکنه بیان کړي او د هرمود شر انټ او د سولی د تینګښت لاری چاري یې هم یادي کری دی چې تفصیل یې په راتلونکي دول دی:

۱- سوله د کورنی د غړو (خاوند او مېرمني) قر منځ:

دا دول سوله کورنی سوله هم نومېدلاي شي:
خکه په یوه کورکي دننه ده. په دې اړه قرآن کريم فرمایلي:

﴿ وَإِنْ خَفَشَ شَقَاقَ بَيْنَهُمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِّنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِّنْ أَهْلِهَا إِنْ تُبِدِّلَا إِصْلَاحًا يُوْقَقُ اللَّهُ يَعْلَمُمَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْمًا حَسِيرًا ۚ﴾ النساء: ۲۵

ترجمه: که د خاوند او مېرمني ترمنځ د مخالفت خخه وبرېدلاست نو یو فیصله کوونکی د سري له

هغه شخصیت جي الله تعالی په خپل ربستېي کلام کي د لوپوا خلقو خبتن بلې، په (رحمة للعالمين) یې ستایلی اود تولی نېږي معلم او لارښود ئې ګرځولی دی، د داسي شخصیت ڈوند هراخ او هره وینا به هرومروله ډېرارزښته برخمنه وي. د ربيع الأول میاشتی په را رسپدو به هرمؤمن هڅه کوي چې د خپل وس مطابق د انسانیت د ستر لارښود ڈوند پریوه اېخ وغږېږي. په دې خاطرچې زمور د ڈوند پره برخه د امن او سولی خخه په محرومیت کي تېره شوي ده او تل ورته تري وو، نوغواړم چې په همدي اړه د (رحمة للعالمين) ڈلاړښوونی خخه دومره خه راغوند کرم چې د مجلې په یوه مقاله کي خایدلاي شي. دا چې ده ڈې پېغام متن قرآن کريم او شرح پې نبوی سنت دی، نودواړه موداصلی سرچینې په توکه کارولي دی.

لومړۍ د سولی پېغام:

سوله هغه خه ده چې د نړی عام ولسوونه یې غواړي خود وخت فرعونانوله دغه نعمته د مظلومانو دې برخې کولوهڅي کري دی. د سولی د اهمیت او اړښت په اړه زموږ تولو مسلمانانو د باور او قناعت لپاره دا خبره بس ده چې الله ځالله په خپل سېپخالي کتاب کي په خرکنده تورو ووېي:

د ۋۇلوا جازەم ورنكىرە چى پە ظاھەرە بە بى د اسلام كىلمە ويلە او خىكە ې د نە ۋۇلۇلتىپ دا بىيان كىرجى بىيا بە خلک د اسلام پر ضد لا تۈرناورە تبلىغات هم پىل كىرى او ووبە و اىي چى

محمد خپل ملکىرى ھم وۇنى.

« دَعْهُ لَا يَتَحَدَّثُ النَّاسُ أَنَّ مُحَمَّدًا يَقْتَلُ أَصْحَاحَاهُ ». (صحیح البخاری حدیث شماره: ٤٩٠٧ و صحیح مسلم حدیث شماره: ٢٥٨٤).

د مسلمانانو ترمنخ د سولى اهمىت او غورە والى له دى خايەم بىكارى چى قرآن كريم ھەفە مجلسونەم لە خىراو بىركەتە تىش اوبى برخى بىللى چى د سولى ھالى ئىلى پە كى نە وي؛ پە دې اىدە و اىي: ﴿ لَا حَدَّثَ فِي كَثِيرٍ مِّنْ نَجْوَيْهِمْ إِلَّا مِنْ أَنَّ أَنَّ رِصْدَقَةً أَوْ مَعْرُوفَ أَوْ اَصْلَاحَ يَتَأْسِيْكُ الْأَنَّاسُ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ أَبْتَغَاهُ مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ تُؤْتَيْهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴾ (السادس: ١٤)

زىباھ: د خلکوپە دېرپەنچىرىكى ھىچ خىر نىشە پەتە له ھەفە چا چى د صدقى، يابى كوم بىسە كار، ياد خلکو ترمنخ د سولى، روغى جوري سپارشتنە وکىرى او خوک چى د الله د رضا پە خاطردا كاروکىرى، ھەفە تە بە لوى اجروركىم.

دەغە آيت ھەفە مجالس بى خىبرە بىللى دى چى د سولى او بشۇكارولە سپارشتنى تىش وي او ددى پىرعكس كە خوک دەغە كارونە د خدائى درضا پە وجە تىرسە كىرى، خدائى لوى اجروركىي. پە دەغە آيت كى د انسانانو ترمنخ سولە د خىراو ستراجرىزىعە بلل شوي دە. ابن جریر طبىرى وايى: كوم اجرچى الله لوى نومولى، د لوى والى ھىچ داسى كىچە ې نىشە چى لە دە پەتە بل چاتە معلومە شي. (تىسىر الطرىي جامع البيان: ج ٩ ص ٢٠٢).

اي مسلمه امته! آيا تاسود خپل كران بىغمىر ھەفە وصىت پە ياد ولرى

جي پە خپل آخرى عمر كى ې پە حجه الوداع كى پە سېبىخلى وخت سېبىخلى مقام كى پە دېرتىنگاردرتە ويلى:

« لَا تَرْجِعُوا بَعْدِي گُفَارًا، يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ » (صحیح البخاري حدیث شماره: ٦٨٦٨ و صحیح مسلم حدیث

زىباھ: د دوشنى او پېنجىشىنى پە وورخ د جنت دروازى پر انىستىل كېرى، نوھىرىنى دە تە بىخىنە كېرى چى د الله سره ې شىرىك نە وي منلى پەتە لە ھەفە چا چى د دە او وورور ترمنخ ې بىغى او دېمىنى وي، « د دوى پە هككە » ويل كېرى: دا دوه و خندىۋى ترخو سولە سره وکىرى، دا دوه و خندىۋى ترخو سولە سره وکىرى، دا دوه و خندىۋى ترخو سولە سره وکىرى.

ھۆپە سولە كى ھەفە خە تىرسە كېدىلى. بىغمىر (عليه الصلاة والسلام) ويلى: إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرَّفِيقَ، وَيُعْطِي عَلَى الرِّفِيقِ مَا لَا يُعْطِي عَلَى الْعَنْفِ، وَمَا لَا يُعْطِي عَلَى مَا سِوَاهُ. (صحیح مسلم حدیث: ٢٥٩٣).

زىباھ: بى شكە الله تعالى نرمى كۈونكى دى، نرمى خوبىنى، پىرنىمى تىڭلارى ھەفە خە « ثواب او سېپكىنى » ورکوپى چى پەتەن لارى او نورولا روپى نە ورکوپى.

د مسلمانانو ترمنخ د سولى د كېپىوه نە هېرىدونكى بىلگە د حسن بن علي او معاویه تە منخ ھەفە تارىخي سولە دە چى خوكلانە اورده جىكەرە ې خىتمە كىرە او مسلمانانوپە آرام زوند پىل كى. (صحیح البخاري حدیث شماره: ٢٧٤ مع شرحە عمدة القاري ج ١٣ ص ٢٨٤).

د مسلمانانو ترمنخ جىكەرە مسلمه امته لە ماتى سره مخامخ كىرى، قوت ې خىتموى، دا موردنە و ايى، قرآن كريم و ايى: ﴿ وَأَطْبِعُوا أَللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنْزَعُوا مِنْ فَشَلَوْ وَذَهَبَ رِيحَكُمْ وَأَصِرِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴾ (الأفال: ٤٦)

زىباھ: د الله او بىغمىر حكم ومنى، پە خپلوكى شىخىي « كىشمكشونە » مە سره كوى، كە نە نو بىبا به ستاسو دىبىدە او زورلە منخە لارشى. « يو بل تە » حوصلە او زغم وکىرى: بى شكە چى خدائى تعالى د زغم لرونكۈملەكىرى دى.

د مسلمانانو ترمنخ جىكەرە د اسلام دېمىنانتە د اسلام پر ضد د تبلىغاتولارە پەتىزىي: د انسانىت لارىسىد رحمة للعالمن « عليه الصلاة والسلام » دەغە دول خىروتە متوجه ووجى عمر رضى الله عنە تە پە د ھەفە مشەھور منافق عبد الله بن أبى

نوپە منخ كى ې سولە وکىرى. كە د دوى يوه دە پې بىللى تېرى كوى، نود هەفي دە پر ضد چى تېرى كوى، تاسوجىكە وکىرى ترەھە وختە چى د الله حكم تە غارە كېرىدى. كە پە د الله حكم تە رجوع وکىرى، نوتەرمنخ ې پە عدالت سولە وکىرى او انصاف كوى: الله يقينا انصاف كونكى خلک خوبىسى. مۇمنان سره وونە دى، نوتاسود خپلورونوتەرمنخ سولە راولى او لە الله خخە ووبېرىپى، د دى لېبارە چى رحم درېاندى وشى.

پە دغۇآيتونو كى خىنوتەكوتە اشارە شوي دە: دا خىرى راغلى دى:

- كە كومە دە سولى تە غارە نە اپىدى، مسلمان ولس مکلف دى چى هەفوپى سولى تە مجبورە كىرى آن تردى چى كە بله لارە نە وي، نوتەول ولس دى د ھەفوپى پر ضد پاخون وکىرى، ترەھە وختە چى دوى سولە ومنى.

- كە ې ھەروخت سولى تە غارە كېپىشىپولە، بىا هم مسلمان ولس مکلف دى چى د دوى تر منخ سولە بە عدل او انصاف وکىرى، د تېرى شوي جىكەرە پە وجە ئىلەم يابى انصافى ورسە ونكىرى.

- پە باى كى ېپىلى دى چى مۇمنان سره ورۇنە دى، نوعام ولس دى خپل ورۇنە د جىكەرە دوام تە نە پېرىدى. بلكى ترەنخ دى سولە وکىرى.

- پە سولە كى د خدائى رحمت دى. نوسلام د ردول درەھەتە خان لرى كول اود الەي بىخىنى خخە بى بىرخى كېدىل دى: بىغمىر عليه الصلاة والسلام فرمىلىي:

تُفْتَحُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْإِنْتِئْنِ، وَيَبْوَمُ الْحَمِيسِ، فَيُعَفَّرُ لِكُلِّ عَدِّ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا، إِلَّا رَجُلًا كَانَتْ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ أَخِيهِ شَهْنَاءً، فَيُقَالُ: أَنْظِرُوْهُمْ هَذِئِنَ حَتَّى يَصْطَلِحُوا، أَنْظِرُوْهُمْ هَذِئِنَ حَتَّى يَصْطَلِحُوا، أَنْظِرُوْهُمْ هَذِئِنَ حَتَّى يَصْطَلِحُوا.

(صحیح مسلم حدیث شماره: ٢٥٦٥)

لمونخ بلل شوی دی او د امن حالت لمونخ بپ داسی بسولی چي په خپل اصلی دول دی سم ادا شي؛ لکه راتلونکی آيت چي هم دغه دول د ويري تر حالت وروسته د امن دلمانځه په اړه و اېي:

فَإِذَا فَصَيَّتُمُ الْأَصْلَوَةَ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ قَيْنَمًا وَقَوْدًا وَعَلَى جُنُوبِكُمْ فَإِذَا أَطْمَأْنَتُمْ فَاقْمُوا الْأَصْلَوَةَ إِنَّ الْأَصْلَوَةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كَتَبَ مَوْقُوتًا *النساء: ۱۰۳*

ڇيباره: چي کله مولمونخ اداکوئ بیا الله په ولاړه، ناسته او پراخونو پراته حالت کې ياد کړي. چي کله ډادمن (په امن کې) سواست بیا نولمونخ سم سیده ادا کړي؛ په شکه چي لمونخ پرمؤمننانو د تاکلو و ختو سره فرض شوي دی. دغه آيتونه بشني چي لمونخ د ويري اونا نامنې په وخت کې سم نه شي ادا کېدلای.

دغه آيتونه بشني چي انسان دلمانځه د ادا کولو لپاره امنیت او د ادمي فضا ته اړتیا لري او په نامنې کې عبادت هم سم نه شي ترسره کېدلای. دا رنګه د حج ادا کولو په وخت، لاره اوسيمه کې امنیت اړین دی؛ د حج په اړه قرآن کريم واي:

وَأَتَمُوا الْحَجَّ وَالْعُمَرَةَ لَوْلَا إِنْ أُخْرِجْتُمْ فَأَسْتَيْسِرَ مِنَ الْمُهْدِيِّ وَلَا تَعْلَمُوا مُوْسَى وَسُكْرُحَى بَيْتَنَ الْمُهْدِيِّ مُحَمَّدٌ فَنَّ كَانَ مِنْهُمْ مَرِيضًا أَوْ يَهُدِي أَدَى تِنْ رَأْسِيِّ فَفَدِيَةٌ مِنْ صِبَامِ أَوْ صَدَقَةٌ أَوْ سُكُوكٌ فَإِذَا أَمْتُمْ فَنَّ تَمَعَنْ إِلَيْنَاهُ إِلَيْ الْحَجَّ فَمَا أَسْتَيْسِرَ مِنَ الْمُهْدِيِّ *البقرة: ۱۹۶*

ڇيباره: حج او عمره د الله لپاره پوره کړي. که په له ادا کېدلوبند پاته سو، نوبیا یو پسه (ذبح کړي) چي درته آسانه وي. ترهه وخته خپل سرونو مه خربن تر خوچي دغه ذبح ته خانګري شوی پسه خپل د حلال خاي ته رسپري. که ستاسوکوم خوک ناروغه وي یا له خپل سره خورپري، هغه دي فديه ورکري چي (درې) روژي يا (شپږ پیمانې) صدقه او یا پسه ذبح کول دي. نوجي کله په امن سوبیا که چا د حج تروخته له عمرې خخه کتبه واخیسته، هغه دي داسې پسه ذبح کړي چي ورنه آسانه وي.

دلته د حج او عمرې د ترسره کولو لپاره هم امن

اسلامي او غير اسلامي نېړي تر منځ سوله غواړي په دې شرط چي غير مسلم ولس په رېشتیا سوله غواړي.

دویم د امن پېغام:

قرآن کريم امنیت داسی یو ستر نعمت معرفی کوي چي شکرانه یې له ايمان پرته بل خه نه شي کبدای: الله پاک فرمایلي:

أَوْلَمْ يَرَوَا أَنَّا جَعَلْنَا حَرَمًا عَامِنَا وَيَنْخَلَفُ النَّاسُ مِنْ حَوْلِهِمْ أَفَإِلَيْهِمْ يُقْسُطُونَ وَيَنْعَمُ اللَّهُ يَعْلَمُ كُفَّارَنَا *العنکبوت: ۶۷*

ڇيباره: آيا دوی دې ته نه کوري چي ماحرم امن والا کړخوی دې په داسی حال کې جي دوی په شاوخوا کې خلک تښتول کړي؟ آيانو په دوی په باطل معبدو باورلري او د خدای له نعمته انکار کوي.

دلته قرآن کريم امنیت خلکو ته د الله پاک د یو ستر نعمت په توګه ياد کړي دی. امنیت په دین او دنیا کې د پرمختک لپاره اړین دی؛ دې لپاره راتلونکي سرليکونه ته ستاسو پاملنې غواړم:

۱. د عبادت لپاره امنیت ته اړتیا:

- په لمانځه کي مسلمان دې ته اړتیا لري چي له نورو اندې بشنوي په زړه فارغ او پوازې خپل رب ته متوجه وي؛ د نامنې په حالت کې لمونخ هم خوک په سمه توګه نه شي ادا کولای؛ قرآن کريم ويلی:

حَفِظُوا عَلَى الْأَصْلَوَاتِ وَالْأَصْلَوَةَ أَوْسَطَنَ وَقُوُمُوا لِلَّهِ قَدِيْتِينَ *البقرة: ۲۳۸ - ۲۳۹*

ڇيباره: د خپل لمونخونو ساتنه وکړي، په تیره بیا د مازنکرد لمانځه، او د الله په وراني داسې په ويره او ادب و درېري، لکه چي فرمان منونکي غلام درېري. که امنیت خراب وي، نو که پیا ده ياست او که سپاره، په هرشان چي کولای شي لمونخ وکړي. بیا چي کله امنیت تېینګ شي، نوالله په هغه شان یاد کړي چي خنګه یې تامې ته بشونه کېډه، چي پخوا پړي نه پوهیدۍ.

دلته د ويري د حالت لمونخ د مجبوري

ڇيباره: زما وروسته د کافرانو په شان مه کېږي چي یو دل ختنونه وه.

۳. سوله د مسلمان او غير مسلمان تر منځ:

په دې خاطر چي د رحمة للعالمين دين د سولي او امن دی، له غير مسلم سره یې هم سوله ملي ده. له غير مسلم سره د سولي په اړه عام دليل هم شته او خاص دليل هم شته. عام دليل خود چه سورة النساء: ۱۱ شنبه آيت چي دلته نژدی له ڇيباري سره تېرشو؛ خکه «اصلاح بين الناس» یې ويل کېږي چي غير مسلمان عامو خلکو ته ويل کېږي دې دا خل دې.

په خصوصي دول قرآن کريم د داسې سولي امر هم کېږي دی چي په نړيواله کچه د مسلمان هیواد او غير مسلمانو هیوادونو تر منځ وي؛ په دې اړه الله تعالی فرمایلي:

وَإِنْ جَنَحُوا لِلْسَّلَامِ فَاجْنَحْ لَمَّا وَتَوَلَّ عَلَى اللَّهِ إِنَّمَا هُوَ أَسْيَئَيُ الْكُلُّمُ *الأفال: ۶۱*

ڇيباره: که دوی «جګړه مارو غير مسلم دې منانو» سوله وغوبستله، نوته یې هم وغواړه او خان پرالله وسپاره؛ په شکه الله پوره او بېدونکي او بشپړ پوه دې.

په دغه آيت کي الله تعالی خپل پېغمبر «عليه الصلاة والسلام» امر کړي دی چي که کافران هم سوله وغواړي، دې دی سوله ورسه وکړي.

د دغه الې امر د تطبیق په خاطر پېغمبر «عليه الصلاة والسلام» د مکی له مشرکانو سره هم سوله وکړه او د سولې دراتک په خاطر پې ده ګوی دې رسمت شرائط هم ومنل. (صحیح مسلم حدیث شنبه: ۱۷۸۴).

په دې اړه امام سرخسی رحمة الله عليه په شرح السیر الكبير ج ۱ ص ۱۶۹۲ کي بشپړ تفصیل یاد کړي دی.

د دغې برخې لنډيزدا چي د رحمة للعالمين دين د سولي داسې پېغام لري چي هرکور، کلي، سېمي او تولی نړي ته سوله غواړي، هم د مسلمانانو په خپل منځ کي سوله غواړي او هم د

يَصْنُعُونَ ﴿الحل: ١١٢﴾
زباده: الله تعالى د یودا سی بشار مثال ذکر کری چی په امن کې و، رزق پی له هره خایه په پراخه کچه ورته را روان و، خود دی الله تعالی د نعمتونونا شکری وکړه، نو خدای تعالی هم دی د خپلوناروا کړنو په وجهه په لوری اووبري اخته کړل.
 د دغونا شکره خلکو یو مثال همغه د یمن سبأ قبیله کبدای شي چی په سوره سبأ (١٥) - (١٩) کی ذکر شوی دي. دغه آیتونه بشی چی امن او اقتصاد داسی نعمتونه دي چی ناشکری یې انسان به عذاب اخته کوي؛ لکه
 قرآن کريم چی و ای:
 ﴿وَإِذَا تَأذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَا يُرِيدُنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي شَدِيدٌ﴾
 [ابراهيم: ٧]

زباده: جي کله ستاسورب اعلان وکړي که مو زما د نعمتونو شکر پرخای کړ، هرو مروبه نعمتونه درزیاتوم او که مونا شکری وکړه، (نو) یقینا چي زما عذاب سخت دي.
 خدای تعالی دی افغان ولس ته د امن او سولی پر نعمت د شکر توفيق ورکړي ترخو هم خپله دغه نعمت او هم یې ترخنګ هغه بل ملکري نعمت (اقتصاد) ورته زیات شي.

د ليکني لنديزدا چي د انساني تولني د سوکالي لپاره رحمة للعالمين د داسی و افعی سولی پیغام لري چي کور، کلی، لاره، سيمه او توله نږي ورسره په امن وي او په نتيجه کي یې هم خلک په دادمنه فضا کي د خپل رب عبادت وکړي او هم پرمختللي اقتصاد ولري چي هر خوک په خپله سيمه کي آرام او سوکاله ژوند وکولای شي.

خود دوی اکثربت نه پوهېږي. دلته الله پاک د کافرانو لخوا یاده شوی پامه د دوونعمتو: امنیت او اقتصاد په یادولورد کړي ده.

امنیت او اقتصاد داسی نعمتونه دي چی یوازي کافرته ارزښت نه لري، بلکي د الله تعالی پېغمبر ابراهيم ﷺ هم د خپل وطن لپاره دغه نعمتونه غوشتي دي: قرآن کريم فرمای:

﴿وَإِذَا قَاتَلَ إِبْرَاهِيمَ رَبِّ أَجْعَلَ هَذَا أَبْلَدَ إِمَانًا وَأَجْتَسَبَيْنِي وَبَيْنَ أَنْ تَعْبُدَ الْأَصْنَامَ﴾ [ابراهيم: ٢٥]

زباده: جي کله ابراهيم وویل: اې زما ربه! دا وطن امن والا جور کړي زه او زما زامن مې له بُنپالي خڅه وساتي.

دغه صراحت لري چي ابراهيم ﷺ د خپل وطن لپاره امن غوشتي. په دغه آیت پسي دا هم دي چي هغه د همدي وطن او سيدونکو اولادونو لپاره بشه پرمختللي اقتصاد او سوکاله ژوند هم

غوشتي، په دې اړه قرآن کريم و ای:

﴿وَارْزَقْهُمْ مِنَ الشَّرْمَاتِ لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ﴾ [ابراهيم: ٣٧]

زباده: يا الله دوی ته د مځکي له حاصلاتو خڅه روزي ورکړي چي گوندي ستا منندوي شي.

دلته الله دغه خبره واضح شوې ده چي ابراهيم ﷺ د خپل وطن لپاره هم امن غوشتي او هم اقتصاد. امنیت او اقتصاد هغه ستزنعمتونه دي چي شکرې الله تعالی پر خپلو بندکانو فرض

کړي دی: په دې اړه قرآن کريم و ای:

﴿فَلَيَعْبُدُوا رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ الْلَّذِي أَطْعَمَهُمْ مِنْ جُوعٍ وَأَمَّا هُمْ مِنْ حَوْقَنٍ﴾ [القصص: ٤]

زباده: خلک دې د دغه کوره هغه خښن بندګي کړي چي دوی یې له لوردي ساتلي اوله وېري یې په امن کړي دي.

دلته الله پاک له بندکانو غوشتي چي د عبادت په ترسره کولو پې د لوبونعمتونه: امنیت او اقتصاد شکر ادا کړي. بل خای قرآن کريم دا خبره هم

یاده کړي ده چي د دغوننعمتونونا شکری انسان له ستري خوارې سره مخ کوي؛ و ای:

﴿وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرِيَةً كَانَتْ إِيمَانَهُ مُطْمِئِنَةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغْدًا مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ إِنْ شَرِّ اللَّهِ فَآذَنَهَا اللَّهُ لِيَسَ الْجُوعُ وَالْحَوْفُ بِمَا كَانُوا

این بلل شوی دي. دا رنګه قرآن کريم و ای:

﴿لَقَدْ صَدَقَ اللَّهُ رَسُولَهُ أَرْثُرْ بِيَا بِالْحَقِّ لَتَدْخُلُنَ الْسَّمِيمَ الْحَرَامَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ مَا مِنْ يَنْهَا وَسَكُنُ وَمُقْصِدُنَ لَا تَخَافُونَ﴾ [الفتح: ٢٧]

زباده: الله خپل پېغمبره هغه خوب په حقه رستیا کړ مسجد حرام ته امن لرونکی داخل بربری، سرفونه به خرباست یا به یې و پښتیان لنډوی په داسی حال کي چي نه به و بېږدی.

دغه آیتونه هم صراحت لري چي حج او عمره ادا کول امن غواړي، دا رنګه قرآن کريم و ای:

﴿إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضَعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بَيْكَةَ مَبَارِكًا وَهَذِهِ لِلْعَلَمِينَ ۚ فِيهِ مَا يَتَبَيَّنُ مِنْ ظَاهَرًا وَإِرْهِيْدَ وَمَنْ دَخَلَهُ، كَانَ مَأْمَنًا﴾

آل عمران: ٩٦ - ٩٧

زباده: په شکه لومړي کورجی د خلکو لپاره تاکل شوی، هغه کوردي چي په مکه کې دی مبارک او نیوالوته لارسوند دي. په هغه کې خرگندی نبې دي: د ابراهيم درې او خوک چي ورننزوی هغه په امن وي.

دلته قرآن کريم امن د بیت الله صفت او هلتنه له خرگندو نښویوه نښه بلې ده.

(ب) د دنیوی پرمختګ لپاره امنیت ته اړیقا:

د مک کافرانو به دا پامه کوله چي د محمد ﷺ پېغام که خه هم د هدایت او بشبکې پېغام دی، خوزمونږ ستونزه دا ده چي که یې ومنو، امنیت ته مو خطر جو بېږدی، خلک مود خپلی خمکي خڅه ویاسي. قرآن کريم د دوی دغه پله ردوی و ای:

﴿وَقَالُوا إِنَّ نَّبَيًّا إِنْ تَنْهَىَ الْمُنَّى مَعَكَ تُنَخَّطَفُ مِنْ أَرْضِنَا أَوْلَمْ تُمَكِّنْ لَهُمْ حَرَماً إِنَّا يُبَيِّنُ إِلَيْهِ شَرَعَتْ كُلِّ شَيْءٍ وَرِزْقًا مِنْ لَذَّنَا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ [القصص: ٥٧]

زباده: کافرانو بېږدی: که د هغه هدایت پېروې وکړو چي ستا سره دي، موربې له خپلی خمکي و تښتول شو. آیا دوی ته مې په خوندي حرم کې خای نه دي ورکړي چي زما لخوا د روزي په توګه د هرشي حاصلات ورته را جمع کېږي؟

رعايت اخلاق اسلامي

در زندگی فردی و اجتماعی

پوهانه دکتور عبدالباری "حمیدی"

۲ - اخلاق نیکو یکی از برجسته ترین خصلت های پیامبر ﷺ یکی از عمدۀ ترین خصلت و خاصیتی که خداوند متعال پیامبرش را توسط آن مورد مدح و ستایش قرار داده است، همانا اخلاق نیکوی ایشان بوده است، طوریکه خداوند متعال اخلاق پیامبرش را چنین ستوده است.

﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ حُلُقٍ عَظِيمٍ﴾ (۱) "وَ يَقِينًاٰ تُوْبَرْسَجِيَاِي اخْلَاقِي عَظِيمِي قَرَارِ دَارِي". و در برخی آیات دیگر خداوند متعال پاره یی از اخلاق نیک پیامبر و مسلمانان را به عنوان نمونه های زنده و برجسته از اخلاق خوب و نیک تذکر داده است تا همه در تحصیل آن نمونه ها سعی و تلاش نمایند. طوریکه مهربانی و نرم خوبی پیامبر ﷺ را در برابر مسلمانان و پیروانش یکی از آثار و علایم رحمت خود قرار داده فرموده است: ﴿فَإِسْمَارَحْمَةَ مِنْ أَلَّوْ لِنَتَ لَهُمْ وَأَنَّ كُنْتَ فَطَّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَأَنْفَضُوا مِنْ حَوْلَكَ﴾ (۲) "پس به(سبب) رحمت الهی است که تو با آنان نرم خو(و مهربان) شدی، و اگر تندخو و سخت دل بودی، قطعاً از اطراف تو پراکنده می شدند".

همچنان در جای دیگری عطوفت و شفقت پیامبر ﷺ را برمسلمانان و

نهان انسان است که در پرتو آن، رفتار در نظرش نیک یا زشت نشان داده می شود و از این رو، فرد یا به انجام آن اقدام می نماید یا از انجام آن خود داری می ورزد».

اخلاق در اصطلاح: مجموعه‌ای از اصول و ارزش‌هایی است که رفتار انسان را تنظیم می نماید، و تعالیم وحی آنها را تعیین فرموده و جهت تحقق هدف وجود انسان در کرهٔ خاکی، اصول و ضوابطی را برای آنها قرار داده است. «

اکنون بعد از توضیح کوتاه معنا و مفهوم اخلاق به اصل موضوع که همانا اهمیت رعایت اخلاق است می پردازیم:
۱ - اخلاق نیکو از عمدۀ توین وسائل نیل به

اهداف و مقاصد عالی:

کسب محبوبيت خالق و مخلوق، داشتن زندگی خوب و مطمئن در دنيا و نائل شدن به پاداش نیک در آخرت، و همچنان نائل شدن به سایر اهداف نیک و مقاصد علیا بعد از فضل و مرحمت خداوند متعال توسط اخلاق نیکو به دست می آید. و بنابر همین ملحوظ بلند ترین مقام و جایگاه را در روز قیامت سردار هر دو جهان و سرور آدمیان محمد ﷺ حائز می گردد که در بالاترین نقطه و آخرین قلهٔ اخلاق نیکو قرار داشت.

الحمد لله رب العالمين، والصلوة والسلام على أشرف الأنبياء والمرسلين، نبينا ورسولنا محمد وعليه أشرف وأجمعين و بعد: يکی از ناهنجاری ها و نابسامانی های بسیار بزرگی که افراد و جوامع اسلامی امروزی به آن مواجه بوده و تمام افراد و اشخاص عاقل و با احساس را همواره رنج می دهد و همچنان سبب ضعف؛ بلکه فقدان محبت و دوستی، تعاون و همکاری میان افراد و گروه ها گردیده است همانا عدم رعایت و نادیده گرفتن اخلاق اسلامی است، در حالیکه رعایت اخلاق اسلامی در دین مقدس اسلام از اهمیت ویژه ای برخوردار می باشد که در این مقاله طی نکات متعددی بیان می گردد. اما قبل از پرداختن به اهمیت رعایت اخلاق نیکو بهتر است تا با معنا و مفهوم اخلاق آشنا شویم.

معنا و مفهوم لغوی و اصطلاحی

اخلاق: اخلاق در لغت به معنای طبیعت و سرشت است. دکتر عبدالکریم زیدان در این مورد چنین می فرماید: «اخلاق، مجموعه‌ای از معانی و ویژگی‌های مستقر و ثابت در

باسند حسن روایت شده که گفت: «سُلَّمَ رَسُولُ اللَّهِ عَنْ أَكْثَرِ مَا يُدْخِلُ النَّاسَ الْجَنَّةَ» قال: «تَقْوَى اللَّهُ وَحْسُنُ الْحُلُقُ» (۸) "از رسول اکرم ﷺ در مورد آنچه که بیشتر مردم را داخل بهشت می سازد پرسیده شد؟ پیامبر ﷺ در جواب از تقوای و اخلاق نیکو نامبردند".

۷- اخلاق نیکو سبب نائل شدن به فُرب و محبت پیامبر ﷺ می گردد:

مؤمنان در بدست آوردن محبت رسول اکرم ﷺ و نزدیک شدن به ایشان در آخرت با هم متفاوت اند، و محبوب ترین انسانها نزد ایشان در روز قیامت و مقرب ترین آنها به ایشان کسی است که از اخلاق نیکو برخوردار باشد.

چنانچه از جابر ﷺ در حدیث صحیح روایت شده که پیامبر ﷺ فرمودند:

«إِنْ مِنْ أَحَدٍ كُمْ إِلَيْ، وَ أَفْرِيْكُمْ مِنْيَ مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ، أَخَاسِنُكُمْ أَخْلَاقًا» (۹)

"همانا محبوبترین و نزدیکترین شما از نظر مجلس به من در روز قیامت کسی است که خوش اخلاقترین شما است".

۸- داشتن اخلاق علامه و نشانه کمال ایمان:

هر انسان مؤمن و مسلمان سعی می نماید تا از جمله افراد کامل الإیمان محسوب گردد، و یکی از راه های رسیدن به این هدف عالی همانا داشتن اخلاق نیکو است، طوریکه در یک

حدیث صحیح آمده است که

پیامبر ﷺ فرمودند: «أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا پیامبر ﷺ

أَحْسَنُهُمْ حُلُقًا».

"کاملترین مؤمنان از روی ایمان کسی است که اخلاقش

بهتر باشد".

۹- داشتن اخلاق نیک یکی از شرطهای نجات از آتش دوزخ:

اهمیت دیگر اخلاق نیکو این است که داشتن اخلاق حسن

از این آیه مبارکه به صراحت دانسته میشود که حقیقت و فلسفه اصلی عبادت نماز، همانا دوری جستن از منکرات و رذائل، تطهیر و پاکی از گفتار و کردار زشت بوده است.

همچنان پرداختن زکات و صدقات که بر ثروتمندان فرض شده است تکسیعوائد و محصولات به شمار نرفته بلکه منظور از آن همانا غرس روحیه ترحم و شفقت، عطوفت و مهربانی و تحکیم روابط اخوت و برادری و پیداشدن زمینه تعارف و تقویة روابط حسنہ در مابین طبقات مختلف انسانی بوده است، طوریکه الله متعال در این مورد پیامبر ﷺ را مخاطب قرار داده فرموده است: ﴿خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُلَهِّرُهُمْ وَتُرْكِمُهُمْ بَهَا﴾ (۶)

"از اموال آنها صدقه (زکات) بگیر، تا بوسیله ای آن آنها را پاک سازی و تزکیه شان کنی".

۵- اخلاق نیکو سبب سنگین شدن ترازوی اعمال در روز قیامت :

اهمیت دیگر اخلاق نیکو این است که بر اساس فرموده پیامبر ﷺ سنگین ترین عملی که روز قیامت در ترازوی اعمال انسان گذاشته می شود همانا اخلاق نیکو است، طوریکه در یک حدیث صحیح از پیامبر ﷺ روایت شده است که فرمودند:

«مَا مِنْ شَيْءٍ أَثْقَلَ فِي مِيزَانِ الْمُؤْمِنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ حُسْنِ الْحُلُقِ» (۷)

"هیچ چیزی در روز قیامت در ترازوی بنده مؤمن، سنگین تراز اخلاق نیکو نیست".

۶- اخلاق نیکو، مهم ترین وسیله ورود به جنت:

اهمیت دیگر اخلاق نیکو این است که پیامبر ﷺ اخلاق نیکو را یکجا با تقویت بیشترین وسیله ورود به جنت معرفی نموده اند، چنانچه از ابوهیره ﷺ

امتش از جمله خصلت های بارز وی شمرده و فرموده است:

﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنْتُمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ إِلَّا مُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّاجِحٌ﴾ (۳)

"قطعاً برای شما پیامبری از خودتان آمد که بر او دشوار است شما در رنج بیفتید، به [هدایت] شما حریص و نسبت به مؤمنان بسیار دلسوز و مهربان است".

۳- تهذیب و درستی اخلاق یکی از بزرگترین اهداف بعثت پیامبران بوده است: اهمیت دیگر اخلاق نیکو این است که الله متعال علت ارسال پیامبران را تقویم و تهذیب اخلاق و نشر و پخش فضایل اخلاقی معرفی نموده است، چنانچه حضرت ختم المرسلین ﷺ تمام نمودن اخلاق نیک را یکی از اهداف بعثت خود معرفی نموده و فرموده است:

«إِنَّمَا بَعَثْتُ لِتُتَّقِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ» (۴)

"جز این نیست که من مبعوث شده ام تا ارزش‌های اخلاقی را به اتمام برسانم".

۴- کسب فضائل اخلاقی یکی از حکمتها بزرگ مشروعیت عبادات: اهمیت دیگر اخلاق اسلامی این است که کسب فضائل اخلاقی و دوری جستن از هرگونه مفاسد و رذائل اخلاقی نه تنها یکی از اهداف عمده بعثت پیامبر ﷺ به شمار رفته بلکه یکی از اهداف اساسی مشروعیت عبادات نیز بوده است، طوریکه در

مورد نماز الله متعال فرموده است:

﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ

عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ﴾ (۵)

"و نماز را بپیا دار. مسلمان نماز از گناهان بزرگ و از کار های ناپسند (در نظر شرع) باز میدارد".

هجرت نازل شده است و تعدادی هم در مدینه و بعد از هجرت نازل گردیده است، و این خود می رساند که موضوع اخلاق در دین اسلام اهمیت بسزایی داشته و مسلمان در هیچ شرایطی از آن مستغنی شده نمی تواند، بلکه مراعات ارزش‌های اخلاقی در هرگونه شرایطی و در هر مقام و منصبی بالای مسلمان لازم و حتمی می باشد. و اینکه قرآن‌کریم در سوره‌های مکی و مدنی به صورت یکسان به موضوع اخلاق پرداخته است، مشابهت خیلی زیادی به مسائل عقیدتی پیدا می کند. این بود نکات چندی پیرامون اهمیت و جایگاه اخلاق اسلامی در زندگی فردی و اجتماعی که در پرتو برخی آیات قرآنی و احادیث صحیح و معتبر نبوی بیان گردید، و شکی نیست با مراعات نمودن اخلاق نیکو انسان می تواند به هدف عالی خود که همانا فلاح و سعادت دارین می باشد، نائل گردد.

فهرست مآخذ:

- ۱ - سورة قلم، آیه: ۴.
- ۲ - سورة آل عمران، آیه: ۱۵۹.
- ۳ - سورة توبة: ۱۲۸.
- ۴ - المستدرک على الصحيحين (۲/ ۶۷۰).
- ۵ - سورة عنکبوت: ۴۵.
- ۶ - (توبه: ۱۰۳).
- ۷ - سنن ترمذی (۲۰۰۳).
- ۸ - همان (۲۰۰۶).
- ۹ - همان (۲۰۱۹).
- ۱۰ - همان (۲۰۰۶).
- ۱۱ - الأدب المفرد للإمام البخاري (۵۴).
- ۱۲ - كتاب أدب الدنيا والدين للماوردي، ص: ۲۳۷.
- ۱۳ - صحيح ابن حبان (۲۳۹).
- ۱۴ - سنن ترمذی (۳۳۴۳).

خداؤند متعال اخلاق نیک را نسبیش نماید، چنانچه در صحیح ابن حبان آمده است که پیامبر ﷺ این کلمات دعائیه را می گفتند: «اللَّهُمَّ حَسِّنْ خَلْقِي، فَحَسِّنْ خُلُقِي»^(۱۳)

"بار الها! آفرینشم را (صورت ظاهرم را) نیکو کردي، پس اخلاقم را نیز نیکو بگرдан".

و در یک حدیث صحیح دیگر در جامع ترمذی آمده است که پیامبر ﷺ در دعای خود می فرمودند: "وَ أَهْدِنِي لِأَخْسَنِ الْأَخْلَاقِ لَا يَهِدِي لِأَخْسِنِهَا إِلَّا أَنْتَ وَاصِرْفْ عَنِّي سَيِّئَهَا إِنَّهُ لَا يَصِرِّفْ عَنِّي سَيِّئَهَا إِلَّا أَنْتَ"^(۱۴)

"و هدایت کن مرا بسوی بهترین اخلاق، هدایت نمی کند بسوی اخلاق بهتر مگر تو، و دور بگردان از من بدی های اخلاق را و دور نمی سازد از من اخلاق بد را مگر تو".

۱۲- کثرت آیات قرآنی در مورد اخلاق نیکو:

نکته مهم دیگری که اهمیت اخلاق نیکو را برجسته می سازد این است که در قرآن کریم آیات زیادی اند که در آنها به آراسته شدن به زیور اخلاق نیکو امر شده و کسانی که مزین با اخلاق نیکو بوده اند، مورد مدح قرار گرفته و ثواب بزرگی برای شان و عده داده شده است.

همچنان در آیات متعدد دیگر از ردایل اخلاقی نهی صورت گرفته و کسانی را که ملوث به اخلاق ناپسند باشند مورد توبیخ و تنبیه قرار داده شده و عقوبت آن بسیار ناگوار خوانده شده است.

و بدون شک کثرت ورود آیات در این موضوع بیانگر اهمیت و مقام والای اخلاق در اسلام میباشد، و آنچه بر اهمیت آن نیز می افزاید این است که شماری از این آیات مکی بوده و قبل از

یکی از شرط های ضروری و لازمی نجات از آتش دوزخ و نائل شدن به جنت میباشد، و هرنوع تقصیر و کوتاهی را درین زمینه روزه و نماز هم جبران کرده نمی تواند. چنانچه در یک حدیث صحیح آمده است که به پیامبر ﷺ گفته شد:

«إِنَّ فُلَانَةً تَقُومُ اللَّيْلَ وَ تَصُومُ النَّهَارَ، وَ تَفْعُلُ، وَ تَصَدَّقُ، وَتُؤْذِي جِرَانَهَا بِلِسَانِهَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ: " لَا حَيْرَ فِيهَا هِيَ مِنْ أَهْلِ النَّارِ»^(۱۱)

" به پیامبر ﷺ گفته شد که فلان زن از طرف شب نماز می خواند و روز را روزه می گیرد و همچنان اعمال خیر دیگری را انجام می دهد و صدقه نیز می بردازد ولی یگانه مشکلی که دارد این است که به همسایگانش توسط زبان اذیت می رساند؟ رسول اکرم ﷺ فرمودند: " پس هیچ خیری در او نیست، او در آتش می باشد".

۱۰- اخلاق نیک سبب کثرت دوستان و کم شدن دشمنان می گردد:

اهمیت و فضیلت دیگر اخلاق نیکو این است که داشتن اخلاق نیک سبب بیشترشدن دوستان انسان و کم شدن دشمنانش می گردد، طوریکه امام ماوردی گفته است: زمانی که اخلاق انسان نیک و شایسته باشد دوستان باصفایش زیاد، دشمنان و بد بینانش کم می شوند که در نتیجه کارهای سخت و دشوارش آسان شده و دلهای سخت مردم دربرابر نرم می گردد.^(۱۲)

۱۱- خواستن اخلاق نیکو یکی از دعا

های مأثور به شمار می رود:

پیامبر ﷺ با وصف اینکه از نیکوترين اخلاق برخوردار بود اما باز هم یکی از جمله دعا ها و خواسته هایش این بود که

هـ ۱۴۰۵ حـ اتباع یا د بـری لـاره

محمد ابراهیم منبـ

په لومړی ګام کې د امن او امان د قیام لپاره ملاوټله، د مدینې له ہمودوسره یې تاریخي معاهده وکړه چې د تاریخ په پانوکې د میثاق مدینې په نوم مشهوردي. به دی ترون کې د لاندی مادې شاملې وي:

۱ - د بني عرفې یهود به له مسلمانانوسره د یو قوم په توګه ژوند کوي، هغوي به پرڅل دین عمل کوي او مسلمانان پرڅل دین.

۲ - د دغې معاهدي پرتولو گلدونوالو په مدینه منوره کې هر دول خپلمنځي جنګ جګړه او د یوبل وزنه حرامة ده.

۳ - هرڅوک چې پرمدینه منوره یرغل وکړي، نود مدینې تول او سیدونک به په ګډه د هغوي د مقابلي لپاره د ګرته او خې او د خپلو خپلو سیموکله دفاع به کوي. (الرحیق المختوم ص ۲۶ - ۲۷)

رسول الله ﷺ د همدمغی معاهدي به ذريعه د مدینې تول او سیدونکو لپاره د من او امان فضا قائمه کړه او مدینې یې د امن بنایسته بنې وګرڅاو.

محمد ﷺ د دیم ګام د قانون جورونې او د هغه نفاذ لپاره پورته کړ. حقوق او فرائض یې په ګوته کړل، د جرائمود مخنيوی لپاره یې حدود

نا امني وو، چې او س الحمد لله لمنځه تللي ده او خیپی نوري یې په لاندی دول دي:
۱ - غربت، ۲ - جهالت، ۳ - د قومي یووالې نه شتون.

که چيرته مور افغانان او چارواکي د دغوغو ستونزو د حل په خاطرد رسول الله ﷺ مدنی دورته وکورو او په دی خبره غور وکړو چې هغه ﷺ د مدینې اسلامي ریاست د امن، پرمختګ، ملي وحدت او ثبات د ټینګښت لپاره له کوم حکمت او پالیسي نه کار اخیستې او خنګه تو اندیلی و چې هلته د یومثالی حکومت د بره کېږدي؛ نود هغه ﷺ پر نقش قدم باندې د تلوله لارې مورهم کولای شو چې خپل کران ھیواد دامن گواه وګرڅوو.

نا امني د یوه یواد او قوم د پرمختګ لپاره ژونکي زهردي. چيرته چې امن او ثبات نه وي د هغه خای او سیدونکي د غم، پریشانی، لورې، تندي فقر، محتاجي او نوروناخوالو پرته بل هیڅ شی نشي ترلاسه کولای؛ خود امن او سلامتیا په صورت کې انسان له دیرونعمتو نو او بشی ګنو خڅه خپلی خولی د کوي، خان، مال عزت یې محفوظ پاتي کېږي، د پرمختګ تولې لارې ورته خلاصېږي، د کار او بار فرستونه زیستېږي، زراعت وده کوي او د انسانوند فلاح او هبود لپاره پرمختلې کارخانې او نورد ډول ډول د اسانیتاو وسائل مهیا کېږي؛ خکه خو مدینې منورې ته له تشریف را ولسوسره سم

د یو مؤمن او مسلمان قوم په توګه مکلف یو چې خپل تول مسائل او ستونزې درسول الله ﷺ د مکمل اتباع له لارې حل او فصل کړو، د هغه ﷺ پر ۲۳ کلن ژوند نظر و اچو چې هغه ﷺ په کوم حکمت او کوم تدبیر سره مکه او مدینه یې د امن، پرمختګ، عدالت، خواخوری اوورور ګلوي په بشکلی او زړه را بشکونکي بن بدل کړ. الله مسلمانانو ته لارښوونه کړي ده چې په حقیقت کې ستاسو لپاره د الله تعالی په رسول (محمد ﷺ) کې غوره نمونه ده. الله تعالی په قرآن کريم کې دا خبره واضحه کېږدہ چې محمد ﷺ له بعثت نه نیوپې د قیامت ترو رخې پورې د تولو انسانانو لپاره لارښود ده. الله تعالی محمد ﷺ ته داسي سیرت ورکړي و چې د زمانې تولو انسانانو لپاره بشپړ نمونه ده او هر انسان د ژوند په تولو خانګوکې درسول الله ﷺ په ژوند کې بشنه نمونه او بیلګه پیدا کولای شي، همدارازې نړۍ کې تول موجود ستونزې چې انسان ورسره لاس او ګږوان دی کولای شي چې پرس رسول الله ﷺ نازل شوي دين او د محمد ﷺ د سنتو د مطالعې د لارې حل او فصل کړي.
مړ افغانان تېرو خول سیزوکې په دیرو ستونزورا کېروو، چې له هغو خڅه یې یوه هم

که چيرته مور افغانان او چارواکي ددغوس تونزو دحل په خاطر درسول الله ﷺ
مدنی دورته و گورو او په دی خبره غور و کرو چې هفه صلی الله علیه وسلم د
مديپي اسلامي رياست د امن، پرمختګ، ملي وحدت او ثبات د ټينګښت لپاره له
کوم حکمت او پاليسى نه کارا خيسې و او خنګه توانيدل و چې هلته د یو مثالی
حکومت ډبره کېږدي؛ نود هفه ﷺ پرنقش قدم باندي د تلوله لاري مورهم
کولای شو چې خيل گران هیواد دامن گواړه و ګرځو.

د امن او امان د قیام لیاوه دا هم ضروری ده

وأخرى.

چې له خلکو سره انصاف وشي، له هیچا سره ظلم او زیاتي ونشي، که خوک پرچا ظلم کوي د هغه لاسونه مات او په سزا ورسول شي وسله والې دلي تېپلي چې د خلکو دوبړلو لپاره يې وسله پراوودو ګرخوي خالي سلاح کرای شي او دا موقع ورته قطعاً ورنکرای شي چې د وسلود استعمال له لاري پرخلکو خپل باداري قائم کوي او ناویده ګټه ترينه واخلي، مور ګواه يو چې د افغانستان په ناماځي کې د غیر مسئولو وسلو والولوی لاس دی او هر چيرته يې امنیت له ګواښن سره مخامنځ کړي، حکومت ته يې هم دردسر پیدا کړي او شیف اولس، ته هم.

زمود دویمه لویه مسئله غربت او افلاس
دی. غربت هفه بد چیزدی چی د الله رسول
محمد ﷺ ترینه پخپله پناه غوښتی. هغه
به هروخت دعا کوله چی ای الله زه له تانه
له کفر، فقر او قبرله عذاب خخه پناه
غماءم. (نسان)

کله چې محمد ﷺ مدینې منورې ته تشریف
راوړنو وې کتل چې هلته فقر او غربت زیات
دی، د مدینې پرتجاري کاربارونو ۾ وادانو
قبضه وه محمد ﷺ مسلمانانوته لارېښونه
وکړو چې مسلمانان دی هم د تجارت کاربار
پېل کړي پخپله دی خای پرخای د تجارت
بازار خلاص کړي. نه یوازی دا بلکی محمد ﷺ

۴- خلفاء راشدین هم قانون ته خپل خانونه
وراندی کری او جي کله هم د هفوی په خلاف
پریکپی شوی تو په ورین تندی بی منی دی.
رسول الله ﷺ وراندوئنه کری وه چې داسی وخت
به راشی چې یوسرى به په یواخی خان له صنعا
نه ترحضرمومت پوری سفروکری اود الله تعالى
له ویری نه پرته به له بل هیچا نه ویره ونه لري.
دغه وراند وینه دراشه خلفا په زمانه کې پوره
اوپه اسلامی هیوادوکې مثالی امن قائم شو.
له هیواد نه اوس الحمدلله نا امنی ختمه شوی،
تول هیوادوال کولي شي چې په خوشحالی اوامن
فضا کې ژوند وکی اوس چې امن راغلی دی، د ژوند
نورو برخوته جدی توجووشی چې له هفو خڅه یو
کې د قانون تطبيق په تولو باندي دی. اوده به
نوهم عدل او انصاف ته لاره بر ابره کری.

دواړوته لعنتی او دوزخی ویلی دي.

وتابکل اود قانون نفاذ یې يقیني کړل. قو اين یې مدون او نافذ کړل. په دی خبره هرڅوک پوهېږي چې که قوانین خومره بهه وي خو چې نافذ نه شي یا هم پرخینونافذ شي او پرخینو یې نافذ نه شي نو هغه کله هم مطلوب او موثرن تائج نشي ورکولای، محمدصلی الله عليه وسلم د قانون په نفاذ کې له هېش دول سستي نه کارو انخست، بلکې په شدت سره یې نافذ کړ او له هېچا سره یې نرمي ونه کړه. چې ټوڅو بیلګې یې په لاندې دول ده؛

فاطمه مخزومي نومي يوپي بسجئي غالا وکره،
حضرت محمد ﷺ د هغى دلاس د پريکولو
حكم صادر کر، بنې مخزم قبلي پي حضرت
اسامه بن زيد پي حضرت محمد ﷺ ته ولېره
جي ددغې بسجئي لاس پري نکري، حضرت
محمد ﷺ د هغوي په دی کار پير غصه شواو
وي پي فرمایل: له تاسونه مخکي امتونه خکه
تباه اوږيدا شول جي هفوی د کمزوري طبقي
 مجرمانوته به د قانون مطابق سزا ورکوله؛
مگرد زوروري طبقي مجرمانوته به خه نه
ویل، قسم دی پرهغه ذات چې د محمد د
ژوند واکداردي که چيرته د محمد لور
فاطمه هم غالاكړي واي، نوما به خامخا د
هغى لاس غوش کري و (بخاري كتاب الحدود)
۲ - حضرت ماعزا سليمي رضي الله عنه د
زندا جرم له ارتکاب نه وروسته د محمد ﷺ
په خدمت کي حاضر شواو عرض پي وکړي
ماله ګناه نه پاک کړي کله چې محمد ﷺ له
هغه رضي الله عنه نه خوڅو خلاني
ځن پوشتنه وکړي او هغه (رض) پر خپل
ګناه اعتراف وکړ، نومحمد ﷺ پر
ماعزاسليمي حد جاري کړاو
اصحابوکرامو هغه رجم کړ.

۳- له حضرت عمر رضی الله عنه
نه رو ایت دی چې ما بېچلۇ سترگو
لیدلی دی چې محمد صلی الله علیه
وسلم به ویل: کە ماله چا سرە
زاتى کرى وى، نوبىلە دى رانە

ملي یووالي او قومي وحدت بنسټ دير
 کمزوري دی، د قومي تعصبوونو جوري دومره
 کلكي دي چې د هيواو استقلال او استحکام
 په له گواښ سره مخامخ کړي په داسې حال
 کې چې زمود پاک دين لارشونه کوي چې
 تاسي تول د الله تعالى پردين کلكي منګولي
 ولګوی او پڅلوكې له خپلمنځي په اتفاقيو
 خڅه پرهيزوکړي. (ال عمران: ۱۰۳)

او رسول الله ﷺ فرماید دي چې یو مسلمان
 د بل مسلمان لپاره د بنیاد دېږي په خیردي
 چې یوبل ته قوت ورکوي. (منقق عليه)
 دا دېرد شرم او خجالت خبره ده چې مور
 افغانان د یو مسلمان قوم په حیث ول په
 مسلسل دول له بدېختیو سره لاس او
 ګربوان یو؟ پکار خود او چې پرڅل سپیځلي
 دین د عمل کولوله کبله د نړۍ په سرمو
 ترتولو بشه اوله فساد نه پاک مثالی ژوند
 درلودای، څکه چې د الله تعالى دین سراسرد
 رحمت، عدل، امن، عاطفي، وروړګل او
 پرمختګ دین دي. ترهفه چې خپل تولی
 چاري او مسائل د الهی دین په رنا کې ترسره
 نه کرو او دیو خوشحال او پرمختلی هیواو
 دجور لوپاره محمد ﷺ خپل مقندا او
 پیشواونه ګرخوبل هیڅ شی زمور ستونزی
 نشي حلولای، بلکې نورهم د ستونزو په
 ګرداب کې موډوبوي.

د امن او امان د قیام لپاره دا هم ضروري ده چې له خلکو سره انصاف وشي، له هیچا سره
 ظلم او زیاتي ونشي، که خوک پرچا ظلم کوي د هغه لاسونه مات او په سزا ورسول شي وسله
 والي دلي تپلي چې د خلکو دوېرلو لپاره په وسله پراوړو ګرځوي خلخ سلاح کړاي شي او دا موقع
 ورته قطعاً ورنکرای شي چې د وسلود استعمال له لاري پرڅلکو خپل باداري قائم کري او
 ناوړه ګتهه ترینه واخلي، مورکواه یوچې د افغانستان په نامنه کې د غیر مسئله وسلو والولوی
 لاس دی او هرجيرته یې امنیت له گواښ سره مخامخ کري، حکومت ته یې هم دردسر
 پیداکړي او شريف اولس ته هم.

به پڅلله بازارونو ته ورتلو او تجارانو ته به یې
 لازمي او مناسي مشوري ورکولي. نتيجه یې
 محمد ﷺ او د هغه اصحابو کرامه پر همدغو
 اصولو عمل وکړاو په دېرلړو خوت د مدیني
 منورې خلکو اقتصادي حالت دومره بشه شوچې
 زکات اخستونکي به نه پیدا کيidel. زمود ګران
 هیواو افغانستان هم له دغه ستونزمن حالت
 نه وتنی شي خوپه دی شرط چې د رسول الله ﷺ
 پر نقش قدم روان شو، او هغه ﷺ پڅلوا تولو
 کارونو کې لایشود وګښو.
 خڅه عشر او زکات راغوند او بیت الممال کې
 جمع کړي. په بیت الممال کې دومره زکات او
 عشر را جمع شوچې دېرو غربانو ستونزی
 ورباندي حل او د غربت په له منځه وړلوا کې
 په مهم رول ولوباو.

محمد ﷺ د غربت د خاتې لپاره د سود
 لعنت هم ختم کړ، د هر هغه چا پر خلاف یې
 د جنګ اعلان وکړي چې له سودي کار او بارنه
 یې لاس نه اخست، هغه ﷺ په سختونکو
 پیوه په روښانه و ساتله او داسې نسل په تیار کړ
 چې د نړۍ امام وګرخید، د همداګه علم او پوهه
 برکت و چې له اروپانه خلک د علم دزده کړي
 لپاره بغداد ته راتل. له بد ه مرغه د افغانستان
 مطلق اکثریت وګري د علم او پوهه له رنانه
 محروم دي، کله چې د یو قوم اکثریت وګري
 نالوسټي وي، نوهغوي خنګه ترقی کولاي شي؟
 یوازي تعلیم او پوهه هغه ذریعه ده چې مراو
 کمزور قومونه ژوندي او قوي کوي.

محمد ﷺ د غربت او افلام د خاتې لپاره
 پرکارکسب، مزدوری زیبات زوروا چاوا او
 مسلمانانو ته یې و فرمایل چې ترتولو غوره
 دودي هغه ده چې د خپلوا لاسونو په کار او
 زمود افغانانو یوه لويه بد بخي داده چې زمورد

کرسی در سیاست اخلاقی پیامبر کرامی السلام

استاد محمد شریف رباتی

صفات اخلاقی که قرآن کریم آن را فضیلت قرار داد آنحضرت ﷺ قبل از همه و بیشتر از همه خود به آن متصف بودند، و اوصافی که قرآن کریم آنرا ناپسندیده و نامطلوب قرار داد بیشتر از همه آنحضرت ﷺ از آن پاک و مبرا بودند.

حضرت انس ﷺ می فرماید: (کان رسول الله ﷺ أحسن الناس خلقاً)
يعني: " رسول الله ﷺ از حیث اخلاق بهترین مردم بود ". یعنی هیچ کس مانند او خوش اخلاق نبود و در حسن اخلاق نمونه اعلی و بیکر اکمل محسوب می گردید.

در حدیثی آمده است پیامبر ﷺ فرمود:

(إنما بعثت لأتمم مكارم الأخلاق)
يعني: " من برای این مبعوث شده ام که فضائل اخلاقی را تکمیل کنم ".
به این ترتیب، یکی از اهداف اصلی بعثت پیامبر ﷺ همین تکمیل اخلاق حمیده است.

حضرت عائشه صدیقه رضی الله تعالی عنها در مورد اخلاق آن حضرت ﷺ چنین می فرماید:
(عن عائشه قالت ما ضرب رسول

می تواند از مصاديق مفهوم وسیع فوق باشد، به هر حال، وجود این " خلق عظیم " در پیامبر ﷺ دلیل بارزی بر عقل و درایت آن حضرت ﷺ و نفی نسبت های دشمنان بود.

تعريف اخلاق اعلی و بهترین رسول اکرم ﷺ را حضرت عائشه (صدیقه رضی الله عنها) در این قول شان خلاصه فرموده اند: (کان خلقه القرآن) وفى روایة و(روی الإمام أحمد عن الحسن قال: سألت عائشه رضي الله عنها عن خلق رسول الله ﷺ فقالت: (کان خلقه القرآن). مسند

أحمد بن حبل ج ۵ ص ۲۱۶

يعني: " قرآن اخلاق ایشان بود ".

امام احمد، امام مسلم، ابواؤد، نسائی، ابن ماجه، دارمی و ابن جریر (رحمهم الله):
این قول را با کمتر اختلاف لفظی با اسناد متعددی نقل کرده اند به این معنی که رسول اکرم ﷺ به انتظار جهانیان محض تعلیمات قرآن را ارایه نکرده بودند، بلکه خود شان نمونه مجسم آن بودند، در مورد چیزی که در قرآن مجید فرموده شد، آنحضرت ﷺ پیشتر از همه خودشان عمل کردند. از چیزی که قرآن کریم منع فرمود، آنحضرت خود از آن اجتناب فرمودند.

الحمد لله الكريم الرزاق، والصلاه و السلام على من بعث لإتمام مكارم الأخلاق، و على آله و صحبه، ومن تعهم بإحسان إلى يوم النلاق.

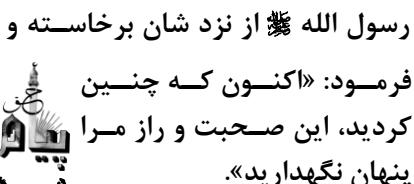
سیدنا و نبینا محمد مصطفی ﷺ چنان از اخلاق حمیده برخور دار است که الله تبارک تعالی در کتاب سماوی خویش در رابطه به شخصیت این مشعل فروزان و منبع هدایت عالم بشریت می فرماید: ﴿ وَإِنَّكَ لَعَلَّ خُلُقَ عَظِيمٍ ﴾ (القلم : ٤)
يعني: " تو دارای خوبی سترگ (یعنی صفات پسندیده و افعال حمیده) هستی ".

بعضی از مفسران، خلق عظیم پیامبر ﷺ را به " صبر در راه حق، گستردگی بذل و بخشش، تدبیر امور، رفق و مدارا، و تحمل سختی ها در مسیر دعوت به سوی خدا، عفو و گذشت، جهاد در راه پروردگار و ترک حسد و حرص " تفسیر کرده اند، گرچه همه این صفات در پیامبر ﷺ بود، ولی " خلق عظیم " او، منحصر به اینها نبود.
در بعضی از تفاسیر نیز، " خلق عظیم " به " قرآن " یا " آئین اسلام " تفسیر شده است که،

بعثت (اواخر می و اوائل جون ۱۹۶۴) پیامبر ﷺ عازم طائف گردیدند که در شخص میلی مکه مکرمہ قرار دارد. ایشان این مسافت را در رفت و آمد، همراه غلام شان زید بن حارثه (رضی الله عنہ) پیاده طی نمودند و در این مسیر از کنار هر قبیله ای که می گذشتند، آنان را به اسلام دعوت می نمودند که حتی یکی هم به ایشان پاسخ مثبت نداد و چون به طائف رسیدند تصمیم گرفتند نزد سه برادر، عبدیالیل، مسعود و حبیب، فرزندان عمرو بن عمیر ثقفی، که از رهبران قبیله ثقیف بودند، بروند و این کار را کردند و نزدشان نشسته و آنان را بسوی خدا و نصرت و مددگاری اسلام فراخواندند. یکی از آنان گفت: هرگاه خداوند تو را فرستاده باشد، او کسوت کعبه را پاره می کند.

دیگری گفت: آیا خدا کس دیگری را جز تو پیدا نکرد؟ و سومی گفت: به خدا سوگند هرگز با تو حرف نمی زنم، زیرا هرگاه تو پیامبر باشی مقام تو بالاتر از آن است که من سخن را به تو باز پس دهم و هرگاه بر خدا دروغ بیندی، شایسته من نیست با تو صحبت کنم.

رسول الله ﷺ از نزد شان برخاسته و فرمود: «اکنون که چنین پنهان نگهدارید».

رسول الله ﷺ د روز در طائف باقی ماندند و هیچ کدام از بزرگان شان را نگذاشتند مگر آنکه نزدش آمده و با او سخن می گفتند.

آنان گفتند: از سرزمین ما بیرون شو و بیخردان شان را بر

تسليیم و ادار میکرد، و دوستان را سخت مجدوب می ساخت. بلکه اگر این را معجزه اخلاقی حضرت پیامبر ﷺ بنامیم، اغراق نگفته ایم.

اخلاق نبوی هنگام فتح مکه مکرمہ: چنان که نمونه ای از این معجزه اخلاقی در فتح «مکه» نمایان گشت: هنگامی که مشترکان خونخوار و جنایت پیشه، که سالیان درازی هر چه در توان داشتند بر ضد اسلام و شخص پیامبر ﷺ به کار گرفتند، در چنگال مسلمین گرفتار شدند، پیغمبر اکرم ﷺ بر خلاف تمام محاسبات دوستان و دشمنان، فرمان عفو عمومی آنها را صادر کرد، و تمام جنایات آنها را به دست فراموشی سپرد، و همین سبب شد که به مصدق «یَدُّحُلُونَ فِي دِينِ اللَّهِ أَفْوَاجًا»

فوج، فوج مسلمان شوند.

در باره حسن خلق پیامبر ﷺ و عفو، گذشت، عطوفت، مهربانی، ایشار، فدایکاری و تقوای آن حضرت ﷺ داستان های زیادی در کتب تفسیر و تواریخ آمده است.

اخلاقی که عقل در آن حیران است، لطف و محبتی بی نظیر، صفا و صمیمیتی بی مانند، صبر و استقامت و تحمل و حوصله ای توصیف ناپذیر.

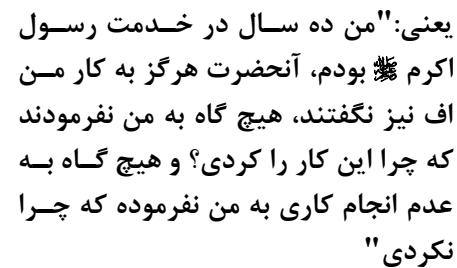
اگر مردم را به بندگی خدا دعوت می کرد، خود بیش از همه عبادت می نمود، و اگر از کار بد باز می داشت، قبل از همه خود داری می کرد، آزارش می گفتند، اندرز می نمود، ناسزايش بربدنش سنگ می زند و خاکستر داغ می ریختند، برای هدایت آنها دست به درگاه خدا جل جلاله بلند می کرد.

اخلاق پیامبر ﷺ در برابر عملکرد ساکنان طایف: در شوال سال دهم

الله -صلی الله علیه وسلم- شیئاً قطُّ بیدِ ولا امرأة ولا حادماً إلا أنْ يجاهدَ في سبيل الله وما نيل منه شيءٌ قطُّ فينتقمَ مِنْ صاحبه إلا أنْ ينتهكَ شيءٌ مِنْ محارم الله فينتقمَ لِلله عَزَّ وَجَلَّ). رواه مسلم

يعنى: "حضرت عائشه صديقه رضي الله تعالى عنها مى فرماید: رسول الله ﷺ ابداً هیچ کسی را به دست مبارکش نزد، و نه بروزی دست بالا کرده، و نه خادمی را زده، جز در جهاد فى سبيل الله هرگز کسی را نزد، هید شخصی را هرگز آزار و اذیت نکرد، انتقام نگرفته، مگر اینکه کسی حدود و حرمت الله تعالى را شکسته باشد و ایشان باخاطر الله تعالى عوض وبدل گرفته باشند." آنحضرت ﷺ را قاعده آن بود که یکی امر را از آن دو امر انتخاب می فرمودند که آسانتر بود مگر اینکه آن گناه باشد و هر کاری که گناه می بود از آن بسیار دوری می جستند.

حضرت انس رضی الله عنه که ده سال در خدمت نبی مکرم اسلام قرار داشت، در مورد اخلاق ایشان ﷺ روایت می کند: (عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ حَدَّمْتُ الْبَيْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَشْرَ سِنِينَ فَمَا قَالَ لِي أَفِّ وَلَمْ صَنَعْتَ وَلَا أَلَا صَنَعْتَ) رواه بخاری

يعنى: "من ده سال در خدمت رسول اکرم ﷺ بودم، آنحضرت هرگز به کار من اف نیز نگفتند، هیچ گاه به من نفرمودند که چرا این کار را کردي؟ و هیچ گاه به عدم انجام کاري به من نفرموده که چرا نکردي"

پیروزی پیامبر اسلام ﷺ هر چند با تأیید و امداد الهی بود، ولی عوامل زیادی از نظر ظاهر داشت، که یکی از مهمترین آنها جاذبه اخلاقی پیامبر ﷺ بود.

آن چنان صفات عالی انسانی و مکارم اخلاق در او جمع بود، که دشمنان سر سخت را تحت تأثیر قرار می داد، به

سخت ترین آنچه از آنان دیدم در روز عقبه بود که خود را نزد پسران عبدالالیل بن عبد کلال عرضه نمودم ولی پاسخ مثبتی برایم ندادند و من اندوهگین به پیش رفتم و زمانی بهوش آمدم که در قرن الثعالب که بنام قرن المنازل یاد میشود بودم. آنگاه سرم را بلند کرده دیدم که ابری بر من سایه افکند و در آن نگریسته جبریل عليه السلام را مشاهده کردم و او مرا صدا زده گفت: خداوند سخنی را که قومت برای تو گفتند و پاسخی را که برایت دادند شنید و اینک فرشته مؤظف به کوهمها را نزد فرستاده تا هرگونه که خواسته باشی در مورد شان به او فرمان دهی.

فرشته کوهمها مرا صدا زده بر من سلام کرد و پس از آن گفت: ای محمد! همینطور است، هر طوری که بخواهی عمل می شود. اگر خواسته باشی اخشبین را بر مردم مکه فرود آورم، این کار را می کنم - اخشنان نام دو کوه مکه است ابوقبیس و کوهی در مقابل آنست که بنام قعیقان یاد می گردد، که اولی در شمال و دومی در جنوب حرم شریف قرار دارند.

پیامبر ﷺ فرمودند:

(بل أرجو أن يخرج الله عزوجل من أصلابهم من يعبد الله عزوجل وحده لا يشريك به شيئاً). رواه بخاري

يعني: "امیدوارم که خداوند عزوجل از نسل شان کسانی را برآورده که خدای یکتا را پیرستند و به وی چیزی را شریک قرار ندهند".

این پاسخی که رسول الله ارائه فرمودند، شخصیت ممتاز آنحضرت ﷺ و اخلاق بزرگی که به آن موصوف بودند که ژرفای آن قابل درک نیست، نمودار می گردد. رسول خدا بحال آمده و دل شان در برابر این مدد

وجهک الذى أشرقت له الظلمات و صلح عليه أمر الدنيا والآخرة من أن تنزل بي غضبك او يحل على سخطك لك العتبى حتى ترضى و لا حول ولا قوة إلا بك).

يعنى: "خداوند! به تو از ضعف نیرو و کمی حیله و خوار شدنم در چشم مردم شکوه می کنم. ای مهربانتر از همه مهربانان! تو پروردگار بینوایانی و تو پروردگارمنی. مرا به که وا می گذاری؟ به بیگانه ای که بر من چهره درهم کشد یا دشمنی که کارم را در تباہی فرو برد. اگر تو بر من خشمگین نباشی من ترسی ندارم، لیکن نعمت عافیت و سلامتی تو بر من بسی گوارا تو است. من به روشنی روی تو پناه می برم که تاریکی ها را زدوده و کار دنیا و آخرت را سامان بخشیده است تا مبادا خشمت را بر من فرود آری و یا آنکه خشم تو دامان مرا فراگیرد. از تو پوزش می خواهم تا از رضایت بهره مند شوم که قدرت و نیروئی جز از سوی تو نیست.

چون رسول خدا ﷺ پس از برآمدن از باغ، از راه مکه با دلی شکسته و اندوهگین بازگشتند و چون به قرن المنازل رسیدند، خداوند جبریل عليه السلام را همراه فرشته کوهمها نزد شان فرستاد، تا از ایشان خواهان دستور شود. مبنی بر اینکه اخشبین (اخشنان) نام دو کوه مکه است ابوقبیس و کوهی در مقابل آنست که بنام قعیقان یاد می گردد، که اولی در شمال و دومی در جنوب حرم شریف قرار دارند). را بر مردم مکه فرود آورد.

بخاری تفصیل داستان را با سند خویش از عروه بن زبیر رضی الله عنهمآ آورد، اینکه عائشه رضی الله عنها برایش روایت نمود. که او برای رسول خدا ﷺ گفت: آیا روزی دشوار تر از روز احمد بر سر شما آمده است؟ فرمود: «من از قومت دیدم آنچه دیدم و

ایشان گماشتند و چون خواستند از آنجا بیرون آیند، غلامان و بیخودان شان در تعقیب ایشان برآمده آن حضرت ﷺ را دشnam میدادند و بر سرشار فریاد می کشیدند تا آنکه مردم در اطراف شان گرد آمدند، دو صف تشکیل دادند، و به ایشان سخنان ابلهانه گفته و ایشانرا سنگباران می کردند و به پاها ایشان سنگ می زدند بگونه ای که نعلین شان بخون مبارک رنگین گشت در حالیکه زید بن حارثه رضی الله عنه ایشانرا با پیکر خویش حفظ می کرد، چنانکه چند جای سرخ شکست و همین گونه به آزار خود ادامه دادند تا اینکه ایشانرا به داخل شدن به باغی که متعلق به عتبه و شیبه فرزندان ربیعه بود و در چهار میلی طائف قرار داشت، ناگزیر ساختند، و چون به باغ در آمدند، آنان حضرتش را بحال خود گذاشتند و بازگشتند.

آن حضرت ﷺ به تاک انگوری نزدیک شده و در زیر سایه آن نشسته و پیکر خویش را به دیواری تکیه دادند و چون پشت بدیوار نشسته و آرام گرفتند دعای مشهور خویش را خواندند که نمایانگر تراکم غم و اندوه در دل شان می باشد. پیامبر بواسطه شدت و سختی ایکه متحمل شدند و از اندوه اینکه کسی به ایشان ایمان نیاورد، آن دعا را بزبان

اورده و فرمودند:

(اللهم إليك أشكوك ضعف قوتي، و قلة حيلتي و هواني على الناس يا أرحم الراحمين، أنت رب المستضعفين، و أنت ربى، إلى من تكلني؟ إلى بعيد يتجهمني؟ أم إلى عدول ملكته أمري؟ إن لم يكن بك على غضب فلا أبالي، ولكن عافيتك أوسع لي. أعود بنور

سخنی از ایشان شنیده نمی شد جز آنکه به حقانیت و راستی آن تعیین میکرد.

آری، ای نبی مکرم ﷺ تویی کانون محبت، اخلاق، عواطف، شایستگی، زیبائی، حسن و جمال و سرچشمه تمام خوبیها و رحمة للعالمین هستی و به اثر اخلاق حیمده، ایشار، جود و کرم، عدل و مروت، دعوت، تعلیم و تربیه، زهد و تقوی، جهان بشریت را منور و روشنایی بخشیدی. و صلی الله تعالی علی سیدنا و نبینا محمد و علی آله و أصحابه و من دعا بدعوته إلى الیوم الدین.

منابع:

۱- قرآن کریم.

۲- ابن کثیر مختصر لتفسیر الحافظ عمامه الدین أبي الفداء إسماعيل بن كثير الدمشقی المتوفی سنّة ٧٧٤ھـ، اختصار و تحقیق محمد علی الصابونی أستاذ التفسیر بكلیة الشریعة و الدراسات الإسلامية مکة المكرمة جامعه الملک عبدالعزیز، الطبعه السادعة (منتحة) ١٤٠٢ھـ - ١٩٨١م.

۳- تفسیر معارف القرآن، تأليف علامه مفتی محمد شفیع عثمانی دیوبندی رحمه اللہ، مترجم: شیخ الحدیث حضرت مولانا محمد یوسف حسین پور، تاریخ طبع: ۱۳۸۵ھـ، ناشر: شیخ الإسلام أحمد جام.

۴- تفسیر نمونه آیت الله العظمی مکارم شیرازی و همکاران... نویت چاپ: بیست و سوم، تاریخ انتشار: ۱۳۸۳ھـ ش ناشر: دارالکتب الإسلامية تهران بازار سلطانی.

۵- تفسیر نور، تأليف دکتر مصطفی خرم دل، ناشر: نشر احسان - نویت چاپ: ۱۳۸۶.

۶- نبی رحمت تأليف دانشمند بزرگ اسلام حضرت علامه سید أبوالحسن حسني ندوی رحمه اللہ، مترجم: محمد قاسم قاسمی، ناشر سعیدیه کتب خانه.

۷- رحیق المختار تأليف: مولانا صفی الرحمن مبارکبوری، ترجمه عبدالله خاموش هروی ناشر: عبدالله خاموش هروی، تاریخ طبع تابستان ۱۳۷۵ھـ.

۸- ترجمة فارسی ریاض الصالحین، تأليف امام محدث ابو ذکریا یحیی بن شرف النووی رحمة الله عليه ، ترجمة

می شد، آنحضرت از هرکس دیگری بیشتر خشم می گرفت، لباس هایش را تمیز می کرد، گوسفندش را می دوشید و کارش را بدست خود انجام می داد؛ زبان مبارکش را جزبه حق نمی گشود.

حسن اخلاق و گشاده رویی وی چنان بود که همه اصحاب، او را همچون پدری مهربان برای خود می پنداشتند، همه اصحاب در برابر حق از نظر رسول الله ﷺ یکسان بودند.

مجلس او سرا با حکمت، برباری، حیا، عفت و امانت بود، صداحا بیش از ضرورت در حضورش بلند نمی شد، معایب کسی مورد بحث قرار نمی گرفت، آبروی کسی ریخته نمی شد، نقطه ضعفها افشا نمی گشت، همه با هم برابر بودند، مدار فضیلت و برتری فقط بر تقوا و پرهیزگاری بود، در مجلس او سالخوردگان را محترم می داشتند و بر خردسالان مهر می وزیدند، و نسبت به نیازمندان ایشار می کردند و آدم غریب تازه وارد را اکرام کرده، رعایت حال وی را می نمودند".

و هبّری و قیادتی که دلها به او عشق می ورزید: آنحضرت ﷺ نه تنها رهبر عظیم الشان امت اسلامی بود، بلکه رهنمای تمام بشریت بشمار می روند، ایشان از چنان زیبایی و جمال خدا داد و کمال روحی و مکارم اخلاقی و خصلت ها و شمایل نیکی برخوردار بودند که دلها بسوی شان جذب می شد و جانها در برابر ایشان نیست و فنا می گردید، وبهره شان از کمالی که مردم بدان عشق ورزیده در راه آن جان فدا می کنند، به اندازه ای بود که برای انسان دیگری همچو نعمتی ارزانی نشده است.

او بر اوج شرف و بزرگی و نیکی و فضیلت قرار داشت و در عفت و امانت و راستی و تمام کارهای نیک به مقامی رسیده بود که نه تنها دوستان و یاران، بلکه دشمنانش در آن شک نمی کردند و

غیبی ای که خداوند از فراز هفت آسمان فرو فرستاد، نیرو گرفت و سپس در مسیر مکه به بازگشت خویش ادامه دادند تا اینکه به وادی النخله رسیدند و در آن چند روز اقامت نمودند.

شمه ای از اخلاق و شمایل نبوی ﷺ نبی مکرم اسلام ﷺ سکوتی ژرف داشت و جز در موارد لزوم سخن نمی گفت. سخنان او جامع و تعیین کننده حق و باطل از یکدیگر بود، و هیچ اندازه اندک هم بود بزرگ می شمرد و عیب نمی گرفت، هیچ خوراکی را نکوهش نمی کرد، و نیز بیش از اندازه ستایش نمی فرمود، دنیا و امور وابسته به آن، او را به خشم نمی آورد اگر کسی از حق تجاوز می کرد از پای نمی نشست تا حق را یاری کند، برای کارهای مربوط به خود خشمگین نمی شد.

اگر گاهی خشمگین می شد کاملاً اعراض و روگردانی می کرد و هر گاه خشنود می شد چشم فرو می افگند و نگاهش را پایین می انداخت خنده اش بیشتر به صورت لبخند بود و هر گاه لبخند می زد، دندان های پیشین آن مبارک ﷺ همچون مروارید یا دانه های تگرگ (زاله) آشکار می گردید. حضرت علی کرم الله وجهه در مورد اخلاق آنحضرت می فرماید:

"آن حضرت ﷺ از بدگویی و بی عفتی خیلی به دور بود، در بازار و مجتمع و اماکن عمومی صدایش را بلند نمی کرد، بدی را با بدی پاسخ نمی داد، بلکه عفو و گذشت می نمود، با دست مبارکش احمدی رامورد ضرب قرار نداد، مگر در میدان جهادی سبیل الله".

هیچ خدمتگزار و یا زنی را ضرب و شتم نکرد؛ من ندیدم که آن حضرت ظلمی روا بدارد، و یا از کسی انتقام بگیرد، البته هرگاه حدود الهی پایمال

رسول الله طیبین مسلم

د اخلاق چې د حکم نه کړي

مولوی صدیق الله مشال

- د ټه دو له سترو علما وو خخه چې
وروسته مسلمانان شوي یوتن یې
وایي : ما ته د نبی کريم ﷺ د نبوت
تولې نبی د ده په مخ کې را معلومیدلې؛
خود نبی کريم ﷺ د حلم په اړه مې
اورېدلې وچې ترغضب د بربزیات دی خو
دامې نه وه تجربه کړي، له د سره مې
راشه درشه پیل کړه؛ ترڅو دی ته لاره
پیدا کړم چې حلم او نرمي پې هم تجربه
کړم.

يو خه وخت وروسته مې په بیع سلم
باندې خرماوي ورڅخه واحسټاپی،
پیسي مې ورکړي، کله چې د خرماؤود
راته تسلیم لوښته را نڈې شوه دوې
، درې شې لا پاته وي زه ورغلام ، تر
کمېس او خادر مې ونیو، په تربوتندی

ستاسو مورته غیرت ودرېد" جمع
الوسائل: جلد: ۱۷۲/۲.

داد نبی کريم ﷺ له خپلوبیبیانو سره
عظمیم اخلاق او تعامل ف.

۲- د صبر او زغم بېلګې :

د احد د غزا په ورځ مشرکینو د نبی کريم
غابن مبارک ورشید کړ، مخ مبارک
یې ورزخمي کړ، دا حالت پر صحابه
کرامو دې دروند تمام شو، نبی کريم ﷺ
ته یې وویل: مشرکینو ته نېړوا وکړه، نبی
کريم ﷺ وویل: "زه لعنت کوونکی نه یم
رالېږل شوی؛ بلکې دعا کوونکی او رحمت
رالېږل شوی یم ، اې الله تعالی! ته زما

قوم ته بخښنه او لارښوونه وکړي، دوې
نه پوهېږي" جمع الوسائل: جلد: ۲ /

. ۱۹۴

۱- د کورني ژوند بېلګه :

حضرت عائشہ رضی الله تعالی عنها
فرمایي : ما بله د اسې مېرمن نه وه لیدلې
چې د صفې (د نبی کريم صلی الله
مېرمن) په دول خواړه دی تیار کړي
واي !

هغې یوه ورځ نبی کريم ﷺ ته یو لوښی
خوراک په د اسې حال کې تیار کړ او رته
کړن راوی پېړۍ چې حضرت محمد
ﷺ د عائشې رضی الله عنها په
کورکې ناست و کاسه د نبی کريم
ﷺ په وراندې پرته وه، ما
ورڅخه واحستله پر حمکه مې
وویشتله او ماته مې کړه.

نبی کريم ﷺ را ولاړ شو، دودی
او غوبنې یې تولوپې، ویل یې:

مې ورتە وكتل اوورتە ومى ويل:
محمدە! ولې مې حق نه راكوي?
والله! تاسود عبداللطاب تېردى
حق خندوونكى خلق ياست.
حضرت عمرو ويل : اې د الله تعالى
دبىمنه! ته رسول اکرم ﷺ ته داسې
خېرى كوي لكه دازه چې يې اورم؟!
که دېرسول كريم ﷺ ته نه واي
ورنڌي، اودى نه درسره خوريدلاي،
قسم په الله خوبه مې پردا سرپه
توره وهلى وي.

حضرت محمد صلى الله عليه وسلم
حضرت عمر رضي الله عنه ته په داد
وكتل، ورتە وې خندل او ويل: "عمره
زه اودى تاته د بل خه په اړه دېر
مجبوريو، هغه دا چې ماته د حق د
ښه او پروخت د اداء کولو اموکره او
ده ته په ښه طريقه د غوبنستلوا مر
وکره.

عمره! دی بوخه، حق يې ورکره او
شل کاسي د ده د جنجال په مقابل کې
ورکره " ما ورتە ويل: عمره! د نېي كريم ﷺ
ټولې د نبوت نېي د ده په مخ کې راته
معلوم بدې، تهدا دا مې تجربه کوله
چې رېستيا هم د ده ترغوسې د ده
تررحم زيات دی، اوس مې هغه تجربه
وکره، له دې سره مې ويل: "أشهدك
أني رضيت بالله ربأ، وبالإسلام دينا،
وبِحَمْدِ نَبِيًّا" او مسلمان شوم.
- ابو داود روایت کوي : يوكوچي نېي
کريم ﷺ ترهفه خادر دېرپه زور

داد د غزا په ورڅو مشرکينو د نېي كريم ﷺ غابن مبارک
ورشهيد کړ، مخ مبارک يې ور زخمی کړ، دا حالت پر صحابه
کرامو دېر دروند تمام شو، نېي كريم ﷺ ته يې وویل:
مشرکينو ته بېبرا وکړه، نېي كريم ﷺ وویل: "زه لعنت
کوونکى نه يم رالېږل شوی؛ بلکې دعا کوونکى او رحمت
رالېږل شوی يم، اې الله تعالى! ته زما قوم ته بخښنه او
لارښوونه وکړي، دوى نه پوهېږي"

وبنراوو، د سترګو ترکونجوي پې نېي كريم
زوره يې د خادرنې به په غاره مبارکه کې
رسول الله ﷺ په سینه مبارکه پوري
ومېسله، نېي كريم ﷺ وویل: "غلام دی
څوک يې اخلي؟"
 Zahrooyil: زه دېربې قيمته يم.

نبي كريم ﷺ ورتە وویل: "ته پرالله تعالى
گران يې". جمع الوسائل : جلد : ۳۷/۲.

اله العالمين دې موټرتاسو او تولو
مسلمانو ته د خپلې کورنې له غړو اود
تولنې له افرادو سره د نبوی اخلاقو په
سيوري کې د تعامل توفيق راکړي، ترڅو
مود دنیا او آخرت سوکالي په برخه شئي.
Amien

۳- د دوستي بېلګه:

د یودبنتي او بد نمایه صحابي چې زاهر
نومېده له رسول الله ﷺ سره انډيوالي
وه، کله چې به له صحراء خڅه مدینې ته
راتلى رسول الله ﷺ ته به يې دېستي
تحفې راوړې، یوه ورڅه زاهرپه بساري
خپل سامانونه خواره کړي او ورتە ولار
دي خرخوي يې، رسول الله ﷺ ناخاپه
ورباندي پېښ شو، د شا له لوري يې تر
بغلو لاسونه ورلاندي کړل او په لاسونو
يې ستړکې ورپې کړي، په غږو کې يې ونیو،
زاهر حیران شو، خان يې سره

سیاست و فلسفه اسلامی و کشوری اتحادیه اسلامی

مولوی جمال الدین اکلیل

تقویت می بخشد.

پیامبر اکرم ﷺ با نرمش و مهربانی و شفقت آراسته بودند، ایشان نسبت به همه مردم از نرمی و آسانگیری و گذشت و بخشش برخوردار بودند، طوریکه خداوند سبحان ایشان ﷺ را توصیف نموده می فرماید: ﴿فَيَأْتِهُمْ مِنَ اللَّهِ يَنْتَ لَهُمْ وَأَوْكَدَنَّ كَفَّاً عَلَيْهِ الْقُلُوبُ لَا تَقْضُوا مِنْ حَوْلِكُمْ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَأَسْعِفُهُمْ وَشَوَّهُمْ فِي الْأَطْرَافِ﴾^{۱۵۹} (آل عمران: ۱۵۹)

ترجمه: (پس به سبب رحمتی از جانب الله با آنان نرمخوشیدی، و اگر در شخوخی و سخت دل بودی، بدون شک از پیرامون تو پرآگنده می شدند، پس از آنان درگذر و برای آنان آمرزش بخواه، و با آنان در کارها مشورت کن). (حوال پیامبر - در حج ص: ۱۹۶).

در جای دیگر در قرآن کریم آمده است: ﴿أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَدِيلَهُمْ بِإِلَيْهِ هُنَ أَحَسَنُ﴾^{۱۶۰} (النحل: ۱۲۵)

ترجمه: «ای پیامبر! مردمان را با روشی حکمت آمیز و اندرزهای نیکو و زیبا به راه پروردگاری فراخوان، و با ایشان به شیوه هرچه نیکوتر و بهتر گفتگو و مجادله کن!».

از تأمل در این آیه کریمه دریافت می شود که فقط در امر به جدال با شیوه نیکو محدود نشده است، بلکه دستور داده شده که با آن روشنی که نیکوتر و بهتر است، مجادله شود. در واقع در اینجا دو روشن برای مذاکره و مناقشه عرضه گشته است که یکی «نیکو» و دیگری

میزنهای می بنیم که الله تعالی رسول اش را با الفاظ زیبا و رسا که همه عرب و عجم توان مقابله با آنرا نداشته و تا قیامت پیدا نخواهد کرد ستوده میفرماید: ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَّكَ حَقِيقَ عَظِيمٌ﴾^{۱۶۱} (القلم: ۴) ترجمه: (ای محمد! تو بر مقام والایی از اخلاق هستی).

این یک اعلان الهی است به همه جهانیان اعم از دوستان، دشمنان که پیامبر حضرت محمد ﷺ رحمت برای همه عالمیان است.

در باره اخلاق، فقط رافت، عطوفت، تواضع و فروتنی، مظہر اخلاق پیامبر قرار داده شده است. در حالی که اخلاق آن چیزی است که در هر شعبه زندگی و در هر جانبی از وقایع به طور نمایان مشهود است. دوست و دشمن، کوچک و بزرگ، مفلس و توانگر، صلح و جنگ، خلوت و جلوت، خلاصه، در هر جا دایره اخلاق وسیع است و موضوع اخلاق آن حضرت ﷺ از همین حیث باید مورد بررسی و مطالعه قرار گیرد. (فروع جاویدان ۳۲۶ / ۱)

بنابراین، هر کس قصد شناختن ویژگی ها و ارکان برنامه عملی اسلام را داشته باشد، باید آن را به طور مفصل و زنده در سنت قولی و عملی و تقریری پیامبر ﷺ جستجو نماید، از جمله مشخصات بارز و سازنده سنت می توان به فراغیری، اعتدال و آسانی آن اشاره نمود.

شناخت رسول اکرم ﷺ نخستین فرضی است بعد از معرفت الهی برای مسلمانان همینکه انسان کلمه شهادت را به زبان میراند جزء دوم آن دلالت بر شناخت و معرفت سیرت رسول ﷺ دارد پس برای هر مسلمان ضروری و لازمی است که باید از گفتار، رفتار و اخلاق رسول ﷺ با خبر باشد و در زندگی روزمره خود آنرا الگو و نمونه قرار دهد تا از یکطرف دعوت اسلامی پیشرفت نماید و از طرف دیگر متابعت رسول گرامی ﷺ بجا آید، در این شکی و جود ندارد که رسول اکرم ﷺ همه اوصاف نیک قرآنی را با خود داشتند و همه اوصاف والای انسانی در ایشان نهفته بود چنانچه ام المؤمنین عایشه رضی الله عنها در اثر زندگی با پیغمبر ﷺ و فقاہت و بصیرتی که داشتند، از این معنی با عبارتی رسا و نورانی تعبیر کرده اند، آنگاه که از ایشان در مورد خلق و خوی پیامبر ﷺ سؤال شد، فرمود: (کَانَ حُلْفُهُ الْقُرْآنَ) «تاًلُو بُود وجود مبارک حضرت پیامبر ﷺ و اخلاق ایشان عین قرآن بود».

بنابراین، هر کس قصد شناختن ویژگی ها و ارکان برنامه عملی اسلام را داشته باشد، باید آن را به طور مفصل و زنده در سنت قولی و عملی و تقریری پیامبر ﷺ جستجو نماید، از جمله مشخصات بارز و سازنده سنت می توان به فراغیری، اعتدال و آسانی آن اشاره نمود.

پس ما اگر به قرآن کریم سر

قدرتمندی که در میان رعیت خود
عدل کند، احترام شود.»

همچنان در باره زنان رسول گرامی ﷺ
توصیه های زیادی نموده اند که
بهترین شما کسی است با فامیلش
رویه خوب داشته باشد: فرمودند:
«خَيْرُكُمْ خَيْرٌ كُمْ لِأَهْلِهِ وَأَتَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي» (روایت ترمذی)

يعنی: «بهترین شما، بهترین تان با
اهل و خانواده اش است و من بهترین
تان نسبت به خانواده ام هستم».

حتی شوهر را نسبت به حق زن نیز
توصیه نموده است، و کسی را که بر
زن خویش خشمگین شود یا با او بد
رفتاری کند، مورد سرزنش و ملامت
قرار داده است. ملاحظه فرمایید که
رسول خدا ﷺ در حجۃ الوداع در
میان صد هزار نفر از حجاج ایستاده
بود، که در میان آن ها هر گونه
انسان، سیاه و سفید، بزرگ و کوچک،
ثروتمند و فقیر بود، به همه آن ها
فریاد زد و گفت: «اللَّا وَاسْتَوْصُوا
بِالنِّسَاءِ خَيْرًا، اللَّا وَاسْتَوْصُوا
بِالنِّسَاءِ خَيْرًا» (روایت مسلم) یعنی «آگاه
باشید، من شما را نسبت به زنان تان
به خیر و خوبی توصیه می کنم».

در روایت دیگر چنین آمده است: در
یکی از روزها زنان زیادی پیش
همسران رسول گرامی ﷺ آمده و از بد
رفتاری شوهران شان شکایت نمودند.
وقتی رسول اکرم ﷺ از این امر اطلاع
یافت: برخاست و به مردم

فرمود:

**«لَقْدَ طَافَ بِالْمُحَمَّدِ نِسَاءٌ
كَثِيرٌ يَشْتَكِينَ أَرْوَاحَهُنَّ لِيْسَ
أُولَئِكَ بِخِيَارُكُمْ»** (روایت مسلم)

يعنی «زنان زیادی در اطراف آل
محمد دور زده و از بد رفتاری
شوهران خویش شکایت نمودند.
این شوهران، بهترینان شما
نیستند».

و نیز رسول گرامی ﷺ در باره

فاصله می گرفت. و رسول اکرم ﷺ
بخاطر خودش انتقام نمی گرفت مگر
اینکه به دین خدا بی حرمتی می شد.
آنگاه بخاطر آن انتقام می گرفت.

(ترجمه فارسی مختصر صحیح بخاری ص: ۱۱۹۳)
«تَرْغِيبٌ وَ تَوْصِيَهٌ هَاتِيَّةٌ
برای امت و صحابه کرام بر اینکه در
مقابل مردم رفتار و گفتار نیک داشته
باشند، و از مدارا و گذشت پیش آیند:
مدارا یکی از برترین اخلاق است، و
در چیزی آشکار شود آن را نیکو
نموده و می آراید. پیامبر ﷺ فرموده
است: «إِنَّ الرِّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا
زَانَهُ وَلَا يُنْزَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ
(ابا).» (روایت امام مسلم)

يعنی: «نرم رفتاری در هیچ چیزی
نمی باشد، جز اینکه آن را زینت می
دهد و از هیچ چیزی بدور نمی شود،
مگر اینکه آن را زشت می سازد».

(اخلاق اسلامی ص: ۹۹)

چنانچه مسلمان باید در مقابل برادر
مسلمان خود گذشت و مسامحه
داشته باشد از بد خلقی و بدخوبی
پرهیز نماید، در هر شعبه زندگی به
سیرت و حیات نبوی ﷺ رجوع نماید
تا حیات طبیه برایش حاصل شود، از
مطالعه سیرت رسول اکرم ﷺ برای ما
هویدا میشود که رسول اکرم ﷺ با
مسلمانان اعم از اغنية و فقراء، بزرگ
و کوچک، مرد و زن، چگونه برخورد
داشتند، و مردم را با کدام نوازش ها
می نوازیدند

و نیز رسول گرامی ﷺ به احترام اشخاص
موی سفید تشویق نموده فرمودند: «إِنَّ
مِنْ إِجْلَالِ اللَّهِ تَعَالَى إِكْرَامَ ذِي الشَّيْبَةِ
الْمُسْلِمِ، وَ حَامِلِ الْقُرْآنِ غَيْرُ الْغَالِي فِيهِ،
وَ الْجَافِي عَنْهُ وَ إِكْرَامَ ذِي السَّلَطَانِ
الْمُفْسِطِ» (روایت أبوداد).

يعنی «از جمله تعظیم خداوند تعالی
اینست که بر پیر مرد مسلمان و
حامل قرآنی که در آن غلو نکند،
وتارک العمل به آنهم نباشد، و

«نیکوتر» از آن می باشد، که بر شخص
مسلمان واجب است با شیوه ای که نیکوتر و
بهتر است، مجادله کند؛ زیرا این روش،
جاذب قلب های بیزار و فراری است و
نزدیک کننده وجودهایی است که دور از هم
هستند و از یکدیگر فاصله گرفته اند.
(نصیحت های پدرانه به جوانان اسلام -
قرضاوی ص: ۱۸)

رفتار، کردار و گفتار آنحضرت ﷺ را با مردم
از زبان شاگرد مدرسه نبوت می شنویم
چنین لب گشایی میکند: حضرت علی رضی
الله عنہ از تربیت یافتنگان آن حضر محمد ﷺ
است و از آغاز بعثت تا آخر حداقل بیست و
سه سال در محضر ایشان بود. یک بار
حضرت حسین رضی الله عنہ از وی در باره
اخلاق و عادات آن حضرت پرسید، حضرت
علی رضی الله عنہ در پاسخ وی چنین
اظهار داشت:

«یشان همواره متبعیم، خوش خوی و
مهریان بودند. بدخوی و تنگ دل نبودند. بر
هر سخنی پرخاش نمی کردند. سخن بدی بر
زبان نمی آوردند، بر چیزی خرد نمی
گرفتند. اگر امری را نمی پسندیدند، در باره
آن مسامحه می کردند. اگر کسی امید و
آرزویی داشت و به محضر ایشان حاضر می
شد، نه او را مأیوس می کردند و نه اظهار
اجابت می کردند، بلکه سکوت اختیار می کردند و
کسانی که با مزاج و طبع ایشان آشنا بودند،
از ظاهر ایشان منظور و مقصود ایشان را
درک می کردند. سه چیز را از خود دور کرده
بودند: بحث و جدال، صحبت بیش از حد نیاز
و مشغول شدن در کارهای بیهوده». (فروع
جاویدان ۱/ ۳۲۸)

همچنان در باره پیامبر ﷺ آمده است والا
مقام هیچ وقت برای خود از کسی انتقام
نگرفته اند: عایشه رضی الله عنها می
گوید: هر گاه، به رسول اکرم ﷺ اختیار
داده می شد که از میان دو کار، یکی را
انتخاب کند، آسانترین آنها را انتخاب
می کرد. البته اگر گناه نمی بود. ولی اگر
گناه بود، بیشتر از همه مردم از آن،

باشد هیچگاهی نقمت و عذاب شده نمی تواند پس کسیکه رحمت باشد مردم را بکار نیک و گفتار نیک فرا میخواند که آیات و احادیث بیشتری درین مورد شاهد است طور نمونه یک دو حديث را ذکر می کنم که رسول الله ﷺ فرموده اند: «إِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبَرِّ وَإِنَّ الْبَرِّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ وَإِنَّ الرَّجُلَ لِيَصْدُقُ حَتَّى يُكْتَبَ صَدِيقًا وَإِنَّ الْكَذَّابَ يَهْدِي إِلَى الْفَجُورِ وَإِنَّ الْفَجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ وَإِنَّ الرَّجُلَ لِيَكُذُّبَ حَتَّى يُكْتَبَ كَذَّابًا». (متفق عليه)

يعني: «همانا راستی بسوی نیکی رهنمائی می کند و نیکی بسوی بهشت. هر آئینه شخص راست می گوید تا اینکه صدیق (در نزد خداوند بسیار راستگو) نوشته می شود. و همانا دروغ بسوی معاصی (گناه) رهنمائی می کند و معاصی بسوی دوزخ و هر آئینه شخص دروغ می گوید تا اینکه کذاب (در نزد خدا بسیار دروغگو) نوشته می شود».

همچنین آن حضرت ﷺ بیان داشته اند: «مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَيَقْلُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَصْمُتْ». (متفق عليه) يعني: «کسی که ایمان به خدا و روز آخرت دارد، باید سخن خیر بگوید، یا اینکه سکوت اختیار نماید».

این چند آیات و احادیث مشت نمونه خیروار است راجع به رفتار و گفتار رسول اکرم ﷺ در حالیکه همه قرآن کریم و احادیث گرانمایه نبوی ﷺ دال بر خوش رفتاری و در فضانی های زیبای رسول اکرم ﷺ است و در اخیر از الله ذو الجلال برای همه مسلمانان خواهان توفیق ام تا با سیرت و صورت آنجناب ﷺ خود را آشنا نموده سرفرازی دنیا و عقبی را از آن خود نمایند. و من الله التوفیق.

خود را به سینه او می چسباند، رسول خدا هم می فرمود «چه کسی این برد را می خرد؟ او هم گفت: سوگند به خدا مرا کم بها خواهید یافت. پیغمبر ﷺ فرمود: «اما تو نزد خداوند با قیمت و ارزشمند هستی». (روایت احمد).

و از جانب دیگر رفتار، کردار و گفتار رسول الله ﷺ را با غلامان، منافقین و حتی کفار و دشمنان اسلام مؤدبانه و مصلحانه و در قالب اسلوب های والای انسانی و اخلاقی می یابید که هیچگاه به بی آبروگی و بی عزتی کسی نه انجامیده و حق کسی را پایمال نکرده اند قسمیکه قبلأ حدیثی را ذکر نمودیم که رسول الله ﷺ از هیچ کسی برای خود انتقام نگرفته بلکه از عفو و گذشت کار گرفته اند نمونه بزرگ آن را می شود در روز فتح مکه مکرمه دید، که از همه مردم مکه که دشمنان سر سخت اسلام بودند اعلان عفو نمودند و از همه کرده های ناهنجار آنها چشم پوشی کردند، سخن تا اینجا تکمیل نمیشود بلکه در تعامل و رفتار نیک با حیوانات هم در ارشادات حضرت محمد ﷺ یافت میشود که برای مالکین حیوانات رهنمایی های مشفقاته و توصیه های لازمی نمودند و آگاهی دادند، و از داغ نمودن و به نشانه بستن حیوانات نیز منع فرمودند. (روایت مسلم)

پس این همه سیرت رفتاری و گفتاری حضرت پیامبر ﷺ برای ما درس بزرگ در زندگی است با عملی نمودن آن در حیات خود سرفرازیهای دنیا و آخرت را بدست میاریم، و تحقق این آیت کریمه برای همه آشکار می شود که الله تعالى میفرمایید: {وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ}. (سوره انبیاء: آیت ۱۰۷)

يعني (وترا نفرستادیم جز رحمتی برای عالمیان).

پس کسی را الله تعالی رحمت خوانده

رفتار با اطفال در روایتی که: از عمر و بن شعیب از پدرش از جدش - رضی الله عنهم - روایت شده است که پیامبر - فرموده اند: «کسی که به کوچکتر ما را حم نکند (و نسبت به او دلسوز نباشد) و شرف و بزرگواری نکند، از ما نیست». (روایت ترمذی) در روایت ابوداد، (به جای شرف بزرگ) «حق بزرگ» آمده است.

و گاهی رسول گرامی ﷺ با اطفال شوخی و مزاح میکردند حتی با بزرگسالان نیز چنانچه آمده است: انس رضی الله عنه گوید: ام سلیم پسری داشت بنام ابوعمیر، هرگاه می آمد رسول اکرام ﷺ با او به شوخی و مزاح می پرداخت، روزی او را محزون و غمگین یافت، فرمود: «چه شده که اباعمیر را غمگین می یابم؟» عرض کردند ای رسول خدا گنجشکش که با آن بازی می کرده مرده است. رسول خدا بر او بانگ برآورد و فرمود: «ای اباعمیر «نَفِير» (گنجشک) چه کرده است؟». (متفق عليه).

رسول گرامی ﷺ با بزرگسالان نیز شوخیهای داشته است: انس یک مورد از آنها را این چنین بازگو می کند. گوید: یکی از مردان بادیه که نامش زاهر پسر حرام بود، رسول خدا او را بسیار دوست می داشت مردی بود زشت و بد شکل، روزی رسول اکرم ﷺ به نزدش آمد در حالیکه که در بازار مشغول فروش کلای خود بود، رسول اکرم ﷺ از پشت او را در آغوش گرفت، مرد او را نمی دید و نمی دانست که چه کسی است) گفت: رهایم کن. این چه کسی است؟ چون به عقب نگاه کرد و رسول خدا را شناخت؟ پشت

جایگاه یتیم در جامعه دینی

وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالثَّقَوْيِ ... (سوره مائدہ)

در راه نیکی رساندن و پوهیزگاری با هم دیگر کمک کنید
اسلام ما را در مسیر نیکی و منفعت رسانی به دیگران، دعوت به همکاری کرده است.

و عن سهل بن سعد رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «أنا وكافل اليتيم في الجنة هكذا» وأشار بالسبابة والوسطى، وفرج بيتهما». رواه البخاري.

از سهل بن سعد روایت شده است که پیامبر ﷺ فرمودند: «من و کفیل (عهده دار) یتیم، در بهشت، این چنین هستیم» و به دو انگشت سبابه و میانه اشاره نمود و آنها را از هم جدا کرد.

و عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: «كافل اليتيم له أو لغيره. أنا وهو كهاتين في الجنة» وأشار الرأوي وهو مالك بن أنس بالسبابة والوسطى. رواه مسلم.
از ابوهریره روایت شده است که پیامبر ﷺ فرمود: من و کفیل (عهده دار) یتیم، اعم از این که بچه ای یتیم، متعلق به خود شخص کفیل باشد یا غیر او، مانند این دو در بهشت با هم خواهیم بود. و راوی که مالک بن انس است به انگشت سبابه و میانه اشاره کرد.

خَيْرٌ بَيْتٌ فِي الْمُسْلِمِينَ بَيْتٌ فِيهِ يَتِيمٌ يُحَسِّنُ إِلَيْهِ وَشَرٌّ بَيْتٌ فِي الْمُسْلِمِينَ بَيْتٌ فِيهِ يَتِيمٌ يُسَاءُ إِلَيْهِ أَنَّا وَكَافِلُ الْيَتِيمِ فِي الْجَنَّةِ هَذَا؛ (جامع الاحادیث)

بهترین خانه های مسلمانان خانه ای است که در آن یتیمی باشد و به او نیکی می شود و بدترین خانه های مسلمان خانه ای است که در آن یتیمی باشد و با او بدی می شود، من و سرپرست یتیم در بهشت مانند دو انگشت همراهیم.

أَتُحِبُّ أَن يَلِينَ قَلْبُكَ وَتُنْرِكَ حاجَتَكَ؟ ارْحَمِ الْيَتِيمَ وَامسَحْ رَأْسَهُ وَأطْعِمْهُ مِن طَعَامِكَ يَلِنْ
قلبكَ وَتُنْرِكَ حاجتكَ؛ (جامع الاحادیث)

آیا دوست داری نرم دل شوی و به خواسته ات برسی؟ به یتیم مهربانی کن و دست محبت بر سراو بکش و از غذایت به او بخوران. تا دلت نرم شود و به خواسته ات برسی.

● عن أبي هريرة، أنَّ رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مَنْ لَا يَأْمُنُ جَارَهُ بَوَائِقَهُ . «رواه مسلم»

ترجمه: د ابوهريه رضي الله عنه خخه نقل دئ، وايي: پېغمبر ﷺ ويلی: ھەنچە خوک جنت تە دا خلبىرى چى گاوندى ئى د زيانونو خخه بى غەمە نە وي.

● من تمسك بسنّتي عند فساد امتی فله اجر مائة شهيد. «بیهقی»

ھەنچە خوک چى زما دامت د فساد پە وخت كى زما پر سنتو عمل و كېرى او منگولي ورباندى و لگوي، نۇ ھەنچە لور بە الله (ج) د سلو شهيدانو اجر و كرى.

● اتق دعوة المظلوم فإنه ليس بينها وبين الله حجاب «بخاري و مسلم»

د مظلوم له بسراو و (بد دعايى) خخه خان و ۋۇغۇرى، خكە دەھفي او الله پە مىنخ كى كومە پىرىدى نىشى او دەھنە دعاء الله لور بى لە كوم خندىھ رسىپى.

● لا يحل لمسلم ان يهجر اخاه فوق ثلاث فمن هجر فوق ثلاث فمات دخل النار «احمد و ابو داود»

مسلمان تە جائز نە دى چى د خپل مؤمن ورور خخه د درى ورخونە زيات خفه (مرور) شي، او كە د درى ورخو د پاسە پە خفگان كى مېشى، نو د دوزخ اور تە بە دا خل شي

● عن أنسٍ عن النَّبِيِّ قَالَ: لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ، حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ . «متفق عليه»

ترجمه: انس رضي الله عنه دنبي ﷺ خخه نقلوي چى ده وويل: ستاسو ھىخوک تر ھەنچە وختە نە شي مؤمن كېدلای چى خپل ورور تە ھەنچە خە خوبنوي چى د خان لپارە ئى خوبنوي.

● عن أبي هريرة رضي الله عنه أنَّ رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: السَّاعِي عَلَى الْأَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِينِ، كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، أَوِ الْقَائِمِ اللَّيْلَ الصَّائِمُ النَّهَارَ . «متفق عليه»

ترجمه: د ابوهريه رضي الله عنه خخه نقل دئ، وايي: پېغمبر ﷺ ويلی: د بى وز لە بىخى او مسکين سره مرستە كۈونكى داسى دئ لە د الله پە لار كى جەداد كۈونكى يالكە ھەنچە خوک چى د شېپى لە مۇنخونە كوي او د ورخى روزى نىسي.

● عن أبي هريرة، أنَّ رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: مَنْ صَلَّى عَلَيَّ وَاحِدَةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ عَشْرًا . (مسلم)

ترجمه: د ابوهريه رضي الله عنه خخه نقل دئ، وايي: پېغمبر ﷺ ويلی: خوک چى پر ما يو خل د رحمت نازلىبدل وغوارى (درود و وايى) الله لىس وارە رحمت ورباندى نازلىوى.

• وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ صَخْرِ رضيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ

إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْتَظِرُ إِلَى أَجْسَامِكُمْ، وَلَا إِلَى صُورِكُمْ، وَلَكِنْ يَنْتَظِرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ
«رواه مسلم».

ترجمه: آنحضرت ﷺ فرمود: همانا خداوند به پیکرهای و چهره‌های شما نمی‌نگرد، بلکه به دلها و اعمال شما می‌نگرد.

• قال رسول الله ﷺ: إِنَّمَا بُعِثْتُ لِأُتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ «الحديث»

ترجمه: همانا من برای تکمیل و اتمام مکارم اخلاقی مبعوث شده‌ام.

• عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ لَا يَرْحَمُ، لَا يُرْحَمُ. «بخاری».

ترجمه: جریر بن عبدالله رضی الله عنه می‌گوید: نبی اکرم ﷺ فرمود: هر کس به دیگران رحم نکند خدا به اور حم نخواهد کرد.

• عن عائشة رضی الله عنها أن النبي ﷺ قال: إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرَّفِيقَ، وَيُعْطِي عَلَى الرَّفِيقِ مَا لَا يُعْطِي عَلَى الْعُنْفِ وَمَا لَا يُعْطِي عَلَى مَا سِوَاهُ «مسلم»

ترجمه: از حضرت عایشه رضی الله عنها روایت شده است که پیامبر ﷺ فرمودند خداوند مهربان است و نرم خوبی و مهربانی را دوست دارد و در برابر مهربانی چیزی عطا می‌کند که در برابر خشونت و چیزهای دیگر عطای نمی‌کند.

• خيوكم المدافع عن عشيرته مالم يأثم «ابوداؤد»

ترجمه: بهترین شماکسی است که از اقارب خود دفاع کند مگر آنکه گناهی در میان باشد.

• ان رجل اقیل للنبي ﷺ او صنی فقال خذ الامر بالتدبیر فان رأيت في عاقبته خيراً فامضه
«شرح السنہ» وان خفت غيّا فامسك

ترجمه: شخصی به حضرت نبی ﷺ گفت: من را وصیت کن. حضرت فرمود: در هر کار فکر کن هو گاه عاقبت را نیکو یافته آنرا به انجام برسان والا از آن منصرف شو.

رفتار ما با محیط زیست

همانطور که میدانید در دنیا پر هیاهو و مصرف گرایی امروزی، یکی از پدیده هایی که بطور جدی مورد تهدید قرار گرفته محیط زیست است، مواردیکه باید به آن توجه داشت:

● **به پلاستیک نه بگویید!**

از کیسه های پلاستیکی تا حد امکان استفاده نکنید. از وسایلی مثل کارتون، خریطة کاغذی و تکه ای برای انتقال اقلام استفاده کنید.

● **دوباره استفاده کنید!**

استفاده دوباره از اقلام و وسایل به جای دور ریختن آنها و خرید مواد جدید کمک می کند که مقدار زباله کمتری در خانه تولید شود.

● **از مصرف مواد کیمیایی پرهیزید!**

مواد کیمیایی از قبیل شوینده ها و تیزاب ها در منازل برای مقاصد مختلفی استفاده میشوند اما آنها برای سلامت شما و محیط زیست مضر هستند.

● **گرم کردن اطاق!**

جهت جلوگیری از آلودگی محیط زیست برای گرم نمودن منازل، به جای سوختاندن سنگ ذغال پلاستیک و سایر مواد مضر از گاز طبیعی استفاده به عمل آید.

● **اطراف محیط زیست خود را پاک نکه دارید!**

هیچ گاه اجازه ندهید در طبیعت و ماحول شما کثافات جمع شود. مطمئناً هیچ یک از ماطبیعت و مناظری زیبا همراه با کثافات رانمی پسندیم و با متأثر شدن ماحول و طبیعت، فطر تأثیرات ناراحت و غمگین می شویم.

● **کار اجتماعی و تبلیغاتی!**

برای مراقبت و حفاظت از محیط زیست طریقه های بسیار وجود دارد که یکی از روش های قابل ملاحظه کار اجتماعی و تبلیغاتی است، بهترین گزینه برای این کار تشکیل شورای محل و آگاهی دهی از طریق محراب مساجد و صنوف درسی مکاتب می باشد.

هر چند روش های دیگری نیز وجود دارد اما اجرای همین روش ها و تبدیل آنها به فرهنگ از اهمیت بیشتری برخوردار است.

«از پیام های محیط زیستی»

د نېوی مهارک سیرت تعریف او پېژندن

مولوي فريد الله از هري

پېروي لاره غوره کړي؛ الله به تاسوسره مينه
وکړي اود تاسو خطاوی به دروبنۍ، هغه
دېربنه بشونک او رحمت خښن دی.

او الله (جل و علی) فرمایه:
**وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ
تُرْحَمُونَ**

آل عمران: ۱۳۲

ڇپاړه: اود الله او رسول حکم و مدنی. کېداشي
چې رحم درباندي وشي.

د سیرت اصطلاحي تعریف او پېژندن:
... أنها ذكر أحداث حياة النبي صلى الله
عليه وسلم من مولده إلى وفاته، وما يتعلّق
بذلك من أشخاص ووقائع مع ترتيبها ترتيباً
 زمنياً». ۵۰

ڇپاړه: سیرت عبارت دی له ذکرد هفو پېښو
خڅه چې د حضرت نبی ﷺ مبارک زوند له
تولد خڅه تروفات پوري تراولري او د دی
اووند اشخاص او حقایقو بیان ته ویلی کېږي
خود زمانی ترتیب مراعت کولو سره.

لومړۍ قید په دې تعریف کې هغه
ذکر أحداث حياة النبي صلى الله

عليه وسلم من مولده إلى وفاته) دی
چې په دې سره دا خرکنديږي چې

لومړۍ غرض له سیرت خڅه هغه
حيات د حضرت نبی ﷺ دی په دې

شرط سره چې تول امور او کړنې په د
زماني په اعتبار په ترتیب او متنابع

دول سره ذکر شی ترخو انسان ته
یوه روښانه مفکوره د نبی کريم ﷺ د

ژوند له ميلاد خڅه تروفات پوري

طريقه یې عملی کړه.

و یقال: قرأت سیرة فلان: أي تاريخ حياته»^{۳۳}

ڇپاړه: ویلی شي: د فلانی سیرت مې ولوستلو
یعنې د د د ژوند تاریخ مې ولوستلو.

دالفظ (سیرت) په قرآن کریم کې هم راغل،
خرنکه چې الله (ﷻ) فرمای: **فَالْحُنَّمَاءِ وَالْأَ
مَّقْفَتَ سَتْعِيدُهَا سِيرَتَهَا أَلَّا**

ط: ۲۱

ڇپاړه: الله (ﷻ) فرمایل: هغه و نیسه او ویربره
مه، موربه دا بېرته همفې کړولکه خنکه چې
و.

تفسیر النسفي (المدارك) دلته په دې آیت کې د
سیرت کلمه په معنا دې حالت سره اخیستې ده

خرنکه چې وايی: (والسیرة الحالة التي يكون
عليها الانسان غريزية كانت أو مكتسبة).

«»

ڇپاړه: سیرت هغه حالت ته ویلی شي چې په
هغې باندي انسان وي که هغه طبعي وي او یا
کسي.

او امام فخر الدین رازی (؏) په دې آیت کې دا
کلمه د هيأت په معنا اخیستې ده چې دواړه

معناوې سره یو دي.

مورد حضرت محمد ﷺ امتیان د د په نقش
قدم باندي د تلواود هغه **د سنتو په پېروي**

او اتباع باندي مأموريو تر خود اجر او ثواب
مستحق شو، الله (جل مجده) فرمای:

**قُلْ إِنَّ كُنْتُمْ تَحْمُونَ اللَّهَ فَأَتَيْعُونِي يُعْجِبُنِي اللَّهُ
وَيَعْجِزُ لَكُمْ ذُنُوبُكُمْ وَاللَّهُ عَفُورٌ رَّحِيمٌ**

آل عمران: ۳۱

ڇپاړه: (ای پېغمبره ﷺ!) خلکو ته وو ایه که
تاسي په رشتیا له الله سره مينه لري، نود ما د

الحمد لله والصلوة والسلام على خاتم النبيين

و إمام المسلمين و سيد ولد آدم القرishi

الأمين و على آله و صحابته أجمعين و بعد:

د سیرت لغوي تعریف او پېژندن:

د سیرت کلمه چې د سین په زیرا و د راء

په زور سره استعمال شوي، د لغوي تعریف

په اړه یې ضروري ده چې د لغت کتابونو او

معاجمتوه رجوع و کړو تر خود اهل لغت په

نzed د دې کلمې په مدلول خريشو، نوو ايو:

دا کلمه سیرة عربی مفردہ کلمه ده چې

عربی ژبه کې په مربوطه تاء او په پېښتو او دري

ژبه کې په مطوله (اوږدې) تاء سره

استعمالوی شي چې جمع یې (سیر) راخې، د

عربی ژبي اهل لغت و ايی: (سار سیراً...)

وسار السنّة او السيرة سلکها واتھها، والسيرة

و جمعها سیر تطلق على السنة والطريقة والهيئة

والمنذهب، ووصف السلوك، والحالة التي

يكون عليها الإنسان). «۱»

يعني: تک یې وکړو په تک سره او په طرقه او

سیرت روان شودا په هغه وخت کې ویلی شي

چې د هفو پېروي او اتباع وکړي، د سیرت

جمع سیر راخې. چې اطلاق یې کېږي په سنتو،

طريقي، هيأت، مذهب، د سلوك او چلنډ په

بيان او د انسان په هغه حالت چې دی په

هغه شتون لري.

دا رنګه د عربی ژبي اهل لغت و ايی:

(استثار سیر فلان، أي مشى على

خطته واستن بستته). «۲»

ڇپاړه: د فلانی مسیرې تعقیب کړو او د هغه

و أفعاله، و تقريراته، و صفاته الخلقية والخلقية، وسائل أخباره سواء كان ذلك قبل العشة أم بعدها). «١٢»

ڦپاره: سنت عبارت دی د نی کریم ﷺ له ویناوو، کرنو، تقریر اتو، خلقی او خلقی صفات او واد د نورا خبارو خخه که هفه د بعثت خخه وراندی وي او که د بعثت خخه وروسته.

کله چې دغه تعريف ته خيرشونو معلوميري چې سنت په خينو موضوعاتو کي د علم سيرت سره يوخاري کيري؛ خکه د نبي ﷺ د خلقی او خلقی صفات او د رنگه د ده د بعثت خخه وراندی او وروسته احوالو بيان دا سيرت علم د موضوعاتو خخه دي چې دا په ورته وخت کي د سنت علم له موضوعاتو خخه هم دي چې د دوي په مينځ کي علاقه او تناسب د عموم او خصوص من وجهه دي چې يوه ماده اجتماعي او دوه مادي افتراقی لري، ماده اجتماعي او دوه مادي افتراقی لري پري اطلاق کبدائي شي، لکه د نبي ﷺ د طعام، خبناک او خوب بيان اويا داسې نورا مورد ده مبارک او ماده افتراقی د سيرت له لوري يعني چې سيرت وي او سنت نه وي لکه د نبي ﷺ د تولد شپي تحديد او تعين اويا لکه د ده مبارک د نسب او اجاد او معرفت او مرتبې بيان او داسې نور. «١٣»

افتراقی ماده د سنتوله لوري يعني چې سنت وي او سيرت نه وي لکه د احکامو احاديث اويا لکه هفه احاديث چې په هفو کي نبي له سود خخه شتون لري او داسې نور. «١٤»

نو سيرت د سنتو متراffد نه دي؛ خکه چې د سيرت خيني برخه په تشریعي برخه کي داخل نه دي؛ له دې کبله اصولينيو سيرت په تعريف د سنتو کي نه دي داخل کري؛ دوي د سنتو تعريف داسې کري چې سنت هفه علم دي چې د حضرت نبي

خخه اخيستل شوي دي او په معنی دي بيان د حالت او هيأت سره رائي مکرد شرعی په اصطلاح کې په استعمال د غزو او واد هفو او روند امورو باندي غالب شوي لکه غلبه د مناسکو اصطلاح د حج په امورو کي.

د سيرت او مغاري ترميخت علاقه: علم سيرت ته مغاري علم هم ويلى شي او کلمه د **المغاري** د غزا فعل خخه اخيستل شوي لکه چې ويلى شي: غزا يغروا غزوا فهوغاز چې جمع بي غزاة او غزراخي نوعزوه د بنمن جگري مقابلي وتلوته ويلى شي. «٩»

علم او واد **غزووات**، کلمې اطلاق د غازيانو په اخبارو کي استعمال کري چې بيا دا کلمه په باب د حديثو کي د نبي کریم ﷺ غزو اتو، جهاد او د هفو معارکو چې د الله ﷺ د دین د نصرت او د دعوت په خپرولو کي پي ترسره کري کارولي شوي، چې بيا دې کلمې په معنا کي توسع راغله چې د نبي کریم ﷺ د ژوند ارونډ تولو چارتہ شامله شوه چې په دغه معنا سره د مغاري کلمه مرادف د سيرت دی نود دي وجه خخه وراندې یو علم او واد المغاري کلمه د السير کلمه سره يوخاري کوله، نو ويلى به يې: (المغاري والسير) لکه ابن عبد البر (جعفر) په دې نوم باندي كتاب لري چې نوم يې دي: (الدرر في اختصار المغاري والسير) او ابن سيد الناس (جعفر) هم په دې ارونډ كتاب لري چې نوم يې دي: (عيون الأثر في المغاري والشمائل والسير) او امام بخاري (جعفر) په خپل صحيح کي هم كتاب په نوم دي: (كتاب المغاري) ايني دي. «١٠»

د سيرت او سنتو ترميخت علاقه:

ارينه ده چې دلته لومړي د سنتولغوی او اصطلاحی تعريف بيان شي او بيا تناسب د دوي دواړو ترميخت ياد شي: وايو چې سنت په لغت کي سيرت، عادت او طریقی ته ويلى شي عامه ده چې هفه طریقه حسنې وي او که سیئه، لکن علماء د لغت په دې اتفاق کري چې کله کلمه د سنت او سيرت مراد کبرۍ نه بدنه طریقه مکرپه هفه وخت کي جي مقيد شي په بدې سره. «١١» او سنت په اصطلاح کي: (فوسط هي أقواله - صلی الله عليه وسلم - غیر القرآن الکریم

حاصله شي. دويم قيد په دې تعريف کي هفه) ما يتعلق بذلك من أشخاص ووقائع) دي چې په دې سره هفه امور او چاري په سيرت کي داخليري چې د ده **د پیدایشت خخه وراندې تيرشوی** دي د بيلکي په دول د عربي جزيري او دې چاپې د نيري حالت ده د مولد خخه وراندې په خه دول و او دا رنگه په دې قيد سره داخليري ذکر د هفو مؤمنانو چې ده سره يې ايمان راودي او د هفوی اسلام، جهاد او د هفوی ابتلاوي او تکليفونه او يا لکه ذکر د اختلاف په اول ايمان راورونکي په **د ده باندي.** «٦»

دریم قید (مع ترتیبها ترتیباً زمنياً) دي چې په دې سره دا خرگندیبری چې مراد له ذکر د سيرت خخه هفه په اعتبار د زمانی په ترتیب سره دي دا رنگه ذکر د تاریخ او علاقه د دې وقائعوله ما قبل اوله مابعد سره دي لکه د مدنی عصر ويشن لس يا بولس کلونوته او ذکر د هر هفه خه چې په دې کلوکي واقع شوي او يا لکه د نهم کال نومول په عام الوفود سره.

علامه مرغیناني (جعفر) فرمایي: (**السيّر جمع سِيّرة وهي الطريقة في الأمور وفي الشرع تختص بسِيّر النبي عليه الصلاة والسلام في مغاريه**). «٧»

ڦپاره: سِيّر جمع د سِيرت ده او هفه په لغت کي عبارت ده له طریقی خخه په چاروکي او په شرعه کي دا بيا مختص دی په سيرت د نبي ﷺ په غزو اتوکي.

علامه شامي (جعفر) فرمایي: (**كتاب الجِهاد هَذَا الْكِتَابُ يُعَبَّرُ عَنْ بِالسِّيّرِ وَالْجِهادِ وَالْمَغَارِيِ فالسِّيّرُ جَمْعُ سِيّرةٍ وَهِيَ فِعْلَةٌ بِكَسْرِ الْفَاءِ مِنَ السِّيّرِ، فَتَكُونُ لِبَيَانِ هَبَيَةِ السِّيّرِ، وَ حَالَتِهِ إِلَّا أَنَّهَا غَلَبَتْ فِي لِسَانِ الشَّرْعِ عَلَى أَمْوَارِ الْمَغَارِيِ، وَ مَا يَتَعَلَّقُ بِهَا كَالْمَنَاسِكِ عَلَى أُمُورِ الْحَجَّ**). «٨»

ڦپاره: دا كتاب د جهاد په بيان کي دی چې د هفه خخه په سِيّر او جهاد سره تعیيرکولای شي، نو سيرت په وزن د (**فِعْلَة**) دی د فاء په زير سره چې د سِيّر

بپرسیرت او تاریخ نه دی را نقل شوی.
و صلی الله تعالی علی خیر خلقه محمد و
علی الله و صحابته أجمعین
و آخر دعو انا آن الحمد لله رب العالمین
ماخذونه:

- بینظر: ماده سیر فی معجم مقاییس اللّغة،
ومختار الصحاح، ولسان العرب، والمصاح
المنبر، والقاموس المحيط، والوسيط.

۲ . المعجم الوسيط، ۱ توک. ۴۸۵.

۳ . المعجم الوسيط، ۱ توک. ۴۸۵ مخ.

۴ - تفسیر النسفی المسمی بمدارک التنزیل و
حقائق التأویل، ۳ توک، مخ ۵۱، مکتبة حرم
کل قصه خوانی پشاور.

۵ - نفحات من علوم المسلم. اون لاین.

۶. تاریخ الطبری، والکامل فی التاریخ لابن الأثیر.
۷ - الهدایة فی شرح بدایة المبتدی لعلی بن أبي
بکر بن عبد الجلیل الفرغانی المرغیبی، أبو
الحسن برهان الدین (المتوفی: ۵۹۳ھـ)، کتاب
السیر.

۸ - رد المحتار علی الدر المختار لابن عابدین،
محمد أمین بن عمر بن عبد العزیز عابدین
الدمشقی الحنفی (المتوفی: ۱۲۵۲ھـ)، کتاب
الجهاد، ۴ توک. ۱۱۹ مخ. المکتبة الشاملة.

۹ . المفردات. ۲۶۰ مخ.

۱۰ - السیرۃ النبویة فی ضوء القرآن والسنۃ
للشیخ الاستاذ مروان شاهین، ۹ مخ.

۱۱ - لسان العرب، د سنن ماده. ارشاد الفحول،
۳۳ مخ.

۱۲ . السنۃ و مکانتها فی التشريع الاسلامی، ۴۷
مخ.

۱۳ - فتح الباری، کتاب الجهاد باب وجوب
النفی، ۶ توک. ۴۴ مخ.

۱۴ . السیرۃ النبویة للدکتور عبد المهدی

۱ - ۸ مخ پوری.

۱۵ - مالفرق بین السیرة و السنۃ؟

اسلام اون لاین.

۱۶ - مرویات الإمام الزہری فی المغازی
لمحمد بن محمد العواجی، ۱ توک. ۳۵
مخ، لومری چاپ ۱۴۲۵ / ۲۰۰۴م

قرآن کریم یوسورت به موج ژده کولو.
۳ . د سیرت علم د جضرت محمد ﷺ د صحیح
پیشندنی او معرفت لامل گرخی داسی معرفت چی
دی یوازی کوم عبقری سخنیت نه دی بلکی دی
د الله پاک استازی چی په وحی سره یپ تایید
شوی او دا علم سبب کبری د هفه ﷺ محبت ته،
کوم محبت چی په هر مسلمان باندی لازم او فرض
دی.

۴ . د نبی کریم ﷺ د سیرت دعلم زده کرده مورسره
مرسته کوی ترخود قرآن کریم صحیح تفسیر، د
هفه علم ذوق او پوهی ته ورسیرو؛ خکه زیات
داسی آیاتونه شتون لری چی د هفوتفسیر،
وضاحت او بشه بیان په هفوپیښو او حقایقو
پوری تراولری چی په رسول ﷺ تیرشوی دی، لکه
د بدر، احد، صلح حدیبیه، احزاب، حنین او بیا
داسی نوری غزکانی او بیا لکه هفه امور او چاری
چی د حضرت رسول ﷺ خخه پوښتنی،
استفسارات او استفتاوی شوی او قرآن کریم
هفوته خو ابونه ویلی او دیته ورته چاری تول د
سیرت سره تعلق لری او د سیرت دعلم پوهه د
قرآن کریم په دپروآیاتونوښی پوهی ته لازپرانیزی
او دارنکه د احادیثو اود اسلامی دین په نورو دپرو
امورو انسان ته پوهاوی ورکوی.

۵ . د سرور کائنات ﷺ سیرت د اسلامی اصولو،
مبادئو او ارزښتونوژوندی مثال او مجدد
صورت دی نوبناء زده کرده یپ مورته په پوره کچه
اسلامی ثقافت او اسلامی معارف په مختلفو
برخوک را بشای.

۶ . نبیو سیرت د اسلامی پسونو او روزنود لارو
چاروژوندی نوموhe د نو مسلمان داعی او معلم
ورخخه په بشه توکه کتبه پورته کولای شی ترخو
پیاووی او بشه غبنتی معلم او داعی تری جوشی؛
نبی کریم ﷺ دی کامیاب معلم او فاضل مریبی ټجی
د دعوت په مختلفو پراوونو کی یپ د تعليم او تربی
تولی نیکی لاری چلوی. جزاہ الله عننا خیرالجزاء.

۷ . د نبی کریم ﷺ سیرت به دی خانگریتا سره ممتاز
او خاص دی چی هفه مورته په تولوکیاتو او
جزنیاتو سره ثابت را نقل شوی دی چی د هیخ
کوم بشرد ده ﷺ خخه پرته په دا دول کامل او

کریم ﷺ خخه صادرشوی وي د قول، فعل او
تقریر خخه نوسیرت یپ په دی تعریف کی نه
دی داخل کری. مکرم حدیثینو حضراتو د

نبی ﷺ قول، فعل او تقریر سره د هفه خلقی
او خلقی صفات او سیرت یوخای کری دی؛
خکه دوی هر هفه خه ذکر کوی چی حضرت
نبی کریم ﷺ سره بودول تراو ولری چی تشرع
سره علاقه او ایکه ولری او که نه، نود دی

وجهی خخه د هم (محدثین) هفه خه هم
راوی چی نبی کری ﷺ د بعثت خخه و راندی
و اقع شوی وي لکه د ده ﷺ پیداییست،
رضاعت، نشأت، خوانی او ازادوایج.... «۱۵»

د سیرت اهمیت او ارزښت:
د سیرت علم د بیرون و جوهه خخه د اهمیت
او ارزښت وردی چی خینی یپ په لاندی دول
بیانیوی:

۱ . د حضرت رسول اکرم ﷺ سیرت درس،
تدریس او په هفه خان پوهنه دیرلوی
اهمیت او ارزښت لری؛ خکه چی دی ﷺ د منور
لپاره غوره قدوه، بهترینه نمونه او بشه لارښود
دی ترخومور ده ﷺ خپل نقش قدم و کرخوو
او د ده مبارکو سنتو پیری و کړو او خپلې
کړنې د ده د سنتو سره برابری کړو، لکه

خرنکه چی مولی ﷺ فرمایی:
﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أَسْوَأُ حَسَنَةً
لَكُنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَنَكَرَ اللَّهَ
كَيْدِهَا﴾ الاحباب: ۲۱

ڇيابه: په یقیني توکه، ستاسي لپاره د الله په
پېغمبرکی د نیکی یوه خورا غوره نمونه ده، د
هر هفه چا لپاره ده چی د الله او د آخرت د
وړئی هیله من وي او الله دپر دپریاد کړي.

۲ . د سلف صالحینو خخه د سیرت او مغاری
علم د ارزښت په اړه داسی روایت شوی:
(وروی عن علي بن الحسین أنه کان يقول:
”کما نعلم مغاری رسول الله ﷺ كما نعلم
السورة من القرآن.“) ۱۶

ڇيابه: د علي بن حسین ﷺ خخه روایت
شوی چی ویل به یپ: موربه د رسول الله ﷺ
غزووات داسی را بشودل کیدل زده کولو لکه د

مکالمہ اسلامی

مولوی منہاج اللہ فایق

وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٌ
عَرْضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ أَعْدَتْ لِلْمُتَقْبِلِينَ
الَّتِينَ يُنْفَعُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَاءِ
وَالْكَنْظُونَ الْفَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ
وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ كِتَابُ آلِ عُمَرٍ: ١٣٣ - ١٣٤

ترجمه: «و به سوی آمرزش پروردگار تان، و بهشتی که پنهانی آن (به قدر) آسمانها و زمین است، (و) برای پرهیزگاران آماده شده است، بشتابید. آن کسانی که در توانگری و تنگدستی اتفاق می‌کنند، و خشم خود را فرو می‌برند، و با مردم در می‌گذرند، و خداوند نیکوکاران را دوست می‌دارد.»

آن کسانی که در حال خوشی و ناخوشی و ثروتمندی و تنگدستی، به احسان و بذل و بخشش دست پیدا می کنند، و خشم خود را فرو می برند، و از مردم گذشت می کنند، و بدین وسیله در صف نیکوکاران جایگزین می شوند و خداوند همه ای نیکم کاران را دعوه است - دارد.

خداوند ما را به داشتن اخلاق
وارسته و نیک امر می نماید: و می
فرماید:

﴿أَدْفَعْ بِالْقَيْ هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا أَلَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدْلَةٌ كَانَهُ وَلِي حَمِيمٌ﴾ فصل: ٣٤

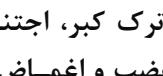
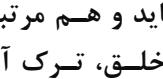
است، انسان ها را به داشتن چنین اخلاق دعوت می کند، و به پرورش جامعه اسلامی انسان ها را نیز فرا می خواند تا اخلاق اسلامی را رعایت نمایند، پیامبر معظم اسلام^{علیهم السلام} نمونه و قدوة از اخلاق حسن در عرصه های مختلف بودند که در عرصه خانواده نمونه از خوبی های خانواده گی با اهل و عضای خانواده، در عرصه سیاست نمونه های تدبیر و کارساز میدان سیاست، در عرصه جهاد و برخورد با مجاهدین و در سطوح مختلف اجتماعی و در تمام ابعاد رهبری، پیشوا و مقتدای زندگی الگوی ممتاز اخلاقی بودند خداوند پیامبر خود را چنین تعریف و تمجید می نماید:

﴿وَإِنَّكَ لَتَعْلَمُ حُكْمَ عَظِيمٍ﴾ القلم: ٤
يعنى تو دارای خوبی سترگ (يعنى صفات پسندیده و افعال حمیده) هستي.
و در حدیثی رسول معظم اسلام ﷺ می فرماید: «بعثت لاتم حسن الاخلاق»
[الوطاء حديث شماره ۱۷۲۳]

مبوعث شده ام تا خوبیهای اخلاق را
تمام نمایم.

خداوند سبحانه و تعالی اخلاق
شاپیسته را وسیله برای دست یابی به
درجات بالای بهشت قرار داده است.
خداوند متعال می فرماید:

بدون شک اخلاق از نظر اسلام یک بحث بنیادی و فرا گیر بوده، محسان، سجایای نیکو و اخلاق حمیده در تکوین شخصیت یک مسلمان و نیل به آستان سعادت نقش تعیین کننده دارد، حسن اخلاق در فرا خوان دعوت اسلامی، روحیه مقبول و اعتبار مفیدی را در صفحات زندگی، درخشش و گوارائی بخشیده و همه ارزشها و مزايا را تحت پوشش خویش قرار می دهد.

حسن خلق عبارت از گشادگی
چهره، زیبائی، کار نیک، خود داری از
آزار رسانیدن، امتزاج و آمیختگی با
مردم بطرز سلوک رفتار حسن و
دوسستانه توأم با نشاط و شادی،
دلسوزی، توجه، تحمل و رعایت صبر

خشن و شکیبائی در پیش آمد
ناگواری ها، ترک کبر، اجتناب
از غلظت و غضب و اغماض از
مؤاخذه و ترک منکرات را
احتوای نماید و هم مرتبه
ادنی حسن خلق، ترک آزار
مردم و مرتبه علیای آن
احسان در برابر کسی است که
بدی کرده باشد.

اسلام دین اخلاق پسندیده

سخنان او تا به کجا است؟ چه گسترهای دارد؟ پژواک آن به کجا می‌کشد و در کجا می‌پیچد؟ می‌داند، چه کسی در کنار این عظمت مطلق قرار دارد، عظمت مطلقی که او از آن چیزی می‌داند که کسی از جهانیان آن را نمی‌داند.» [تفسیر فی طلال ترجمه فارسی مصطفی خرم دل ۱/۲۵]

دقیقاً پیامبر ﷺ رهنماهای قرآن را به دل می‌گیرد و در زندگی اش از شیوه‌های که قرآن پیشنهاد می‌کرد بلافرنگ به آن عمل، و به یاران با وفایش بیان می‌کرد تا اینکه امروزه نقلًا به ما رسیده است.

همکاری رسول الله ﷺ در کارهای خانه
خانواده دهکده کوچکی است رفتار زن و شوهر و فرزندان بایگردیگر، صفاتی بخش مهر و محبت آن خانه است و سنگ زیر بنائی آن را تشکیل و استحکام می‌بخشد، نمونه بارز این رفتار را در سیره خانواده گی پیامبر ﷺ مشاهده میکنیم: رسول اکرم ﷺ کارهای خودش را اکثر اوقات شخصاً انجام میداد، هنگام برخواستن به نماز تهجد آب وضوء اش را خود آماده می‌کرد باعث تکلیف کسی نمی‌شد، لباس هایش را پینه می‌زد، کفش هایش را می‌دوخت، شیر می‌دوشید، خانه جاروب می‌کرد، تسمه کفش هایش همی بست، همراه خادم خانه پیامبر ﷺ

همکاری می‌کرد، بصورت کامل در تمامی کارهای خانه سهیم می‌بود و یک رفتار دوستانه در خانه و مسکن خود داشت، طوریکه حدیث ذیل نشان گر این مدعاست "کانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَعْلَفُ النَّاضِحَ وَ يَعْقِلُ الْبَعِيرَ وَ يَقْمُ

کرداری در روابط خانوادگی برای هر انسان توفیقی در جهت تکامل هر چه بهتر است، رسول معظم اسلام ﷺ قدوة این همه خوبی ها بود، لازم پنداشته می‌شود که برنامه های زندگی خانوادگی و اجتماعی هر انسان مؤمن و مسلمان باید چنین باشد، زمانی که از عائشه صدیقه همسر مطهر رسول اکرم ﷺ در باره اخلاق وی پرسان می‌شود می‌گوید:

«أَلَّا سُتْ تَقْرَأُ الْقُرْآنَ فَإِنَّ حَلْقَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ الْقُرْآنَ» [سن ابی داود ۱/۵۱۲ حدیث ۱۳۴۴].

يعنى ایشان آیا قرآن نمی‌خوانی؟ اخلاق رسول اکرم ﷺ همه قرآنی بود. خداوند پاک چه زیبا می‌فرماید: «وَإِنَّكَ لَعَلَّ حَلْقَ عَظِيمٍ» الْقلم: ۴، تو دارای خوی سترگ (يعنى صفات پسندیده و افعال حمیده) هستی.

مدلول خلق عظیم همان است که در پیشگاه الله متعال است. چیزی است که کسی از جهانیان نهایت آن را درک و فهم نمی‌کند.

دلالت این سخن بزرگ، بر عظمت پیامبر ﷺ از زوایا و نواحی گوناگونی پدیدار و نمودار می‌آید: این سخن از جانب خداوند بزرگ و سترگ است. جهان آن را در دل خود می‌نگارد و بر صفحه جهان ثبت و ضبط می‌کند.

این سخن از جانب دیگری نیز برجسته و جلوه گر است. از این جانب که محمد ﷺ تاب و توان دریافت آن را دارد. خودش هم در پرتو لطف پروردگارش می‌داند که این از جانب خداوند است، و گوینده آن آفریدگار مهربان است. می‌داند: خداییست اما عظمت او چه اندازه است؟ دلالت

و نیکی با بدی یکسان نیست بدی را آنچه خود بهتر است دفع کن آنگاه کسی که میان تو و میان او دشمنی است گویی دوستی یکدل می‌گردد. همچنین پیامبر ﷺ به بزرگواری اخلاقی فرامی‌خواند:

«أَتَقِ اللَّهَ حِيَّمَا كُنْتَ وَأَتَبِعَ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمْحُهَا وَحَالِقَ النَّاسَ بِحُلْقِ حَسَنٍ»

[سن الترمذی، حدیث ۱۹۸۷].
يعنى هر کجا که هستی از خدا ﷺ بترس و گناه را با نیکی و ثواب دنبال کن که آن را از بین می‌برد و با مردم به خلقی نیکو رفتار کن.
همچنان از پیامبر ﷺ نقل شده است که فرمودند: « ما من شَيِءَ أَتَقْلَلُ فِي مِيزَانِ الْمُؤْمِنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ حُسْنِ الْحُلْقِ وَإِنَّ اللَّهَ يُبَغْضُ الْفَاحِشَ الْبَذِي ». [سن الترمذی، حدیث ۲۰۰۲].

ترجمه « هیچ چیزی در روز قیامت در ترازوی بندۀ مؤمن سنگین تر از اخلاق نیکو نیست، و خداوند زشت می‌دارد بدکردار بدگفتار را.»

اخلاق خانوادگی

رهبران اسلام در تمامی زمینه های زندگی هدایات، فرامین، ارشادات لازم را بیان کردند، تا هر عضو جامعه اسلامی از جهت فردی و اجتماعی کامل باشند، گذشته از اقوال و پندار پیامبر نازنین اسلام ﷺ سیره عملی وی و خاندان پاکش در تمامی زمینه ها بهترین نمونه و الگو برای برپائی و تاسیس مدینه فاضله و جامعه فاخره نشانه بارز تشکیل خانواده و نظام اسلامی است.

داشتن یک اسوه نیک و حسن و چار چوب های فکری، گفتاری و

الْبَيْتَ وَ يَحْلِبُ الشَّاءَ وَ يَخْصِفُ النَّعلَ
وَ يَرْقَعُ التَّوبَ وَ يَأْكُلُ مَعَ خَادِمِهِ وَ
يَطْحَنُ عَنْهُ إِذَا أَعْيَا وَ يَشْتَرِي الشَّيْءَ مِنَ
السَّوقِ وَ لَا يَمْنَعُهُ الْحَيَاةُ أَنْ يَعْلَقَهُ بِيَدِهِ
أَوْ يَجْعَلُهُ فِي طَرَفِ ثُوبِهِ وَ يَنْقَلِبُ إِلَيْهِ
أَهْلِهِ... » [إحياء علوم الدين ٣ / ٢٠٦]

حضرت به همسران و مواظبت بر عدم غفلت او از دیگر مسایل رسالت بوده که مشقت او بیشتر ولی ثوابش افزونتر گشته است. [فقه جامع بانوان ۲/۱۱۹].

پیامبر ﷺ با آنکه اکثر زنان وی سالخورده بودند، بر اساس آیه قرآن کریم که می فرماید:

﴿وَاعْشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ النساء: ۱۹

ترجمه: با زنان به نیکی رفتار و معاشرت کنید. با همه آنان خوش رفتاری داشت، و به حرکت های که آنان بر خلاف میل پیامبر ﷺ انجام میداد صبر می کرد و از سختگیری بر همسران و فرزندان نهی می فرمود.

وفادرای به همسر، یکی دیگر از جلوه های همسرداری است، یعنی همسر، خوبی ها و خدمات و خدماتش را مد نظر داشتن و حتی پس از مرگ هم فراموش نکرد، مثل که خدیجه ﷺ همیشه نزد رسول اکرم ﷺ محبوب بود، روزی پیرزنی خدمت آن حضرت ﷺ آمد، پیامبر همراهیش برخورد نیک نمود و تکریم و عزتش کرد، پس از اینکه از نزد رسول اکرم ﷺ بیرون شد عائشه ﷺ پرسید او کی بود؟ حضرت فرمود: او دوست خدیجه که در زمان حیات خدیجه نزد ما می آمد از نشانه های ایمان، وفا و خوش عهدی است. این نشانه قدرشناسی و وفای پیامبر نسبت به همسر خوبی و از یاد نبردن خدمات و خوبی های اوست، خدیجه ﷺ برای پیامبر ﷺ مونس و همدم و پشتیبان و حمایت کننده جدی بود، زمان که پیامبر ﷺ از محیط بیرون از خانه و مخالفت های قریش می آمد که باعث خستگی و دل

از نشانه های همسر داری است و ساختن بر مشکلات و تندی ها و بد خلقی ها و صبوری بر ناملایمات و جفا، نشانه ای دیگر زندگی همسر داری خانوادگی پیامبر ﷺ است. عائشه ﷺ می گوید: رسول اکرم ﷺ فرمودند:

« خیرکم خیرکم لأهله وأنا خيركم لأهلي »

[سن الترمذی ٥ / ٧٠٩ حديث ٣٨٩٥]

یعنی (بهترین شما کسی است که برای اهل و عیال خود بهتر از دیگران باشد. و من از همه شما برای اهل و عیال خود بهترم). اساس رابطه خانوادگی همنشینی و مصاحب است که بر دوستی، انس و الفت استوار می باشد. رابطه که ریشه های طولانی و استوار دارد. و شبیه ترین چیز ممکن به رابطه انسان با خودش، همسر وی می باشد. و خداوند این مفهوم را چنین بیان می فرماید:

﴿هُنَّ لِيَاسِنُ لَكُمْ وَأَنْسِنُ لِيَاسِنُ لَهُنَّ﴾ القراءة: ١٨٧
ترجمه زنان لباس شما هستند، و شما لباس آنها. رابطه پیامبر ﷺ مملو از محبت، صمیمیت، دوستی و الفت چیزی دیگری برای خانواده خود نبود.

دوست داشتن همسران

« انس ﷺ گوید که: رسول خدا ﷺ فرمود: « در دنیا سه چیز محبوب من هستند: همسران، بُوی خوش، و روشنی چشمانم در نماز است. ». (روایت از نسائی و حاکم).

سندي در تفسیر این حدیث گفته است: بدین خاطر همسران رسول اکرم ﷺ محبوب او بودند که مسایلی را از آن حضرت به مسلمانان انتقال می دادند که مردان بر آن اطلاع نداشته و حضرت نیز از ذکر آن ها شرم می کرد. و بنابر قولی مرجوح، به خاطر ابتلاء آن

يعني رسول اکرام ﷺ شتر را علف می داد و پای آنرا می بست و خانه را جاروب می کرد و گوسفند را می دوشید و پای افزار را می دوخت و جامه را وصل میزد و با خدمتکارش غذا میخورد و چون او خسته میشد، آرد کردن گندم را خود بعهده میگرفت و کالا را از بازار می خرید و شرم او را بازنمی داشت از اینکه کالا را بر دست خود بیاویزد و یا آنرا در گوشة لباسش نهد و بسوی خانواده خویش حمل کند. واز سوی دیگر پیوسته رسول اکرم ﷺ در امور کار خانه سهم فعال داشته اند. از عائشه ﷺ روایت است از من در باره کار کردن رسول اکرم ﷺ در خانه سئوال نمودند؟ وجواب دادم که « يَصْنَعُ فِي بَيْتِهِ؟ قَالَتْ: كَانَ يَكُونُ فِي مَهْنَةِ أَهْلِهِ، تَعْنِي خِدْمَةَ أَهْلِهِ، فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةَ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ ». [بخاری حدیث ٦٧٦]

 ترجمه «رسول اکرم ﷺ در کارهای خانه، همسران خود را کمک می کرد. اما به محض اینکه وقت نماز فرا می رسید، برای نماز، بیرون می رفت. »

 رفاقت با همسران

احترام، خوش رفتاری، حق شناسی، همکاری و محبت وفا نسبت به همسر و شرکت در غم و شادی و راحت و رنج او،

پیامبر و مؤمنان، و نیز به رضامندی خداوند سبحانه و تعالی و ورود به بهشت نایل گردد. آمین یارب العالمین!

منابع:

۱. قرآن کریم
۲. تفسیر فی ظلال القرآن، تالیف: سید قطب، مترجم: دکتر مصطفی خرم دل، ناشر: نشر احسان.
۳. تفسیر نور، دکتر مصطفی خرم دل، ناشر: نشر احسان، چاپ هفتم، چاپ خانه اسوه.
۴. صحیح البخاری، امام ابوعبدالله محمد بن اسماعیل، مترجم: عبدالعلی نور احراری، تربیت جام: انتشارات شیخ الاسلام احمد جام.
۵. صحیح مسلم، الامام ابی الحسین مسلم بن حجاج بن مسلم القشیری نیشاپوری، دارالخیر بیروت - لبنان.
۶. سنن الترمذی، ابویوسی محمد بن عیسی بن سورہ، دارالكتب العلمیة بیروت - لبنان.
۷. سنن ابی داود، السجستانی، امام الحافظ ابی داود سلیمان ابن الاشعث الازدی، دارالمعرفة: بیرت - لبنان.
۸. الموطاء ، مالک بن انس ابی عبدالله الأصلبی الناشر : دار القلم - دمشق
۹. کنز العمال فی سنن الأقوال والأفعال ، علماء الدین علی بن حسام الدین المتقی الهندي البرهان
۱۰. إحياء علوم الدين، ابو حامد محمد غزالی، مترجم: مؤید الدین محمد خوارزمی، المکتبة الحقانیة، محله جنگی پشاور پاکستان.
۱۱. فقه جامع بانوان، شیخ کامل محمد محمد عویضه، مترجم عبدالله عبده الله عبده الله

بر پیامبر خدا وارد می شدند، آن حضرت برمی خاست و آن دو عزیز را در آغوش می گرفت و بر دوش(شانه) خود سوار می کرد.

پیامبر اعظم ﷺ به لیاقت و کارданی جوانان احترام می گذاشت و آنان را به کارهای مهم می گماشت و معیار فرماندهی و مسئولیت نزد آن حضرت ﷺ ایمان و کاردانی، تقوا الهی و تعهد بود.

در آستانه رحلت، سپاهی را مأموریت داد که برای دفع دشمن به جبهه بروند. اسامه بن زید را که جوانی هجده ساله بود به فرماندهی گماشت و از همه بزرگسالان خواست که تحت فرمان او بسیج شوند و به اردوگاه بروند. پیش از هجرت هم جوان لایق مؤمن و شائسته را همچون مصعب بن عمیر رضی الله عنہ به پیش فرستاد تا مردم آنجا را با اسلام آشنا کند و به آنان قرآن بیاموزد. عصر بن ابی طالب را نیز به ریاست گروهی مهاجرین حبشه فرستاد، با آنکه سن زیادی نداشت. اخلاق زیبائی پیامبر نازنین در عرصه زندگی خانواده، اجتماع، اطفال، جوانان و همه امور زندگی ویژگی بارز در زندگی امروز هر مسلمان دارد.

بنابراین هر فرد مسلمان باید به اخلاق نیکو آراسته گردد. در این زمینه باید رسول خدا ﷺ را، که دارای نیکوترین اخلاق یعنی اخلاق همان قرآنی را داشته است، سرمشق زندگی خویش قرار دهد. انسان مسلمان می تواند به واسطه اخلاق نیک خویش به بالاترین درجات و ارجمندترین جایگاه دست یابد و به کسب محبت خداوند،

گرفتگی اش می شد؛ رفتار خدیجه ﷺ آن حضرت ﷺ را تسکین و آرامش می داد و غمش کاهش پیدا می کرد، و پیامبر ﷺ پیوسته از خدیجه به نیکی یاد می کرد و می گفت هیچ کس خدیجه نمی شود.

مهربانی با کودکان و اطفال

ترجم و شفقت به اطفال و احترام به بزرگان جزء دین و برنامه اساسی زندگی خانوادگی و اجتماعی یک انسان مؤمن و مسلمان است. پیامبر خدا ﷺ به فرزندان خود مهر می ورزید، آنان را در آغوش می گرفت، آنها را می بوسید و به اکرام فرزندان و دوست داشتن آنان سفارش می کرد و توصیه می فرمود که بین فرزندان تان به عدالت رفتار کنید، حتی در بوسیدن آنها همانا بوسیدن فرزند را کاری خوب می دانست. رسول اکرم ﷺ بهترین مردم در نیک رفتاری با اطفال و اهل خانواده اش بود: «کان أرحم الناس بالصبيان والعيال» [کنز المسال حدیث ۱۸۴۹۰]

زمانی که پیامبر ﷺ به نزد اطفال عبور می نمودند به آنها سلام تقدیم می کردند.

«عن أنس، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ بِصَبِيَّانَ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ» [صحیح مسلم حدیث ۲۱۶۸]

روزی پیامبر خدا ﷺ دو فرزندش حسن و حسین رضی الله عنهم را بوسید. اقرع بن حابس کنار آن حضرت بود. گفت: من ده فرزند دارم، تاکنون هیچ یک را نبوسیده ام! پیامبر ﷺ فرمودند: من با تو چه کنم، که خدا رحمت و عطوفت را از دلت کنده است؟!

«إنه من لا يرحم لا يرحم»

[سنن الترمذی - ۴ / ۳۱۸ حدیث شماره ۱۹۱۱]

هر گاه حسن و حسین رضی الله عنهم

د پیغمبر ﷺ د رسالت ستری موخی

محقق نصیر احمد نوربخش

سریز ۵

او انصار وهم ژوندکاوه.
در رسالت دسترو موخو بیلکی:
۲. نوله دی سریزی نه دامی خرکنندیری چې په افغانی تولنه کي د الري هدایاتوله اصلی سرچینې خخه خینې فاصلې راغلی دي او خلکوهم له خپلودینې لږیسونو خخه فاصله زباته کړي ده، داچې داسلامی امت لومړی تولکی له خه نه اطاعت کاوه او افغانی تولکی کومو ارزیستونو ته شاه کړي ده، پکارده ترڅو د میلاد دستر پیغام اوستربی موخی د قرآن کریم په رنکې حینو تل پاتو ثابت تو اصولو خیرمه، بدلون میندونکی متغیر احکام پېژندل شي.

۱. د اسلام له نظره دانسانانو ترمنځ دغوره والي معيارونه انسانیت، اسلامیت او تقوی ده، په لومړی درجه کي ذاتاً انسان د درناوی ورده، پرته له دې نه چې په کوم دین باورلري او له کومې عقیدې نه پېروي کوي، د رسول اکرم ﷺ په هکله روایت شوی ده چې د یوه یهودی د جنائزی په درناوی ولار شو، صحابه کراما ورته وویل: داده هودی جنازه ده، پیغمبر و فرمایل: (آلیست نفساً). آیايو انساني نفس نه ده، په اسلام د غوره والي هغه معیار دی چې په نیری کي د یوکامل نظام په توګه انسانانو ته دژوندپه دکرکې بریالیتوبونه وړې برخه کوي او له مرګه وروسته یې جنت ته د داخليدو ضمانت کوي. په دريمه درجه کي دمسالمانانو ترمنځ دغوره والي یوازنی معیارتقوی ده، هر مسلمان یوازې دتفوی په لرلو سره کیدای شي له خپلوسیالانو خخه مخکی شي، لکه خزکه چې خدای جللله فرمای:

راور، دانسانی ارزیستونو د یوه یې بله کړه، د مدینې په بناريکې په داسلامي نظام یو مودل جوړکراود دې نظام په قلمروکې تول وکړي د ریشتینې اسلامي او انسانی اخلاقویه بنکلا باندي سینکار شول، نوله همدي کبله د نیری په کوت کوت کې دې عدالتپال پیغام ورانکوته مظلومانو هرکالی وکړ او کابود دولسيز په شاوخوا کې اسلامي نظام د نړی په دېروبرخو باندي حاکم شو.

۱. د نړی په جفر افیه کي افغانستان هم دحضرت عثمان بن عفان له خلافت نه را پدیخوا د داسې یونظام کوریه ده، اماله بهد مرغه خوارلس پېږي وروسته هم د یوویشتې پېږي په درشل کي افغانی تولنه د داسې یو عظیم تل پاتې نبوي پیغام سره سره، اوس هم د جاهلیت په شان دودونوکې بنکیل ده، له دردونو خخه یې زورپری اوپه لمبوکې یې سوئي، په داسې حال کې چې اسلامي منطق تول مسلمانان یو جسم معرفی کوي (المُؤْمِنُونَ كَرَجْلٍ وَاحِدٍ).^(۱) تول

مومنان ديو انسان دجسم معنۍ لري. او د یوویشتې پېږي کلچرهم له نړی خخه یو کای جورکړي ده، اما په افغانی تولنه کي اوس هم دروند آندو او دینې عالمانو ترمنځ په فکري لحاظ د زړکونو کلونو ووaten موجود ده، آن تردې چې یو بل په اسلامي ورورکلوي کې خپل سیال هم نه بولي، د دې متضادو افکارو اغښې په تولنه کي د دې لامل گرخبدلي چې تل مخالفونه، عنادونه، ستونзи او بالاخره جکړي رواني وي اوپه ترڅ یې تولنه د نړیوال انساني کاروان له پرمختګ خخه وروسته پاتې شي، په داسې حال کې چې په مدینه کي جوشوی دمني نظام ترسیوری لاندې له بیلا بیلا افکارو، پرکتو، باورونو خبتنانو خخه پرته منافقینو، یهودو

د تاریخ په اوپدوكې تول رسولان د دې لپاره رالبرل شوي دې ترڅو خپل امتونه د حق، حقیقت، نیکمرغی او بریالیتوب لیارې ته راوبلي اوله تیارو، جهالت، تباھي اوناکامي خخه یې وړغوري. نوله دې کبله د تولوا سمنی اديانو ستر پیغام بشري تولني ته د قرآن کريم په دې ويناكې خرکنده:
﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولاً أَنْ أَبْعَثَنَا اللَّهُ وَجَّهَنَا إِلَيْهَا أَلْعَلَّغُوْتَ﴾
آبَعَثْنَا اللَّهُ وَجَّهَنَا إِلَيْهَا أَلْعَلَّغُوْتَ که الخل: ۳۶
او مونږ په هرامت کي استازی راپولی چې خلک دیوالله عبادت ته راوبولي اوله طاغوت نه یې وړغوري.

در رسالت په ہیږکې دحضرت محمد ﷺ میلاد داسې یوبی ساری خرک وه چې په تل پاتې قرآنی پیغام سره یې د بشري تولني توپلي تیاره زاوې دیو معقول هرای خیز انسانی نظام په ورانکو سره روښانه کړ، او په دیره کمه موده کې یې اسلامي کلچرد یونریوال تمدن په توګه مطرح کړ، لکه خرنګه چې له بعثت نه مخکې د عربوبه جاهلي تولنه کي هیڅ راز انسانی ارزیستونو ته درناوی نه کېد، دودیزو خر افاتو په تولنیز عدالت باندې پرده غرولي وه، دانسانانو په دله کي چې غلامان اوښې د خرڅاولاد توکو په شان کارېدل، معصوم ماشومان ژوندي په خاورو خښېدل، له کوم خانکړي خخه پرته په کلونو د بیلا بیلو قومونو ترمنځ د جکړي اور لکېد او دېتله ورته په سلکونو نورې داسې ستونزې په هغه تولنه کې موجودې وي. اما کله چې حضرت محمد ﷺ په پیغمبری مبعوث شو، د عربوجاهلي تولني ته یې د قرآن کريم په شان پیغام

﴿إِنَّ أَكْثَرَ مَكْرُّ عِنْدَ اللَّهِ أَقْتَلُوكُمْ﴾ الحجرات: ١٣
بٰ لٰه شکه چي دالله حَمْدَه په وراندي ستاسي ترتوولو غوره، ستاسي پرهيزگار دي.

٢. په دې کي شک نشته چي انسان دالله حَمْدَه داستاري په توکه دهولو کايناتو محور ده، شريعت دانسانی ژوند دسمون او مصالحول پاره راليلول شوي دي، دين پنځه ګونې مقاصد لکه: دين سانته، دنفس سانته، دنس سانته، دمال سانته او دعقل سانته تول دانسان په محوريت باندي خرخيږي، داسمانونو او همکي تول شته د انسان دکي ليپاره بيدا کول شويدي.

﴿أَنْتُرُواْ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي الْأَسْمَاءِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ لقمان: ٢٠
آيانه ويئي چي الله حَمْدَه داسمانونو او همکو تول شياني تاسي ته تابع کري. نوکارده ترخودانسان دا ډول سترمقام په تولو پريکرو کي په پام کي ونيول شي او انسان له تول عظمت سره سره، داختلافي مسایلوبه چوبېکي واقع نشي.

٣. داسلام له ظهورسره سم دمیلاد پيغام تولنې ته درحمت پيغام کنبل کبده، صحابه کرامویه تل د قرآنی هدایاتوسره سم د دعوت په درشل کي له سهولت او بشارت خخه کارا خيسټه **يَسِّرُوا وَلَا تُعَسِّرُوا**، **وَبَسِّرُوا وَلَا نَفِرُوا**.^(٢) آسانۍ وکړي او سختي مه کوي، زېږي ورکړي او خلک مه متفر کوي. اود دعوت په اسلوبوکي به يې د مهم پرڅای اهم ته ترجیح ورکوله، کله يې هم مستحبواوسنتوته په فرضوباندي ترجیح نه ده ورکړي، امالله بده مرغه زمونږې تولنه کي د دعوت مراحلو، اسلوبو، اخلاقو او ګلچره کمه پاملنې کېږي، اودين نه درحمت پرڅای زياتره ديوسټر زحمت او مشقت په توکه تعبيړ کېږي، کله هم خښې دعوتګرلو مرۍ هفه کسان چې دفر ايضود اداء کولو ليپاره به مسجد راتول شوي وي دمستحبو اوسنتو د ترکولو په کناد له مسجد خخه رتی.

٤. داسلام انسان جورونکي نظام يوازي به خوظاهري عباداتوباندي نه خلاصه کېږي، بلکي اسلامي نظام د تول ژوند لپاره كامله اوپوره کړنلاره ده، له همدي امله په

هم په همدغه محدوده کي د باورورده، داختلافي مسایلوبه هکله تل باید دخپل نظر حقانيت په خيرمه د مخالف نظر احتمال د صحت محترم وکنل شي، له بلي خواپه اختلافي مسایلوبه اختلاف دنظرداسي موضوع نه ده چې د دين له اصولو خخه سرغرونه وکنل شي، اود رسول اکرم صلوات الله عليه وآله وسالم دا وينا چې فرمائي:

﴿اَخْتِلَافُ امْتَىٰ رِحْمَةً﴾.^(١) زما دامت اختلاف رحمت ده. هم دپورتني نظري پخلې کوي. پايله او وړاندیزونه: په پايله کي د یادونې ورده چې د رسالت موخي نړيواله بنه لري او د نړۍ تول انسانان د دې پيغام په وړانکوکي هدایت ته لاره موندلای شي، نو هيچکله باید دا دول نړيوال پيغام په خپلو فكري چوکاتونوکي تعريف نشي، چې حتی اسلامي نړۍ هم په دې خانګري تعريف کي خای ونلري، د وړاندیزې په توکه تولو دعوتکرو ته پکارده ترڅود رسالت پيغام د رسول اکرم صلوات الله عليه وآله وسالم په سيرت کي وپلتني اوپه انساني تولنه باندي د خدائ صلوات الله عليه وآله وسالم اور رسول اکرم صلوات الله عليه وآله وسالم خخه زياته پيرزوينه ونکري، او داسي دين وارث خان ونه تراشي چې دخپلو نظرنوپه تپلوسره مسلمانان ترينه بیزاره کري. دوتلي شاعر او نامتو عارف عبد الرحمن ببابه تعبيړ:

دين ې دام دی د دنياپه لارکي اينې پې را اړوي وحشيان دې مخلوقاتو اخذ یکونه:

١. مسلم، مسلم بن الحاج أبو الحسن القشيري رحمه الله النيسابوري، صحيح المسلم، باب تراحم المؤمنين، ٨ توک، ٢٠٠، المكتبه الشامله.
٢. بخاري، أبو عبد الله، محمد بن إسماعيل، صحيح البخاري ، باب من قام لجنازة يهودي، رقم الحديث (١٣١٢)، المكتبه الشامله.

صحیح البخاری، لومړی توک، ۱۳۳ مخ، المکتبه الشامله.

عبد الرحمن بن أبي بكر جلال الدين السيوطي، جامع الأحاديث باب الهمزة مع الخاء، ٢ توک، ٤٠٠، المکتبه الشامله.

اسلامي نظام کي نظر فردي کتوته، تولنې صالح غوره ګنبل شوي دي اود تولنې و حقونو په مراجعتولو باندي زياته سپارښته شوي دي، غفور رحيم ذات تل پر خپلو بندکانو باندي د ترحم پيرزوينه لري، کله هم له بندکي نه د سرغرونې په بدل کې د بالمثل عمل اراده نلري، له همدي کبله د یوې شبکې په مقابل کي لس بر ابره ثواب تاکل شوي اود یوې بدی په مقابل کي يوازي یوه بدله، اما د تولې د صيانت، نجات او حیات په خاطر دانسان په مقابل کي دانسان فصاصل غوره تاکل شوي دي، دقران په تعبيړ: **﴿وَلَكُمْ فِي الْفَضَالِ حَيَاةٌ يَأْوِي إِلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقَوْنَ﴾** البقره: ١٧٩.

٥. داسلام سپېځلي دين د پخوانې سماوي اديانو نچور او دقيامت د ورځي ترقیامه پوري د بشري تولنې ليپاره تل پاتې اود ژوند کامله تکلاره ده، اماله دين خخه داعقل خاوندانو، پس تقوی غوره کړي.

٦. په اجتہادي اختلافي مسایلوبه کي تل په خپل نظر باندي تینګار او تعصب لرونکي باور پکارنه ده، خکه چې اجتہادي مسایل درصیر نص دنشتولالي له کبله رامنځ ته کېږي او دثابت نص په موجوديت کي کله هم علماء اختلاف نه کوي، نوکله چې صریح نص موجودنه وي اجتہاد د شرعی اصولوبه رنکي د مجتهد د فكري کوششونو پايله ده، په داسې حال کي چې زمونږ مثال په دې ستر او لایتناهي موجوداتو کي هفه کوچني حشرې ته پاتې کېږي چې دسمندر په خپوکي په يو توته لرکي باندي نښتې وي، نو زموږ دنري ليداو پوهه دخپل ماحول په هکله

مفهوم و ابعاد حجاب در قرآن کریم

استاد نورالله کوثر

تachsenمها از نگاه ناروا بپوشند و فروج و اندام شان را محفوظ دارند، که این بر پاکیزگی جسم و جان ایشان اصلاح است.

حجاب چشم:

﴿قُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَعْضُوْنَ إِنْ أَبْصَرُهُنَّ﴾^{۳۰} (الرسول: ۳۰)
(ای رسول ما!) به مردان مؤمن بگو تا چشم هارا از نگاه ناروا بپوشند.

﴿وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَعْضُضُنَ مِنْ أَبْصَرِهِنَّ﴾^{۳۱} (الرسول: ۳۱)

(ای رسول!) به زنان مؤمن بگو تachsenمها را از نگاه ناروا بپوشند.

حجاب در گفتار:

نوع دیگر حجاب و پوشش قرآنی، حجاب گفتاری زنان در مقابل نامحرم است:

﴿فَلَا تَخْضُعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَعَ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرْضٌ﴾^{۳۲} (الأحزاب: ۳۲)

پس زنهار نازک و نرم با مردان سخن نگویند؛ مبادا آن که دلش بیمار (هوا و هوس) است به طمع افتد.

حجاب رفتاری:

نوع دیگر حجاب و پوشش قرآنی، حجاب رفتاری زنان در مقابل نامحرم است. به زنان دستور داده شده است به گونه‌ای راه نرونده که با نشان دادن زینت‌های خود باعث جلب توجه

هدف حجاب:

هدف اصلی تشریع احکام در اسلام، قرب به خداوند است که به وسیله‌ی تزکیه‌ی نفس و تقوا به دست می‌آید:

﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَقْنَاطُكُمْ﴾^{۱۳} (الحجرات: ۱۳)
بزرگوار و با افتخار ترین شما نزد خدا با تقوا ترین شمامست.

﴿هُوَ الَّذِي يَعْثُرُ فِي الْأَرْضِ عَنِ الرَّسُولِ مِنْهُمْ يَتَّلَوُ عَيْنَيْهِمْ إِلَيْنِي، وَيُرَكِّبُهُمْ وَيَعْلَمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلِ فَلَمْ يُنْهَىٰ مُّتَّبِعِينَ﴾^۲ (الجمعة: ۲)

اوست خدایی که میان عرب امی (قومی که خواندن و نوشتن هم نمیدانستند) پیغمبری بزرگوار از همان قوم برانگیخت، تا برآتان وحی خدا را تلاوت کند و آنها را (از لوث جهل و اخلاق زشت) پاک سازد و کتاب سماوی و حکمت الهی بیاموزد؛ با آن که پیش از این، همه در ورطه‌ی جهالت و گمراهی بودند.

از این آیت قرآنکریم استفاده می‌شود که هدف از تشریع حکم الهی، وجوب

حجاب اسلامی، دستیابی به تزکیه‌ی نفس، طهارت، عفت و پاکدامنی است. آیاتی همچون:

﴿قُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَعْضُوا مِنْ أَبْصَرِهِنَّ وَخَفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَنْكَرُ لَهُمْ﴾^{۳۰} (الرسول: ۳۰)
(ای رسول ما!) مردان مؤمن را بگو باشد. که در این بحث به صورت

حجاب درلغت به معنای مانع، پرده و پوشش آمده است. استعمال این کلمه، بیشتر به معنی پرده است.

این کلمه از آن جهت مفهوم پوشش میدهد که پرده، وسیله‌ی پوشش می‌شود که به هدف ستر پشت پرده واقع شدن صورت گیرد.

حجاب، به معنای پوشش اسلامی بانوان، دارای دو بعد ایجابی و سلبی است.

بعد ایجابی آن، وجوب پوشش بدن و بعد سلبی آن، حرام بودن خود نمایی به نامحرم است؛ و این دو بعد باید در کنار یکدیگر باشد تا حجاب اسلامی محقق شود؛ گاهی ممکن است

بعد اول باشد، ولی بعد دوم نباشد، در این صورت نمی‌توان گفت که حجاب اسلامی محقق شده است.

اگر به معنای عام، هر نوع پوشش و مانع از وصول به گناه را حجاب بنامیم، حجاب میتواند اقسام و انواع متفاوتی داشته باشد. که در این بحث به صورت مفصل می‌پردازیم.

نامحرم شوند.

﴿وَلَا يَغْرِيَنَّ بِأَنْجِلِهِنَّ لِيُعَلَّمَ مَا يَخْتَفِيَنَّ مِنْ
زِينَةٍ﴾ النور: ۳۱

و آنطور پای به زمین نزنند که خلخال و
زیور پنهان پاها یشان معلوم شود.

از مجموع مباحث طرح شده به روشنی استفاده میشود که مراد از حجاب اسلامی، پوشش و حریم قایل شدن در معاشرت زنان با مردان نامحرم در انحصار مختلف رفتار، مثل نحوه پوشش، نگاه، حرف زدن و راه رفتن است.

بنابر این، حجاب و پوشش زن نیز به منزله‌ی یک حاجب و مانع در مقابل افراد نامحرم است که قصد نفوذ و تصرف در حریم ناموسی دیگران را دارند. همین مفهوم منع و امتناع در ریشه‌ی لغوی عفت نیز وجود دارد؛

حجاب و عفت:

دو واژه‌ی «حجاب» و «عفت» در اصل معنای منع و امتناع مشترک‌اند. تفاوتی که بین منع و باز داری حجاب و عفت است، تفاوت بین ظاهر و باطن است؛ یعنی منع و باز داری در حجاب مربوط به ظاهر است، ولی منع و باز داری در عفت، مربوط به باطن و درون است؛ چون عفت یک حالت درونی است، ولی با توجه به این که تأثیر ظاهر بر باطن و تأثیر باطن بر ظاهر، یکی از ویژگی‌های عمومی انسان است؛ بنابر این، بین حجاب و پوشش ظاهری و عفت و باز داری باطنی انسان، تأثیر و تأثیر متقابل است؛ بدین ترتیب که هرچه حجاب و پوشش ظاهری بیشتر و بهتر باشد، این نوع حجاب در تقویت و پرورش روحیه‌ی باطنی و درونی عفت، تأثیر بیشتری دارد؛ و بالعکس هرچه عفت

از این آیت قرآنکریم استفاده می‌شود که هدف از تشریع حکم الهی، وجوب حجاب اسلامی، دست‌یابی به تزکیه‌ی نفس، طهارت، عفت و پاکدامنی است. آیاتی هم چون:

﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغْضُبُوا مِنْ أَبْصَرِهِمْ وَمَخْفَظُرًا فُرُوجُهُمْ ذَلِكَ أَنْكَرُ لَهُمْ﴾ النور: ۳۰
(ای رسول ما!) مردان مؤمن را بگو تاچشم‌ها از نگاه نا روا بپوشند و فروج و اندام شان را محفوظ دارند، که این بر پاکیزگی جسم و جان ایشان اصلاح است.

حجاب برتر و توجه به تحریم عفاف و حراست آن در زن از اصول ترین سنگر زنان و از مهمترین و سودمند ترین قانون و یا حکم برای آنها در جامعه است، به عبارت روشنتر، حجاب و پوشش، سنگر سعادت و پیروزی و رستگاری زنان و جامعه است، اگر این سنگر آسیب ببیند و یا فرو ریزد، عوامل سعادت، پاکیزگی و شرافت آنها فرو میریزد.

لزوم پوشیدگی زن در برابر مرد بیگانه یکی از مسائل مهم اسلامی است، در قرآنکریم در باره این مطلب تصریح شده است، پوشیدن زن از مرد بیگانه یکی از مظاہر لزوم حریم میان مردان و زنان اجنبي است، همانطور که عدم جواز خلوت میان اجنبي و اجنبيه یکی از مظاہر آن است. با کمال تأسف دنیای

غرب و دنباله رو های آنان این

مسئله بسیار مهم اسلامی و

اخلاقی را نادیده گرفته، بلکه به

عکس باکمال گستاخی بر ضد

آن، گام بر میدارند و آنرا عامل

تخدیر و رکود و واپس گرایی

دانسته، تا آنچاکه در مکاتب و

دانشگاه های خود، دختران

دارای پوشش را اخراج می

کنند، با اینکه: حجاب؛ سنگر

دروني و باطنی بيشتر باشد باعث حجاب و پوشش ظاهری بيشتر و بهتر در مواجهه با نامحرم می‌گردد.

حجاب زنان سالمند (کهن سال):

قرآن مجید به شکل طریفی به این تأثیر و تأثیر اشاره فرموده است. نخست به زنان سالمند اجازه میدهد که بدون قصد تبرّج و خود نمایی، لباس‌های رویی خود، مثل چادر را در مقابل نامحرم بردارند، ولی در نهایت میگوید: اگر عفت بورزنده، یعنی حتی لباس‌هایی مثل چادر را نیز رعایت کنند، بهتر است.

﴿وَالْقَوْعَدُ مِنَ الْنَّسْكَلَةِ الَّتِي لَا يَرْجُونَ نِكَاحًا فَلَيَسْ عَلَيْهِنَّ جُنَاحٌ أَنْ يَضَعْنَ ثِيَابَهُنَّ عَيْدَ مُتَبَرِّجَتٍ بِزِينَةٍ وَأَنْ يَسْتَعْفِفْنَ خَيْرٌ لَهُنَّ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ النور: ۶۰

علاوه بر رابطه‌ی قبل، بین پوشش ظاهری و عفت باطنی، رابطه‌ی علامت و صاحب علامت نیز هست؛ به این معنا که مقدار حجاب ظاهری، نشانه‌ای از مرحله‌ی خاصی از عفت باطنی صاحب حجاب است. البته این مطلب به این معنا نیست که هر زنی که حجاب و پوشش ظاهری داشت، لزوماً از همه‌ی مراتب عفت و پاکدامنی نیز برخوردار است.

فلسفه حجاب:

حجاب و پوشش برای بانوان بویژه

(تاگردن و سینه با آن پوشیده شود). وزینت خود را آشکار نسازند مگر برای شوهر انسان و سایر افراد محرمشان...

شرح کوتاه در این آیه به پنج موضوع در رابطه با حجاب و حفظ حریم عفت تصریح شده است:

۱. زنان باید دیدگان خود را از نگاه به نامحرم فرو بینند.

۲. زنان باید دامن خود را از هرگونه عوامل بی عفتی، حفظ کنند.

۳. زنان باید زینت خود را، جز آن مقدار که بطور قهری آشکار است، آشکار نکنند.

۴. زنان باید روسربهای خود را برسینه بیافگند.

۵. زنان باید زینت خود را جز برای افراد محروم خود، آشکار نکنند.

ابن عباس^ع عالم و مفسر بزرگ اصحاب پیامبر^ص در تفسیر جمله

«وَيَضْرِبُنَّ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جِيُوبِهِنَّ»

می فرماید: یعنی زن باید مو و سینه و دور گردن و زیر گلوی خود را بپوشاند. منظور از زینت چیست؟ با بورسی گفتار اهل لغت چنین فهمیده میشود که زینت به معنی زیبایی در مقابل زشتی است و شامل هر نوع زینت و آراستگی، طبیعی و عارضی، از لباس و بدن و زیور آلات زن خواهد شد، و زینت در زنان، آن زیبایی های آشکار است. بنابر این واژه زینت وسیع است. زینت، هم شامل زینت های طبیعی مثل صورت، بازو ها، سینه، گردن و... و هم شامل زینت های اکتسابی مثل آویختن زیور آلات می باشد.

حجاب تیغ(شمییر) شمامت شمشیر مردان خود را از کف نیندازید. و نیز شرف زن به یمن عصمت اوست این شرف را از تن خویش نرجانید و این را بدانید که:

هر شاخه که از باغ برون آرد سر

در میوه آن طمع کند راهگذر

بخش اول: فلسفه حجاب از نظر قران:

اصل وجوب حجاب برای زنان از ضروریات دین اسلام است، و انکار آن در حکم منکر دستورات ضروری اسلام به شمار می رود و کسی که از روی عمد و آگاهی منکر ضروریات اسلام شود، در حکم کفر است، مگر اینکه معلوم باشد که منکر خدا و یا رسول خدا نیست باید قناعت آن فراهم آورده شود. ضرورت و ثبوت وجوب حجاب زنان از نظر قرآن، و گفتار پیامبر و به حکم عقل و اجماع و اتفاق رأی علمای اسلام ثابت است. در قرآن برای وجوب حجاب و حدود آن، به چهار آیه که صراحة بر آن دارند تمکن شده ولی در مورد حفظ عفت و پاسداری از حریم آن، در قرآن بیش از ده آیه وجود دارد. در آیه ۳۰ سوره نور (به عنوان نخستین آیه ای که صراحة بر وجوب حجاب دارد) میخوانیم:

﴿وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَعْصِمْنَ مِنْ أَبْصَرِهِنَّ وَيَعْنَقْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبَيِّنَنَّ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلَيَضْرِبُنَّ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جِيُوبِهِنَّ وَلَا يُبَيِّنَنَّ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِيُعَوِّلُهُنَّ ...﴾ (النور: ۳۱)

(ای پیامبر!) به زنان با ایمان بگو چشمها خود را از نگاه به نامحرمان) فروگیرند، و دامان خویش را حفظ کنند، و زینت خود را جز آن مقدار که نمایان است آشکار نسازند، و اطراف، روسربهای خود را بر سینه خود افکنند

حفظ عفت و معرف شخصیت زن و جامعه، سنگر حفظ زیبایی و شکوه زن، سنگر حفظ صحیح ارتباط ها و رشته های اجتماعی، سنگر حفظ اخلاق فردی و اجتماعی، سنگر و دژ خلل ناپذیر، برای حفظ مرز ها و شیرازه های روابط مختلف بوده و کیان خانه و خانواده را از هرگونه انحراف و گمراهی، حفظ میکند. براستی در چه دنیای جاهلیتی قرار گرفته ایم که دنیای غرب و الگو تراشان غربزده، حتی در کشور های اسلامی شکستن چنین سنگر و دژی را علامت ترقی، رشد و حفظ حریم عفاف را نشانه عقب گرد و واپس گرایی.

دزدان عفت و غارتگران استعمار، برای فریب اذهان، و وسیله قوار دادن زنان به عنوان یک کالا، میخواهند زنان را که نیمی از جامعه انسانی هستند از همین راه، از درون تهی کنند، و با این کار به تهاجم فرهنگی خود ادامه دهند، آنها چنین القاء میکنند که: حجاب؛ سدی بر سر راه تکامل آنهاست. حجاب؛ زنان را در زندان زندگی حبس کرده و آنها را از تعالی و رشد باز میدارد. حجاب؛ از توسعه علمی، فکری، فرهنگی، هنری

چن زنان میکاهد و...!!

در حالیکه حجاب اسلامی، آنگونه پیامدهای شوم را ندارد، بلکه وسیله و سنگر محکمی برای استواری زندگی بسانوان بوده و پشتونه نیرومندی برای آنها در راستای توسعه علمی، فکری، فرهنگی و هنری است. ای خواهرانم

د ټیوی اخلاقو په هنډاره کي

استاد فدا محمد فایض

مسلمان له پاره يو هر اړخیز درس دي چې له مسلمانه يو رینتیفی انسان جوروی.
امام مسلم، احمد، ابو داود، نسایی، ابن ماجه دالفاظو په لږا خلاف سره دمعتمدو سندونو له مخی داقول رانقل کړي دي چې رسول الله ﷺ یواځي دقرآن تعلیم نه دی وراندي کړي؛ بلکې پخپله ده ګډه مجسمه نمونه وه، قرآن چې دکوم خه حکم کړي ترتیلو دمخته رسول الله ﷺ پخپله پرې عمل کاوه اوله کوم خه نه یې چې منع کړي ترتیلو دمخته رسول الله ﷺ ترینه خان ژغورلای دی او ترتیلو دمخته په اخلاقی فضایلو متصف و او کوم صفات چې ناغوره کنبل شوی تر تولوزیات هغه ﷺ ترینه پاک و.

(اسوه حسته، ۱۵۵ مخ)

همدارنکه ام المؤمنین حضرت بي پيغمبر ﷺ روایت کوي چې بي عایشہ ﷺ دا خلائقو په باب و پوښتل شول؛ نوھې په پيغمبر اکرم ﷺ کله هم کوم خادم نه دي دبولي اونه یې پرکومه بشخه لاس پورته کړي دي اوله جهاده پرته یې کله هم خوک پرڅلوا لاسونونه دي وژلي.

کله چې چا ذیت کړي، کله یې هم له چانه انتقام نه دي اخستي، کله

هم بشه داخلاقو دحدود رعایت وکړي. کله چې داخلاقو پولې ماتې کړای شوې، نه یواځې دا جې مسلمان به خصوصاً خوانان داخلاقي بې لاریو خواته مخه کوي، بلکې په لسکونو نوري تولنيزی ناروغۍ هم په کې سرراپورته کوي هلتله له انسان سره مينه رحم، عاطفه، نیک سلوک اونور لسکونه مثبت مواصفات له انسانه تبیسته کوي؛ هغه خه چې داسلام مقدس دین مسلمان ترینه منع کوي.

مسلمان اخلاق بايدخه دول وي؟ کله چې ده ګډه نه دمحسن انسانیت ﷺ داخلاقو په باب و پوښتل شول؛ نوھې په خواب کې و فرمایل چې: (کان خلقه القرآن) حواله یعنی ده ګډه اخلاق قرآن وه. نوکه چېږي یو مسلمان، غواړي د اخلاقو درس زده کړي او بايد یې زده کړي بايدخان په قرآن پوه کړي چې قرآن مسلمان ته دخه کولو اوله خه نه دخان ژغورلوا امرکوي اوبياپه هره خبره کې داسلام دستر پيغمبر ﷺ پرنقش قدم قدماً کښېږي، پردي اساس گورو چې اخلاق

اخلاق دیوه انسان اوبياپه خانګري توګه دیوه مسلمان د شخصیت د تشكیل له پاره پرداهمیت لري، پردي اساس ارينه ده چې مسلمان ده ګډه اخلاقو په بندواوسی چې داسلام مقدس دین یې تاکیدکوي. نن گورو چې غیراسلامي تولنه اوپه خانګري توګه هغه تولنه چې د مدادیت اوسيکولرزم په ګرداب کې دوبه شوې هڅه کوي چې ګرده انسانی تولنه؛ په خانګره توګه اسلامي تولنه له معنویته لري کري او داهله کیدای شي چې مسلمان له خپل اخلاقی حریمه ہې راوباسی؛ دبیلکې په توګه داسلام مقدس دین چې پر حجاب خومره ترکیزکړي که سړی ورته لړ خیرشی، نوکوري چې په دی حکم کې یوه دنیا خبری پرتوی دي. نن سیکولر دنیا خڅه کوي چې ترغولونکو شعارونو لاندې د مسلمانی میرمنې له مخه اسلامي حجاب لري کري، لومړي یې دنیمه برینټوب خواته اوبياپ له هې نه هم و راخوا ابوخې. دا کار مسلمان څوانان هم په دېره آسانی سره د اخلاقی مفاسد و خواته بیولای شي اوکله چې داخلاقو پولې ماتې کړای شوې بیانو اسلامی تولنه ژردتابه خواته تلای شي، پردي اساس مسلمان بايد هڅه وکړي چې

مود دزونو په کروندوکي دنفترت زري کرو، اسلام مورته د همدردي درس راکوي، خو مود يودبل وينوته تبری ناست يو.

در رسول الله ﷺ دسيرت او تعليماتو يوه انگرنه (خصوصيت) داوجي جامع او دژوندانه پرتوولو خانگو حاوی و، که هفه فکر اونظرو، که بسوونه او روزنه وه، اخلاق و، که تمذيب و، تمدن و، که اقتصاد وسياست و، که قانون اوعدالت و، که سوله ياجنك و، که هبادني معاملات و، ياكه نبيوالي.

رسول الله ﷺ جي پرکوم خه مسلمانانوته حکم کري ترتوولو دمخيه په پخپله پري عمل کري همداعلت دي چي په يوه مبارک حدیث کي فرمایي: چي تاسي ته مي دوه خيزيه پريښو دل چي که پرهفو منگولي بشي کري هيڅکله به ګمراه نه شئ چي هفه يود الله ﷺ كتاب او بل زماستن دي. موطا امام مالک و مستدرک حاکم د قرآن يو داسی حکم نه شو موندلای چي رسول الله ﷺ ترتوولو دمخيه پرخان نه وي عملی کري.

الله تعالى پيغمبر اکرم ﷺ ته فرمایي:

﴿ قُلْ إِنَّ كُنْتُ مُتَحَمِّلاً لِّهُ أَفَأَتَيْتُعُونِي بِعِيْبَكُمْ أَلَّهُ أَعْلَمُ وَيَغْفِرُ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴾

آل عمران: ۳۱

يعني اي پيغمبره، خلکوتھه وو ايھه که چېږي له الله ﷺ سره مينه لري، نوزما متابعت وکري، الله به له تاسي سره محبت وکري اوستاسي کناھونه به وبنی اوالله پښونک اوړحم کوونکي دي.

لنده داچي که خوک غواړي چي داسې ژوند وکري چي الله ترينه راضي وي باید د پيغمبر اکرم پرنسپ قدم، قدم کښېردي.

يعني ماته نه په استولی مکردى تو عالم له پاره رحمت.

د پيغمبر اکرم ﷺ د اخلاقو د احوال وچي د ګاونديتوب د حقوقو په پام کي نیولو سره به په ان چي ديوه نامسلمان ګاوندي پوبنتنه کوله اوګاوندي به په له عاطفي نه مستفيدو: خونن گوروچي مسلمان دمسلمان کوروراني، مسلمان دمسلمان وينه تبوي، مسلمان دمسلمان شتمي ته غل دي، مسلمان له مسلمان سره قومي اوژئني اختلافات پالي اوپوله بله کرکه کوي دمسلمانانو ترمنځ دبيلتون شيطاني کربني راکښل شوي اقبال و اي:

تو اى کودک منش خودرا ادب کن
مسلمان زاده اى ترك نسب کن
برنگ احرموخون و رگ و پوست
عرب نازد اگر، ترك عرب کن
د اقبال دا وينا هفه خه دي چي له قرآنی اوښوي تعليماتونه په رنگ اخستي خکه اسلام (نقوي) دفضيلات معيارکنلي دي.

استادکل پاچا الفت مرحوم هم و اي:
فضيلات دانسان علم او عمل دي
که په سري پتکي شال اوکه ململ دي
په چپن او بالاپوش په غولپوري
مادلنگ خښتن ليدلی مکمل دي
که موښن توله اسلامي نري وکورو او
دحالاتو سري جاجونه په وکرو گورو چي
له خومره بدېختيو سره مخ ده، ددي تول
علت دادي چي په سري توکه داسلام
د تعليماتو پېرووي نه کوي، حال داچي
عظمي الشان قرآن فرمایي:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَدْخُلُوْا فِي الْسَّلَامِ كَافَةً ﴾ البقرة: ۲۰۸

يعني اي مؤمنانو په پوره اسلام کي دنه شئ.

خونن که مسلمان په يوه خه کي داسلام پېرووي کوي، په بل خه کي ترينه سرغرونه کوي، اسلام مورته داخوت درس راکوي، خو

به چي دوه کاره مخ ته ورغلل نو آسانه به پي غوره کاوه مکرداچي دهفعه کول به ګناه ووه.

حضرت انس ﷺ واي په مالس کاله داسلام د ستر پيغمبر ﷺ خدمت وکر، خوکله په ماته داف په اندازه هم خه نه دي ويلي، کله په راته نه دي ويلي چي داکاري ولي وکر او یاداکاري ولي ونه کر. بخاري او مسلم

الله په پخپله دعظمي الشان قرآن به القلم سورت کي رسول الله ﷺ ته فرمایي:

﴿ وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ حُلُقٍ عَظِيمٍ ﴾ القلم: ۴

يعني په شکه ته داخلاقوپه لوره مرتبه کي په رسول الله ﷺ ان چي تريعيت دمخيه په صادق اوامين مشهور و پرهنمدي اساس کله چي د عربو قومونو ترمنځ د حجرالاسود په اينسولدلو اختلف راغي، نوحضرت پيغمبر ﷺ چي لپر پيغمبری نه وه مبعوث دامسئله داسې حل کريه چي تولوته د اعمل د قناعت و روکخيد. قريشو هغه مهال د پيغمبر ﷺ مخالفت ته ملا و ترله چي هغه ﷺ په پيغمبری مبعوث شو او د الله ﷺ پيغام په هفوی ته ورساو. هفوی په ديوه الله ﷺ عبادت ته راوبل او د هفوی د باطلو معبدانو تردیدې وکر.

د بدر دجنگ پرمھال اخنس بن شریق له ابوجهل نه په داسې حال کي چي دوه په دوه وو، پوبنتل چي ته محمد ﷺ رېښتني کنې که نارېښتني؟ ابوجهل خواب چن ورکرويل په خداي ﷺ قسم چي هغه رېښتني دي.

حضرت محمد مدبعثت په شکه پر انسانه تولنه دالله ﷺ یولوي رحمت و چي دا رحمت به دقیامت ترقیامه پوري پاي.

الله ﷺ پخپله پردي خبره شاهدي ورکوي او فرمایي:

﴿ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴾

النیاء: ۱۰۷

اهمیت حجاب از نظر اسلام

مولوی محمد عارف مصلح

وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَعْضُضْنَ مِنْ أَصْبَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ
فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبَدِّلْنَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلِيَضْرِبُنَّ
بِخِمْرٍ هُنَّ عَلَى جِبِيلِهِنَّ « ترجمه: و به زنان
مومن بگو: {چشمان خود را
از نامحرمان} بپوشند و شرمگاه خود را
حفظ کنند و پاکدامنی ورزند.

و زینت خود را ظاهر نسازند مگر آنچه
از آن آشکار است. و باید که چادرهای
خود را بر گربیانهای خود بیندازند. »

در این آیه مبارکه که به آیت ستر
مشهور است به صراحت دستور داده
شده است که زنان همان طوری که
چشم ها خود را از دیدن نامحرم و

مردان اجنبی و بیگانه باید

محافظت کنند با خاطر جلوگیری

از ظاهر شدن زینت خود که

موجب بروز فتنه در جامعه می

گردد باید تدبیر بسنجند و

هیچ تدبیری موثرتر و معقولتر

از اختیار نمودن حجاب و

پوشش خاص در این زمینه

نیست.

در جامعه و خانواده ها می گردد با حکمت
تام مسدود و مقول شده است به همین
منظور و با خاطر تطهیر جامعه از لوث
مفاسد اجتماعی، گرم و صمیمی
نگهداشتن کانون گرم خانواده ها دین
قدس اسلام قیود و محدودیت های
مفید را وضع نموده است تا با رعایت
نمودن آن محدودیت های مفید وضع
شده انسان ها زندگی راحت و مطلوب
داشته باشند، و حجاب که بمعنی
پوشش خاص زنان است و زنان مسلمان
را به پوشیدن آن دستور داده است
یکی از موثرترین اسباب و وسایلی
است که در عفت و پاکدامنی اجتماعی و
فردي و تطهیر جامعه از لوث رذائل و
انحطاط اخلاقی نقش غیرقابل انکار دارد
با درنظرداشت همین ملحوظ مهم و
حیاتی در آیات متعددی قرآنی و
احادیث زیادی به پوشیدن این نوع
پوشش دستور داده شده است چنانچه
در آیه مبارکه {۳۱} سوره النور در این
خصوص الله تعالى چنین می فرماید»

إن الحمد لله نحمده و نستعينه و نستغفره
وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له
وأشهد أن محمداً عبده ورسوله، اما بعد: وقال
رسول الله صلى الله عليه وسلم : «إِنَّ اللَّهَ جَلَّ
ثَنَوْهُ حَيْثُ سَيَرَ يُحِبُّ الْحَيَاةَ وَالسُّرَرَ» صدق
الله العظيم و صدق رسوله النبي الكريم.

دین مقدس اسلام به عنوان یک دین
جامع و فراگیر همه ابعاد زندگی انسان ها
را شامل بوده و در تمام بخش ها برای
داشتن یک زندگی باعزت و آبرومند
رهنمایی ها و ارشادات لازمی را در
نظر گرفته است که هرگاه انسان ها
این دستورات دین مقدس اسلام را
در نظر گرفته زندگی کنند هیچگاه در
زندگی خود با مشکلات و پیامدهای
سامطلوب مواجه نخواهند شد،
همچنان به عفت، پاکدامنی اجتماعی
و فردی و تقدس کانون گرم خانواده
در تعليمات والای دین مقدس اسلام
نیز توجه خاص مبذول شده است
و تمام راه ها و منفذهای که منجر به
اشاعه ای انحطاط و رذائل اخلاقی

شده است تا از این طریق راه های
وقوع در فتنه و حرام بسته شده و از
ملوث شدن افراد جامعه در رذائل
اخلاقی جلوگیری صورت گیرد.

و همچنان با درنظرداشت اهمیت و
جذب این مستله در احادیث متعدد
نیز بر لزوم استفاده از حجاب و
پوشش خاص برای زنان در محضر
عامه مردم تاکید شده است چنانچه
در روایتی در این خصوص چنین
آمده است: {أن النبي صلى الله عليه
وسلم لما أمر بالخروج النساء إلى مصلى
العيد قلن : يا رسول الله إحدانا
لا يكون لها جلباب فقال النبي صلى الله
عليه وسلم: "لتلبسها أختها من جلبابها
} متفق عليه.

ترجمه: زمانی که رسول الله ﷺ برای
زنان دستور داد تا در عیدگاه بروند،
زنان گفتند که ای رسول خدا بعضی
از زنان چادر و پوشش خاصی خود را
ندارند تا بپوشند و بیرون شوند
رسول الله ﷺ فرمود: باید خواهان
شان از چادرهای خود به آنها
بپوشانند.

از این حدیث بسیار به وضاحت معلوم
می گردد که صحابیات و زنان
مسلمان در عصر طلایی نبوت
و خیرالقرон بدون رعایت نمودن
حجاب و پوشش خاص از خانه های
خود بیرون نمی شدند به همین خاطر از
رسول خدا ﷺ در مورد رفتن زنان
که چادر نداشتن به عیدگاه
پرسان کردند و رسول اکرم ﷺ راه
حل معقول و منطقی را برای آنها بیان
فرمودند که از چادر و حجاب خواهر

بخاطر تطهیر جامعه از لوث مفاسد اجتماعی، گرم و صمیمی نگهداشتن
کانون گرم خانواده ها دین مقدس اسلام قیود و محدودیت های مفید را
وضع نموده است تا با رعایت نمودن آن محدودیت های مفید وضع شده
انسان ها زندگی راحت و مطلوب داشته باشد، و حجاب که بمعنی پوشش
خاص زنان است و زنان مسلمان را به پوشیدن آن دستور داده شده است
یکی از موثرترین اسباب و وسایلی است که در عرفت و پاکدامنی
اجتماعی و فردی و تطهیر جامعه از لوث رذائل و انحطاط اخلاقی نقش
غیرقابل انکار دارد.

و همچنان در آیه مبارکه {٣٣} سوره
الاحزاب نیز چنین آمده است:
{ وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَ وَلَا تَبَرَّجْ
الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى } .
ترجمه: « و در خانه های تان قرار گیرید
و همچون زینت نمایی روزگار جاهلیت
بیشین خود نمایی نکنید. »
در این آیه مبارکه نیز از بیرون شدن
بدون نیاز زنان از خانه و تبرج و خود
نمایی زنان در محضر عام که در زمان
جاهلیت مروج بوده است منع شده
است، چون زینت نمایی زنان باعث بروز
فتنه در خصوص عامه زنان نسبت به
زنان پیامبر ﷺ بیشتر و سهل تر خواهد
بود.

و در آیه مبارکه {٥٩} سوره الاحزاب نیز
در خصوص پوشیدن جلباب و چادر
خصوص چنین آمده است: { يَا أَيُّهَا
النَّبِيُّ فُلِ لَأَرْوَاجِكَ وَنَنَاتِكَ وَنَسَاءَ
الْمُؤْمِنِينَ يُذْبِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيْهِنَّ }
ترجمه: ای پیغمبر به زنان و دختران و
زنان مومنان بگو: چادرها یشان را
برخود بیندازند.
در این مبارکه هم به پوشش جلباب
و چادر مخصوص که از زینت نمایی زنان
در محضر عام جلوگیری کند دستور داده
باشان بخواهید، این برای دل

شرط کنونی و در این عصر اوج فتنه ها بخاطر تزکیه و تطهیر جامعه از شیوع انحطاط و رذائل اخلاقی و مسئولیت و حراست عفت زنان لازم است تا حجاب را در بیرون از خانه ها جدی بگیرند و به تبلیغات زهرآگین، فریب دهنده و میان تهی دشمنان اسلام که به نام دفاع از حقوق زنان در بی بی عزتی زنان و از هم پاشاندن شیرازه کانون مقدس خانواده اند گوش ندهند چون دشمنان اسلام در کشورهای اسلامی با این شعارهای اغوا کننده و فریب دهنده خود و با ابزار قرار دادن زنان و شکار نمودن آنان در بی اشاعه فحشاء، بداخلاقی و منکرات بوده تا به این وسیله خانواده ها و جوامع اسلامی را به پرتگاه سقوط سوق دهنده، پس بر امت اسلامی خاصتا زنان مسلمان لازم است تا با درک واقعیت ها و با پیروی از احکام و دستورات دین مقدس اسلام در برابر موج از فتنه ها و تهاجمات فرهنگی و فکری مبارزه کنند و نگذارند که دشمنان اسلام با ابزار قرار دادن زنان جوامع و کشورهای اسلامی را به تباہی بکشانند.

وما ذکر علی الله بعزیز

شده است { عن عائشة رضی الله عنها قالت : " کان الرکبان یمرون بنا و نحن محترمات مع الرسول صلی الله عليه وسلم، فإذا حاذونا سدلت إحدانا جلبابها على وجهها من رأسها . فإذا جاوزونا كشفناه } رواه احمد.

ترجمه: ام المؤمنین عائشه رضی الله عنها می فرماید که در سفر حج قافله ها از نزد ما می گذشتند در حالیکه ما همراه رسول الله ﷺ در حالت احرام بودیم، پس هرگاه صاحبان قافله به ما نزدیک می شدند هر یکی از مها چادر خود را در روی خود می انداخت و هرگاه آنها دور می شدند باز روی های خود را باز میکردیم.

در این روایت نیز به اهمیت حجاب و پوشش مخصوصی که چهره و روی خانم ها را از اجانب مستور نگهداشد حتی در سفر حج و در حالت احرام حکایت شده است پس در حالات عادی و در عصر اوج فتنه ها که زمینه و اسباب به بی راهه کشانیدن مردان و زنان از هر وقت دیگر بیشتر و سهل تر است اهمیت اختیار نمودن این نوع پوشش خاص و رعایت نمودن حجاب اسلامی بیشتر از هر وقت دیگر خواهد بود.

در آخره طور خلاصه باید گفت که با در نظر داشت آیات و روایات ذکر شده که در آن ها به اهمیت و مبرمیت حجاب و پوشش مخصوص زنان در بیرون از خانه به منظور حراست از عفت و عزت زنان و بخاطر جلوگیر از اشاعه فحشاء و ازاله منکرات تاکیده شده است و زنان مسلمان نیز در عصر نبوت و خیرالقرون به آن پابند بوده التزام داشتند پس در

خود استفاده کنند ولی رفتن بدون حجاب را برای شان اجازه نداد که این خود نشان دهنده اهمیت و مبرمیت حجاب در تعليمات رسول الله ﷺ باشد و اصحاب پیامبر ﷺ نیز به آن اهتمام می کردند.

و همچنان در روایت دیگری نیز در این خصوص از عائشه رضی الله عنها چنین نقل شده است: {عن عائشة- رضي الله عنها -أنها قالـت إنـ كان رـسـولـ اللـهـ -صلـيـ اللـهـ عـلـيـهـ وـسـلمـ ليـصـلـيـ الصـبـحـ فـيـنـصـرـفـ النـسـاءـ مـنـلـفـعـاتـ بـمـرـطـبـهـ مـاـ يـعـرـفـ مـنـ الـغـلـسـ. } سنن ابی داود.

ترجمه: « عائشه رضی الله عنها می فرماید که رسول الله ﷺ وقتی که نماز صبح را اداء میکرد زنان در حال از مسجد بر می گشتند که در چادرهای خود پیچیده می بودند و هیچ کس آن ها را از تاریکی نمی شناخت »

از این روایت هم به وضوح معلوم می گردد که در عصر طلایی نبوت و خیرالقرون زنان مسلمان از حجاب و پوشش مخصوص در بیرون از خانه های خود حتی در مساجد استفاده می کردند، پس حالا که در زمان اوج فتنه ها زندگی داریم بخاطر حفظ مسئولیت زنان و تطهیر جامعه لازم است از این نوع پوشش های مناسب اسلامی استفاده گردد، تا هم زنان مؤمنه از چشمان حریص مردان چشم چران مصیون بمانند و هم جامعه به سویی بی حیایی سوق داده نشود.

و در روایت دیگر نیز از عائشه رضی الله عنها در این خصوص چنین روایت

د اسلامي سياسي نظام حيني خانگريتياوی

محمد نور "صديقى"

قانون په درلودلو سره، داسې يو تولنيز او سياسي نظام دى، چې د بشريت تولي اړتیاوې پوره کولای شي او په تطبیقولو سره ې په توله نږي کې انساني وردوولي رامنځته کېدلاي شي، چې ورسره خير، بشپکني، سولې، تکاو او یووالی ته لاره هوا پېدلاي شي.

دې دليل دا دى، چې اسلام خپله بلنه او پېغام تريوپه تولنې يا ملت پوري نه دى ورتوول کړي، بلکې خپل غربې تول بشريت ته رسولوي، الله تعالى فرمابي:

﴿ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا
كَافَةً لِّلَّاتِينَ بَشِيرًا وَّنَذِيرًا ﴾ سا: ٢٨
ڙواړه: (اوته مو [اپ رسوله!] تولو خلکوته پرته له یوه زېږي ورکونکي او وېړونکي بل خه نه ې پېډلاي).

په بل خاي کې فرمابي:

﴿ قُلْ يَتَأْمِنُهَا أَنَّا سُنَّ إِلَيْ رَسُولَ اللَّهِ
إِيَّاكُمْ جَمِيعًا ﴾ الأعراف: ١٥٨

ڙواړه: (ووايده: اې خلکو! زه تاسي تولو ته د الله رسولو (م)، او فرمابي: ﴿ هُوَ
الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ عَلَيْهِ الْمَهْدَى وَدِينَ

الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الْكُلِّينَ كُلِّهِ ﴾ التوبه: ٣٣
ڙواړه: دى [الله تعالى] هماګه ذات دی،

تعالي پرته، بل خه ته غاره نه ردې، برخلاف د نورو وضعی نظامونو، چې خپلوجاروکې الهي سيادت ته خای نه ورکوي.

۲- د الهي شريعه حاكمت:
اسلامي سياسي نظام، الهي شريعه د قانون په توګه معرفي کوي او همدا ې د قانون سرجينه ده، خپلې تولي چاري، که هغه تولنيزې وي، سياسي وي او یا اقتصادي وي، له اسلامي شريعه سره سم پرمخ وري.
په همدي اساس، دغه سېبځلې شريعه له مقننه قوې خخه لور او پرهې حاکم

دي، هېڅ د اسې یوه قانون تصویبول پکې د منلوورنه دى، چې له شريعه سره په تکرې وي، الله تعالى فرمابي: ﴿ فَلَا وَرَيْكَ لَا
يُؤْمِنُونَ حَقَّنِي يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ
بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَحْمِدُوا فِي أَفْسَهِمْ حَرَجًا
مَمَّا فَضَّلَتْ وَمَسْلَمُوا تَسْلِيمًا ﴾ الساء: ٤٥
ڙواړه: (نو، نه، په رب دي قسم، ترهفه نه شي مؤمنان کبدای چې خپل منځي شخروکې دې فيصله کوونکي ونه تاکي، بیا ستاله پېکړي په زرونوکې خه خوبني هم ونه مومي او بنه پخه ې (ومني).

۳- نړيواللوب: اسلامي سياسي نظام، د یوه بشپردين، تلپاتي او غوره شريعه او

الحمد لله، والصلوة والسلام على من لا
نبي بعده، اما بعد؛

د دې لپاره چې د تولني د وکروترمنځ اړیکې او د دولت اړیکې له هغوي سره تنظيم وي، دهغوي خان، مال او ناموس خوندي وي، بنه او هوسا ژوندې په برخه وي، یونظام ته اړتیا پیدا کېږي. دانظام د بشري تاريخ په اوږدوکې، بېلاښلې بنې غوره کړي دي، خوکوم نظام چې د اسلام مبارک دين نږي ته وراندي کړي، د خينې څانګريتياوو په درلودلو سره، ساري ې نه ليدل کېږي.

لاندي کريشوکې، د اسلامي سياسي نظام همدا څانګريتياوې تربخت لاندي نيسو.

خين خينې هفه څانګريتياوې، چې اسلامي سياسي نظام له نورو وضعی نظامونو خخه بېلوي، په لاندي دول دي:

۱- رفائيت: اسلامي سياسي نظام، الله تعالى ته له غاره اېښودلو خخه سرجينه اخلي او د هغه سېبځلې ذات رسالت پر غاره لري او بلنه ورته ورکوي، له الله

په نږي کې نور داسي نظامونه تېرشيوي او خيپي په لا هم حاکم دي، چې یا خوپوازې په دنوي ملذا تو او نعمتو نوباوړلري، لکه او سني وضعی نظامونه او یا هم پخوا پوازې په روحی او معنوی ایخ په باور لرلای.

۷- شورايات: اسلامي سيامي نظام کې، شورا (مشوره) له خورا زيات ارزښت خڅه برخمنه ده. د همدي شورا په اساس، خپلي اداري چاري پرمخ وري، ستونزو او مشکلاتو ته د حل لارې لټوي، الله تعالى فرمایي:

﴿وَأَتْهِمُهُمْ شُورَىٰ يَنْهَمُ﴾ الشوري: ۳۸

ڇباره: (اود دوي [مؤمنانو] چاري په خپل منعي مشوري سره وي). اسلام دلومري خل لپاره، د حکومتولي په برخه کې، نږي ته شورا معرفي کري، دا په داسي وخت کې چې تول نظامونه پکي پر دیكتاتوري او مستبدې پادشاهي ولار نظامونه ول.

د خانګرو ورتياو ولرونکي خلک د شورا صلاحیت لري او هغه هم په هفو مواردو کې چې اجتمادي بنه ولري، منصوصي نه وي، يعني په اړه یې قطعی شرعی نص شتون ونه لري.

اخحليکونه:

۱- فرقان کريم.

۲- صحیح البخاري.

۳- الأحكام السلطانية، دمام ماوردی لیکنه.

۴- السياسة الشرعية في ضوء السنة النبوية، د شیخ قراضوی لیکنه.

۵- في النظام السياسي للدولة الإسلامية، د دکتور محمد سليم عوا لیکنه.

۶- من قصہ الدولة في الإسلام، د شیخ قراضوی لیکنه.

۷- مفاهيم القرآن (دراسة موسعة عن صيغة الحكومة الإسلامية)، د جعفر سجاني لیکنه، دویم توک.

اسلامي سيامي نظام، الهي شريعت د قانون په توګه معرفی کوي او همدا یې د قانون سرچينه ده، خپلي توپلي چاري، که هغه تولنيزې وي، سيامي وي او یا اقتصادي وي، له اسلامي شريعت سره سه پرمخ وري. په همدي اساس، دغه سڀپخلي شريعت له مقننه قوي خڅه لور او پر هغې حاکم دي، هېڅ د داسي یوه قانون تصویبول پکي د منلو ورنه دي، چې له شريعت سره په تکر کې وي

چې خپل رسول یې له هدایت او حق دين سره د دي لپاره راولېرلو، چې پر تولو دینونو یې برلاسی کري.

۴- حکومتولی وسیله ۵۵: اسلامي امت بورسالت لرونکي امت دي او دا رسالت د اسلام پلي کول او تطبيقول دي. له همدي وجو اسلامي سيامي نظام کې، د حکومتولي یوه وسیله کنبل کېږي، نه هدف، الله تعالى فرمایي: ﴿الَّذِينَ إِنْ مَكَثُوكُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَإِذَا
أَرَكَوْهُ وَأَمْرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَا عَنِ
الْمُنْكَرِ وَلَلَّهِ عَنِّيْبَةُ الْأُمُورِ﴾ الحج: ۴۱

ڇباره: دوي [مؤمنان] هغه خلک دي، چې که مور په خمکه کې قدرت ورکړو، لمونځ ترسره کوي، زکات ورکوي، دنبکي امرکوي اوله بدی نه مخنيوی کوي، اود تولو چارو خاتمه الله لره ده.

۵- د قانون به وړاندې برابري: اسلامي سيامي نظام، د خپل و تولو اباعو ترمنځ، د قانون د پلي کولو په برخه کې توپېرنه کوي، بلکې تول شتمن وي او که بیوزله، حاکم وي او که رعيت، نېک وي او که بد، د لوري کچې وي او که د تېقې، د قانون په وړاندې بر ابربولي.

رسول الله ﷺ فرمایي: {إِنَّمَا أَهْلَكَ الَّذِينَ فَبِلَكُمْ أَتَّهُمْ كَانُوا إِذَا سَرَقُ فِيهِمُ الشَّرِيفُ

مِنْ كُلِّ شَيْءٍ

مولوی عبدالناصر رقیب

ساخت که به نوح توصیه کرده بود؛ و آنچه را بر تو وحی فرستادیم و به ابراهیم و موسی و عیسی سفارش کردیم این بود که: دین را بر پا دارید و در آن تفرقه ایجاد نکنید! و بر مشرکان گران است آنچه شما آنان را به سویش دعوت می کنید! خداوند هر کس را بخواهد بر می گزیند، و کسی را که به سوی او بازگردد هدایت می کند. آنان پراکنده نشدند مگر بعد از آنکه علیه م آگاه به ساخته ایام

تفرقه آن چنان در دین إلهی مذموم است که چون قوم موسی ﷺ به تضليل (گمراه سازی) سامری به گوسله پرستی پرداختند هارون ﷺ برای عذرخواهی در برابر برادر خود موسی ﷺ سبب کار خود را احتراز و دوری از تفرقه دانسته و می گوید: {إِنَّمَا يَحْثُلُّ أَنْ تَأْتُوا فَرَفْقَةً بَيْنَ يَدَيْكُمْ} اسمائی طه: ۹۴

«بیم داشتم مرا سرزنش کنی و بگوئی
بن بنه اس ائل تفرقه انداخته.»

وَخَدَاوَنْدَ در باره احتراز و دوری از
نزاع و تشاگر می فرماید: {وَأَطْبِعُوا اللَّهَ
وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازُعُوا فَقَنْشَلُوا وَتَذَهَّبُ
رِيْحُكُمْ}. الأنفال: ٤٦

» خدا و رسول او را اطاعت کنید و با یکدیگر نزاع و کشمکش نکنید که سست شوید و شوکت شما از بین پروار.«

و در سنت نبوی ﷺ به قدری احادیث
صحيح در وجوب ملازمت و پیوستگی
به جماعت وارد شده که از حد احصاء
و شمارش خارج است از آن جمله حدیث

بر حذر داشته و مردم را به اعتضام به
حبل الهی که قرآن مجید و دین مبین
اسلام است دعوت کرده و فرموده:
﴿وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا﴾
آل عمران: ۱۰۳

«همگی به رسیمان خدا (قرآن) چنگ
بزنید و متفرق نشوید.»

و نیز الله متعال فرموده: {وَلَا تَكُونُوا
كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ
الْبَيِّنَاتُ} آل عمران: ۱۰۵

و همچون کسانی نباشید که پس از آنکه دلایل روشن برایشان آمد پراکنده شدند و اختلاف کردند. «و همچنین الله متعال فرموده: {وَأَنَّ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَبَيَّعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقُ بَعْكُمْ عَنْ سَبِيلِ ذَلِكُمْ وَصَاعِكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَقَوَّنَ.} الأنعام: ١٥٣» این راه من است که راست و مستقیم است، آن را پیروی کنید و راه های دیگر را، پیروی نکنید که از راه خدا جدا یتان می سازد، خداوند شما را چنین سفارش می کند، تا باشد که پیرهیزید.»

و همچنان ذات اقدس متعال در مورد
و حدت و نهی از تفرقه ارشاد نموده
است: {شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّيْ بِهِ
نُوحًا وَالذِّي أُوحِيَ إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ
إِنَّ رَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِمُوا الدِّينَ
وَلَا تَنْفَرُّQوا فِيهِ كُبَرٌ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا
تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَعْلَمُ إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ
وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ * وَمَا تَفَرَّQوا إِلَّا مِنْ
يَعْدُ مَا جَاءُهُمُ الْعِلْمُ يَعْلَمُ بِهِمْ }

«آینی را برای شما راه و شریعت الشوری: ۱۳ - ۱۴

الحمد لله رب العالمين وصلي الله على محمد
وآله وأتباعه أجمعين والسلام علينا وعلى
عبدالله الصالحين.

نه تنها عقل و اندیشه آدمیان و تجربه و آزمایش جهانیان بلکه وحی آفریدگار جهان و تعالیم انبیاء و برگزیدگان با روشن ترین بیان و گویاترین زبان دلالت دارد بر وجوب توحید و اتحاد کلمه و اتفاق امت و هر ملت و جمعیتی که در زندگی در مجاورت و معاشرت یکدیگرند به اتحاد و اتفاق بیشتر نیازمندند، و برکات اتحاد و فضائل اتفاق چیزی

نیست که احتیاج به گفتن و نوشت
داشته باشد زیرا ادنی شعوری می
تواند به حسن ختام و نیکی انجام آن
حکم نماید. آفرینشندۀ عالم در کتاب
محکم خود در آیاتی چند، مسلمین را
به وحدت دعوت نموده و فرموده اند:
[إِنَّ هَذِهِ أُمَّتُكُمْ أَمْةً وَاحِدَةً وَأَنَا رَبُّكُمْ]
فَاعْلُمُوهُمْ] [آل عمران: 10]

﴿الْأَبْيَاءُ﴾ حَسْبِدُونَ

و برای آنکه امت اسلام به
وحدت کلمه و توحید جماعت
مسلمانان پیردازند کلمه
توحید را به آنان یادآور شده
که چون تنها من پروردگار
شما یم شما نیز امتی یگانه
باشد.

حق تعالی از اختلاف و تشتّت

مشکلات، ضعف‌های و ترفندهای دشمنان دین خود دعوت کنیم و این مهم تنها با وحدت میان اتباع این امت حاصل می‌آید.

شاید بتوان از طریق مجاهدت مسائل و مشکلات امت را به صورتی درست حل و فصل نمود.

جهاد دارای انواع و اقسام می‌باشد: جهادی که هدف آن اصلاح عقاید و اخلاق و فرهنگ و تمامی شئونات دنیوی و دینی امت و تربیت و پرورش درست آنان می‌باشد که این جهاد، براساس و پایه جهاد دوم که همانا دفاع از اسلام و مسلمین در برابر کفار و منافقان و تمامی دشمنان دین و دفع همه ترفندها و نیرنگ‌ها و تجاوزات آنان است، می‌باشد. خود این جهاد از دو طریق صورت می‌گیرد: نخست جهاد با زبان و قلم و برهان و دلیل قاطع و دیگری جهاد با اسلحه مناسب هر دوران می‌باشد.

هر آئینه، از بزرگترین جهادها، تلاش در راه تحقق اصل وحدت کلمه و الفت و مودت میان مسلمانان می‌باشد که از طریق آن بتوانند به دین و دنیای خویش سر و سامانی بدهنند.

به همین دلیل فراهم آوردن مقدمات برقراری الفت و مودت و ایجاد وحدت میان مسلمانان از جمله بزرگترین جهادها می‌باشد.

این امر، خود، عاملی مهم در حفظ عزّت و کرامت مسلمانان و تشکیل دولت اسلامی می‌باشد که از راه آن بتوان به تحکیم اجرای شریعت پروردگار اقدام نمود و این امریست که خلفای راشدین به درک آن نائل آمده بودند و در تدوین مصحف واحد، به صورتی بارز، خود را نمایان ساخت.

این جهت معدور خواهیم بود، ان شاء الله.

حضرت رسول ﷺ در مورد حفظ وحدت کلمه چنین فرموده اند: {ان الله يرضي لكم ثلاثاً : ان تعبدوه و لا تشرکوا به شيئاً ، و ان تعتصموا بحبل الله جمعياً و لا تفرقوا ، و ان تناصحوا من ولاه الله امركم} . صحيح ابن حبان

بدون شک الله تعالى سه چیز را از شما می‌پسندد، اینکه: «الله تعالى را بپرستید و به او شریک مقرر نکیند، به دین الله تمسک داشته و از تفرقه دوری جویید و متولی امور(حاکم و امیر) تان را نصیحت و اندرز نمایید». باید به یاد داشت که اصل وحدت از جمله اساسی ترین ارکان و اصول در دین اسلام می‌باشد.

به همین دلیل است که خداوند متعال و رسول بزرگوارش ﷺ، مسلمانان را به هر چه که این وحدت کلمه را حفظ می‌نماید دستور داده و آنان را از هر چه که این وحدت کلمه را خدشه دار می‌کند نهی فرموده اند. تمام تفرقه‌ها و نزاع هایی که در طول قرن‌ها، بر سر این امت آمده است به این دلیل بوده که آنان این اصل و ضوابط و قواعد را مراعات ننموده اند و حاصل این دور شدن از قرآن و سنت، همان تفرقه و نزاع فی ما بین بوده تا آنجا که آن امت واحده به فرقه‌ها و احزاب متعددی تبدیل شده و هر یک به کیش خویش شادند.

هر آئینه وحدت امت، من جمله اهداف شریعت اسلام است. در واقع وحدت کلمه از مهمترین عواملی است که مسلمانان را به تمکین و اطاعت از اوامر و منهیات شریعت و امی دارد و بر ماست که با امر به معروف و نهی از منکر، برادران و خواهران مسلمان خویش را به سوی حق فراخوانیم و آنان را به صبر در برابر ناکامی ها،

مشهوری است که پرسول اکرم ﷺ فرموده: {مَنْ فَارَقَ الْجَمَاعَةَ شَبِّرًا فَقَدْ حَلَّ رُبْقَةُ الْإِسْلَامِ مِنْ عُقْبَةِ} .

سن ابی داود باب قتل خوارج «کسی که به قدر یک وجب از جماعت جدائی گیرد رشته اسلام را از گردن خود خلع نموده (از اسلام خارج شده) » و نیز ارشاد نموده اند:

{مَنْ خَرَجَ مِنَ الطَّاغِيَةِ وَفَارَقَ الْجَمَاعَةَ فَمَاتَ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً} .

السنن الکبیری للبیهقی باب لزوم الجماعة «کسی که از فرمانبرداری حکومت اسلامی خارج شود و از جماعت جدائی گیرد و (در این حال) بمیرد به مرگ جاهلیت مرده است. »

از آنچه خدای بزرگ از فضل و رحمت خود ما را بدان راهنمای فرموده، آگاهی بیشتر حاصل نموده پس از گذشت زمان و آگاهی از نیرنگ و سیاست دشمنان و چشیدن طعم تلحیخ این همه بليات و مصائبها که در نتیجه اين اختلافات دامنگير مسلمین شده به خود آيند و قبل از آنکه آبشان از سر بگذرد به سوی شاهراه عزت و سعادت و شوکت و سیادت و اتحاد خود باز گرددند و مصدق اين آيه شريefe باشنند:

{كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أَخْرِجْتُ لِلنَّاسِ} .
آل عمران: ۱۱۰

شما برترین امتید که برای هدایت مردم انتخاب شدید.

و اگر خدای ناکرده خروش سیل های سهمگین این همه حوات ناگوار، و امواج هلاکت بار این همه طوفان های بلا در قرون و اعصار متتمادی با این بیدار باش های هوش افزا و هشدارهای بی روی و ریا، اثرب نکرد و باز هم تعصبات جاهلی و تفرقه های مذهبی و قومی به وساوس شیطانی و دسائی دشمنان دینی، همچنان آنان را در گمراهی و ضلالت آشکار نگاه داشت ما در نزد پروردگار خویش از

لکاهی پیامبر اسلام

استاد سیدنصریل هاشمی

خانواده و شخصیت محمد ﷺ فرموده اند: «ویژگی هایش مشهور و ولادتش برای همگان مبارک است. کسی را نمی توان با خاندان پیامبر مقایسه کرد، آنها اساس دین و ستون های استوار یقین می باشند. و از همان لحظه ای که محمد ﷺ را از شیر گرفتند، خداوند ﷺ بزرگترین فرشته خود (جبرئیل) را مأمور تربیت پیامبر کرد؛ تا شب و روز او را به راه های بزرگواری و راستی واخلاق نیکو رهنمائی کند.»^{۱)}

حوادث خارق العاده و بشارت ها به تحول عظیم در زندگی، بعد از میلاد فرخنده پیامبر اسلام:

ذکر تمام سجايا، کمالات و کرامات منجی بشريت، به تدوين کتابها هم تمام نمی شود. در اين مقام به يك سلسه حوادث خارق العاده و کراماتي اشاره می کنيم که حسب روایات متعدد تاریخي، هنگام ولادت فرخنده رسول اکرم ﷺ رخ داد که بر پيدايش تحول عظیمی در تاریخ ادیان و حیات انسان دلالت میکرد، و به آينده شگوفا و درخشانی بشارت می داد:

۱- برآمدن نور درخشان از وجود بي آمنه در هنگام ولادت:
ابن سعد رض روایت میکند که

بعد خلقت، هنگام ولادت، آوان کودکی، عنفوان جوانی، مخصوصاً در آستانه نزول وحی و تبلیغ رسالت در دوران مکی و مدنی و در تمام مراحل زندگی، الى پیوستن به رفیق اعلى در واقع بخشی از عنایت، رعایت و تدبیرالله بود؛ تا او را برای تبلیغ رسالت، ادای مسؤولیت و تحمل امانت عظیم آماده سازد؛ تا بتواند چهره جهان را تغییر دهد و مسیر تاریخ در جهت تحقق اهداف چهره خلقت و نیل به رشد و کمال بشریت به راه آورد.

حسان بن ثابت رض شاعر اسلامی، صحابی جليل القدر، در مدح پیامبر اسلام چه زیبا و به جا سروده است:

وما مدحت محمداً بمقالي

ولكن مدحت مقالی بمحمد

من با سخنانم، محمد ﷺ را نستوده ام بلکه سخنانم را با او ستدوده ام. من هم خداوند متنان را سپاس گزارم که بنده را توفیق عنایت فرمود؛ تا این نوشتن از را با شخصیت قرآن گونه پیامبر عظیم الشأن معطر سازم.

برخی از خصوصیات ذاتی و سلوکی پیامبر اسلام:

در این مقام پیرامون ولادت، نشأت، کمالات فطري و خصوصیات شخصیتی پیامبر اکرم، محمد مصطفی صلی الله علیه و آله و سلم معلومات مختصری ارائه شده است. حضرت علی (کرم الله وجهه) در مورد اصالت

بحث پیرامون خصوصیات شخصیتی، صفات ذاتی، سلوکی و اخلاقی قرآن گونه رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم خارج از تصویر و توان انسان است، تعریف یکی از هزاران سجايا و شمایل و تحلیل ابعاد گوناگون شخصیت پیامبر اسلام از نگاه حسب و نسب، خصایص ذاتی و سلوکی، و از جهت زیبایی ظاهری و کمال اخلاقی آنچنان ممتاز و بی مثال بوده است، که در وصف نمی گنجد. یکی از هزاران ویژگیها و سجايا آنچنان را نمی توان با این عقل قاصر بیان نمود و با الفاظ و جملاتی که شایسته و سزاوار آنچنان است، به رشته تحریر در آورد، شخصیتی که در قرآن درخشید و مورد ستایش زیبای خداوند یکتا و بی همتا قرار گرفت؛ چقدر زیبا و دلپذیر است که قرآن عظیم الشأن در میان هزاران مخالف و معاند نسبت به داعی حق چنین اعلام می دارد:

﴿وَلَمَّاَ لَقِنَ حُكْمٌ عَظِيمٌ﴾ القلم: ۲۰ به تحقیق ای محمد بر مقام والای از اخلاق هستی یعنی نه تنها صاحب اخلاق عظیم هستی بلکه برآن تفوق داری.

حسن آفرینش، کمالات فطري و امتیازات اخلاقی و کار نامه هاي ماندگار پیامبرگرامی اسلام، از

بنام هریکی قرعه اصابت کند آنرا ذبح نمایید، قرعه بنام عبدالله پدر حضرت محمد ﷺ ظاهرشده که یگانه پسر دوست داشتنی او بود. بزرگان قریش گفتند: عوض او ده شتر قربانی کند و باز قرعه اندازد، او همچنان کرد ولی قرعه باز بنام عبدالله برآمد و باز به اصرار قریش ده شتر را قربانی نمود، به همین ترتیب تا^(۹) مرتبه بنام عبدالله قرعه ظاهر میشد که^(۱۰) شتر قربانی کرد؛ تا اینکه در مرتبه دهم قرعه انداخت، و می خواست عبدالله را ذبح کند. رؤسای قریش گفتند: عوض عبدالله^(۱۱) شتر قربانی نمودید. خداوند نذر تانرا قبل نموده است. به این ترتیب عبدالملک را از عزم ذبح عبد الله منصرف ساختند؛ لذا پیامبر ﷺ بنام ابن ذبحتین یاد میشود.^(۱۲)

۸- شهادت تورات و انجیل قبل از پیروایش محمد ﷺ بر حقانیت رسالت و صدق نبوت: تورات و انجیل از بعثت، رسالت و نبوت او را گواهی داده، موسی و عیسی^(علیهم السلام) آمدن او را به پیروان شان بشارت داده اند. خداوند متعال قول حضرت عیسی را در این مورد چنین بیان می فرماید:

﴿وَإِذَا قَالَ عِيسَى أَتْبُعُ مَرْيَمَ يَدْعُقُ لِأَسْرَهُ يَلْأَى رَسُولٍ أَّلَّهُ إِلَيْكُمْ مُّصَدِّقًا لِمَا يَأْتَى مِنَ الْوَرَى وَمُبَشِّرًا بِرَسُولٍ يُأْتِي مِنْ بَعْدِي أَمْمَةً أَحَدٌ﴾

الصف: ۶

و خاطر نشان ساز زمانی را که پیامبر عیسی پسر مريم گفت: ای بنی اسرائیل! من فرستاده خدا به میان شما هستم، تصدیق کننده تواری که پیش ازمن آمده است، و مژده دهنده به پیغمبری که بعد از من می آید و نام او احمد است. و در تورات آمده است: «پیامبری را از

و پستان های پر از شیر بر می گشتند.

۶- واقعه شق الصدر: صدر مبارک پیامبر اسلام- بنابر روایات تاریخ- چهار بار به امر الله ﷺ توسط فرشتگان شگافته شده است که در اینجا به حادثه شق صدر مبارک آنجناب در سن چهار سالگی اشاره می نماییم:

امام مسلم^{رحمه اللہ علیہ} از انس^{رض} روایت نموده که جبرئیل زمانی که آن حضرت با کودکان مشغول بازی بود نزد وی آمد و او را بر زمین خواباند، سینه اش را شگافت و قلبش را خارج ساخت و خون بسته از آن در آورد و گفت: این بهره شیطان در وجود توست، سپس قلب آن حضرت^{رض} را با آب زمزم در طشتی زرین شست و شو داد و به جایش باز گرداند و سینه اش را بست. کودکان بادیدن این منظره، سراسیمه به نزد مادر رضاعی اش دویده فریاد می زندند: محمد کشته شد. چون به نزدش رفتند او را پریده رنگ یافتند. حضرت انس^{رض} می گوید: من نیز اثر دوخت را در سینه آنحضرت میدیدم.^(۱۳)

۷- رسول الله ﷺ را بنام «ابن ذبحتین» یاد می شد: چنانچه حضرتش فرموده اند: «أَنَا ابْنُ الذِّيْبَحِينَ» (من فرزند دو ذبحی هستم) اول: اینکه از اولاد اسماعیل^{علیه السلام} بودند؛ که پدرش ابراهیم^{علیه السلام} از طرف خداوند ﷺ امرشده بود که اسماعیل^{علیه السلام} را ذبح کند... دوم: اینکه عبدالملک جد محمد^{علیه السلام} حین حفر کردن چاه زمزم نذر کرده بود که اگر خداوند به من ۵۰ پسر داد؛ یکی از ایشان را در پای

کعبه ذبح می کنم، تا اینکه عبدالملک پدر ده پسرشد و باکمال اخلاص می خواست به نذر خود وفاء نماید؛ لذا با حضور بزرگان قریش میان پسران خویش قرعه انداخت؛ تا

مادر گرامی رسول خدا گفت: «هنگامی که او را زادم، از وجودم نوری برآمد که کاخ های شام در برابر آن روشن شد» امام احمد بن حنبل^{رحمه اللہ علیہ} و دارمی و دیگران، نزدیک به این مضمون را ذکر نموده اند.^(۱۴)

۲- چهارده کنگره از ایوان مدائی فرو ریخت.- آتشکده فارس، معبد هزار ساله زردهستان خاموش شد.

۳- کنیسهای ماحول دریاچه (ساوه) همزمان با خشک شدن آب آن ویران گردید.^(۱۵)

شارل منتسکو^(۱۶) (۱۷۵۵-۱۶۸) یکی از حقوق دانان معروف فرانسه ملقب به پدر قانون نویسان در مورد سید و سالار بشریت، حضرت محمد^{علیه السلام} چنین گفته است: «هیچ چیز شگفت آورتر از تولد محمد نیست، خداکه به حکم مشیت بزرگی را به سوی انسانها مبعوث نماید، نوری را هزار سال پیش از آدم آفرید و از نیاکان و اجداد محمد به او منتقل گردید؛ همچون شاهدی مؤثث که از حقایق عالی نازل گردیده است.

شادمانی از صورتش به هنگام ولادت هویدا بود، زمین همچون روز نخست خلقت در زمان ولادت او سه بار لرزید و تمامی بت ها فرو غلطید و تخت پادشاهان واژگون شد، شیطان به عمق دریا در افتاد»^(۱۶)

۴- پستان بی بی حلیمه برای اولین بار پر از شیر شد: زمانی که بی بی حلیمه حضرت محمد^{علیه السلام} را غرض شیردادن در آگوش کشید نه تنها پستان مبارکش پر از شیرش؛ بل، پستان ناقه سالمند و ضعیف اش، نیز پر از شیر گردید.

۵- گوسفندان بی بی حلیمه، از صحراء با اشکمان سیر و پستان های پر از شیر بر می گشتد: گوسفندان بی بی حلیمه^{رحمه اللہ علیہ} مادر رضاعی حضرت محمد^{علیه السلام} از زمین های خشک و قحطی زده باشکمان سیر

و از گوشتی که برآستان بنان ذیج می شدندی خورد:

۷- پیامبر اسلام ﷺ هرگز به کار ناپسندی گوایش نیافتنه است: آن جناب همیشه مورد رحمة، رعایت و حمایت خداوند سبحان قرار داشت؛ اگر به پیروی از برخی سنن و عادات ناپسند میل می کرد در آن هنگام عنایت حق دخالت کرده و او را مانع می شد.

۸- پیامبر اکرم ﷺ در میان قومش در گفتار، اخلاق و سیرت ممتاز بود: وی از همه جوانمرد تر، خوش خلق تر بود و همنشینی از همه ارجمند تر، مهربان تر و استوار؛ در میان قومش به راست گویی و امانت داری معروف بود و آن جناب را (الصادق الامین) می نامیدند.

هر آکلیوس از ابوسفیان پرسید: آیا پیامبر را قبل از آنکه این سخنان را بگوید، به دروغگویی متهم میکردید؟

وی در جواب گفت: نه خیر. «۱۳»

۹- پیامبر گرامی اسلام از همت والای برخوردار بود؛ کار را دوست داشت و منت کسی را نمی پذیرفت. در روایات متعدد آمده که ایشان در آغاز جوانی در قبیله (بنی سعد) برای اهالی مکه مکرمه در برابر چند قیراط، شبانی (چوپانی) کرده است و همچنین به شغل بازرگانی روی آورد، با «سائب بن ابی السائب مخزومی» مشترکاً تجارت می کرد.

۱۰- سجده جمادات و بناهات به حضرت محمد ﷺ در وقت سفر تجاری به شام:

چون رسول اکرم ﷺ دوازده ساله شد ابوطالب، او را خودش به سفر تجاری شام برد، زمانی که به شهر «بصری» یکی از قصبه های (حوران) که زیر سلطه رومیان بود، رسیدند. در آنجا کاروان ابو طالب برای استراحت فرود آمد، در این شهر راهبی معروف

چالاک بود و سرشار از تیز هوشی، ذکاوت و درایت بود. «۱۱»

۳- به آبروی آن باران خواسته می شد: قربیشیان میدانستند که محمد ﷺ در نزد خداوند ﷺ عزیز است؛ (ابن عساکر) از جلمهه بن عوفه روایت نموده که گفت: در حالی وارد مکه شدند، قحطی و خشک سالی بیداد میکرد، قربیشیان گفتند: ای ابو طالب! وادی مکه به قحطی دچار است و خانواده ها در سختی و عسرت به سر می برند، هله بشتاب و باران بطلب! ابو طالب محمد ﷺ را از جمع کودکان با خود گرفته پشت به کعبه داد و با انگشت به نوجوان اشاره کرد در حالی که پاره ابری در آسمان نبود، او خواهان رحمت پروردگار شد؛ ناگاه کتله های ابر از این سو و آن سو با هم جمع شده و بارانی سخت باریدن گرفت و همه جا از آب لبریز شد، وادی مکه شگفت، و خشک سالی از منطقه رخت بست؛ به این مناسبت ابو طالب در وصف آن جناب چه شعر زیبائی سروده است:

وایپیش یستتسقی الغمام بوجهه
یمال الیتامی، عصمة للارامل^{۱۲}
آن سفیدی که از ابر خواسته میشود به رویش باران - فریاد رس یتیمان، پناهگاه بیوه زنان

۴- رسول اکرم ﷺ باده نمی نوشید و در مجالس سفهاء اشتراک نمی کرد؛ حضرت محمد ﷺ همیشه تحت رعایت و حمایت الله ﷺ قرار داشت؛ در مجالس سفهاء هیچگاه اشتراک نمی کرد، باده نمی نوشید و سخنان بیهوده را هرگز بر زبان نمی آورد.

۵- از معبودان باطل بکلی بیزار بود، پیامبر گرامی اسلام، از معبودان باطل به حدی بیزار بود که چیزی بیش از آنها نزدش مکروه و مبغوض تر نبود، تا آنجا که تحمل شنیدن سوگند به (لات و عزی) را نداشت.

۶- در اعیاد و جشن های بنان حضور نمی یافت

برادران خود شان به میان آنها خواهم فرستاد، و کلامم را بر زبان او جاری خواهم نمود، و در مورد هر چیزی که به او فرمان داده ام، با آنان سخن خواهد گفت و هر کس از کلامی که به نام من می گوید پیروی ننماید، من خود از انتقام خواهم گرفت. «۹»

۹- برخی از خصوصیات ذاتی و شخصیتی پیامبر:

بیان تمام خصوصیات، ویژگیها و سجاایی سرور کائنات، محمد مصطفی ﷺ خارج از حوصله این بحث است، درین مقام به عنوان مشت نمونه خروار به تعدادی از برازندگی های شخصیت والای پیامبر اسلام اشاره می نمایم:

۱- در وجود مبارک پیامبر گرامی اسلام، تمام صفات و ویژگی های پیامبران دیده می شد؛ خطیب بغدادی با ذکر سند در تاریخ خود روایت می کند؛ وقتی که آنحضرت محمد ﷺ بدنیا آمد؛ بگوش رسید که محمد را در تمام روی زمین بگردانید و او را در قعر بحرها غوطه دهید تا به همه جهان آشنا شود، و

بعداً او را به همه انسانها و پرندگان و حیوانات ببرید؛ همان بود که آفرینش آدم و شناخت شیث، و معرفت نوح و دوستی ابراهیم و زبان اسماعیل و رضای اسحاق و بلاغت صالح و حکمت لوط و شدت موسی و صبر ایوب و طاعت یونس - و حسن یوسف -

۲- محبت دانیال و وقار آیاس، عفت یحیی و زهد عیسی علیہ السلام را به او دادند و آنگاه او را در بحری از اخلاق همه پیامبران غوطه زدند. «۱۰»

۳- رشد و نموی آنحضرت ﷺ با کودکان دیگر شباهت نداشت: رسول اکرم ﷺ در حالیکه دو سال را تمام نکرده بود چست و

منابع و مأخذ:

- ۱- جمعی از اندیشمندان، ویژگی های سیره پیامبر اعظم، ۱۳۸۶، ط ۱، ص ۲۵۵-۲۵۶.
- ۲ - (۱۴) شیخ سیدسلیمان ندوی، رسالت محمدی، ترجمه عبدالحق عتید، ص ۱۵۰.
- ۳- جمعی از اندیشمندان، ویژگی های سیره پیامبر اعظم، ۱۳۸۶، ط ۱، ص ۲۵۵-۲۵۶.
- ۴- ویژگی های پیامبر اعظم، ص ۱۳۹، برگفته شده از سایت انترنیت.
- ۵- ویژگی های پیامبر اعظم، ص ۱۳۸-۱۳۹.
- ۶- صحیح مسلم، کتاب الایمان، باب الأسراء والمعراج، ج ۱، ص ۱۴۱۱، حدیث ش ۲۶۱.
- ۷- مرحوم محمدحنیف بلخی «ایمان و ارکان شش گانه آن»، ط ۲۲۴ به نقل از "التبوة والآلبیاء" ص ۲۸۰ همچنین کتاب سیرت «الرحبق المختوم» ط ۲ ص ۶۷.
- ۸- شیخ ابوبکرالجزائري، منهاج المسلم، ترجمه عبدالعزیزسلیمي تحت عنوان کلیات اسلام، ط ۱، ص ۶۱-۶۲ همچنین به کتاب ایمان محمدحنیف، حنیف بلخی ط ۲، ص ۲۲۴ مراجعه شود.
- ۹- شیخ سیدسلیمان ندوی، رسالت محمدی، ترجمه عبدالحق عتید، ص ۱۵۰.
- ۱۰- صفي الرحمن مبارکفوري، الرحبق المختوم ، ترجيمه عبدالله خاموش هروي، ط ۲، ص ۶۹ به نقل از مستدام احمد (رج) ج ۴، ص ۱۲۷، ۱۲۸، ۱۸۵ سنن «دارمي» ج ۱، ص ۹، این سعد، ج ۱.
- ۱۱- مبارکفوري، الرحبق المختوم ، ط ۲، ص ۷۵ به نقل ارشیخ عبدالله نجدی، مختصرسیره الرسول ص ۱۵-۱۶ هشتمی، «جمع المزاویه» به نقل از طبرانی، «علامات النبوه» ج ۸، ص ۱۲۲۲.
- ۱۲- محمد حلمی محمد الریض الندیة فی الخطب المنبری، ص ۱۳۶.
- ۱۳- مختصر سیره الرسول ج ۱، نوشته عبدالله نجدی، ص ۱۶، این هشام (۱۸۰-۱۸۳)، در ذیل این ماجرا به روایت ترمذی، ج ۵، ص ۵۵ و تاریخ طبری، ج ۲، ص ۲۷۸ و ۲۷۹. «مصنف اپشنیه» ج ۱۱، ص ۴۸۹ حدیث ۱۱۷۸۲ و دلایل النبوة، بیهقی ج ۲، ص ۲۴.
- ۱۴- اسناد این روایت مholm و بیهقی دارد.
- ۱۵- محمد حلمی محمد الریض الندیة فی الخطب المنبری، ص ۱۳۶.
- ۱۶- سیرة النبي «الرحبق» ط ۲، ص ۸۲-۹۰.

مشبت داد و پیمان مبارک ازدواج را با وی بست. وی نخستین زنی است که پیامبر در سن (۲۵) سالگی با وی ازدواج کرد اما خدیجه کبری بیوه زنی چهل ساله بود.

پیامبر با وی ازدواج کرد و تا زمانی که زنده بود، پیامبر همسر دیگری نگرفت. «۱۵»

۱۲- به راستگویی، امانت داری و پاکدامنی پیامبر اسلام؛ دوست و دشمن معتقد بودند: مردم به صداقت، امانت داری و پاکدامنی تا آنجا باور داشتند که برای داروی نزد وی می آمدند، یهودیان که سرسخت ترین دشمن آن حضرت بود به فیصله های صلح آمیز آنحضرت ﷺ تسلیم می شدند و برای حل اختلافات خود به بارگاه عدالت ایشان مراجعه می کردند.

۱۳- شهادت همسرش خدیجه الکبری بوسن اخلاق و سیاست پیامبر قبل از بعثت: شهادت همسر گرامی اش خدیجه الکبری ﷺ به حسن سیرت و اخلاق رسول اکرم ﷺ قبل از بعثت، بهترین دلیل بر اخلاق زیبا و قرآن گونه پیامبر اسلام می باشد؛ وی هنگامی که از غار حراء بعد از نزول وحی برگشت به همسرش خدیجه گفت:

(برخویش بیمناکم) وی در جوابش با الفاظ زیبا و تسلی بخش فرمودند: «هرگز چنین نیست، سوگند به خدا! خداوند متعال هیچ گاه شما را اندوهگین نمی کند؛ شما صله رحم می کنید، بار درماندگان را بردوش می کشید، به مستمندان کمک میکنید، و از مهمانان پذیرایی و میزبانی می کنید، از حق حمایت می کنید و در مشکلات و مصیبت ها مردم را یاری می رسانید.»^{۱۶}

ادامه دارد...

به بحیرا زندگی می کرد که گویند: نامش، (جرجیس) بوده است. آنها را مهمان نمود. پیامبر را از صفاتش شناخت؛ لذا در حالیکه دستش را گرفته بود، گفت: «این پسر، سرور جهانیان است؛ این سفیر پروردگار است، این کسی است که الله ﷺ او را به عنوان رحمتی برای جهانیان،

مبعوث خواهد کرد». ابو طالب پرسید: «از کجا می فهمی؟» بحیرا گفت: «هنجامیکه از گردنه به این طرف می آمدید، تمام سنگها و درختان به سجده افتاده بودند، احجار و اشجار، جز برای پیامبر سجده نمی کنند؛ همانا من، او را از مهر (خاتم) نبوتش می شناسم که همانند سیبی میان دو شانه اش می باشد. ما نشانه های او را در کتاب هایمان می بینیم». آنگاه بحیرا از ابو طالب خواست که محمد را به مکه برگرداند تا مبادا رومیان و یهودیان شام او را بشناسند و به او آسیبی برسانند. بنابر این ابو طالب محمد را با یکتن از غلامانش به مکه برگردانید. «۱۴»

۱۱- صداقت و امانت حضرت محمد ﷺ باعث ازدواج خدیجه الکبری با وی شد: آنچنان دربیست و پنج سالگی برای تجارت اموال (خدیجه) همراه با (میسره) غلام خدیجه بنت خویلد رهسپار شام شد، میسره از اخلاق حمیده راستگویی، صداقت و امانت داری آنحضرت ﷺ و برکت در فواید اموال تجاری حین برگشت از سفر برای خدیجه توصیف کرد؛ همان بود که خدیجه گرویده اخلاق و فضائل آنحضرت گردید؛ شخصی را به عنوان خواستگاری به سوی پیامبر فرستاد، رسول اکرم ﷺ به درخواستش پاسخ

کارکورهاؤ کړلارشها

حاجی توکل بخشی

د ارشاد، حج او اوقاف وزارت نوي سپرست وزیر د خانګرو مراسمو په ترڅ کې معرفې شو.

پنج شنبه ۱۴۴۳ هـ کال د صفر میاشتی دویمه نیته

د افغانستان اسلامي امارت د رهبری شورا غږي بناغلي شیخ الحدیث مولوی عبدالحکیم حقانی له لوري د ارشاد، حج او اوقاف وزارت نوي سپرست وزیر شیخ الحدیث دوکتور مولوی نورمحمد ثاقب د خانګرو مراسمو په ترڅ کې ددي وزارت منسوبینو ته ور پېژندل شو. غونډه د قرآن کریم د مبارکو آیتونو په تلاوت سره پیل شوه.

په لوړۍ سرکې د افغانستان د اسلامي امارت د رهبری شورا غږي شیخ الحدیث مولوی عبدالحکیم حقانی وینا وکړه. نوموري د افغانستان د خپلواکي د مبارکي ترڅنګ د اشغال د ماتې په اړه د مجاهدينو سره شندي او قرباني وستابلي او نهی نظام یې د حق د لاري شهیدانو د سره پېښندنوا پایله و باله.

بناغلي عبدالحکیم حقانی زیاته کړه: د وزارت د چارو سمبالول امتیازنه، بلکې یو مسؤولیت دی، چې شیخ الحدیث دوکتور نور محمد ثاقب ته سپارل کېږي، ترڅو خپلوا ولسونو ته د خدمت مصدرو وکړي.

ورپسي د ارشاد، حج او اوقاف نوي سپرست وزیر بناغلي شیخ الحدیث دوکتور نور محمد ثاقب خبرې وکړي بناغلي ثاقب د افغانستان د اسلامي امارت له مشترابه مننه وکړه چې په ده یې اعتماد وکړاو د خپلوا ولسونو لپاره ورته یو خل بیا د خدمت زمينه بر اړه شوه.

بناغلي ثاقب د افغانستان اسلامي امارت د اهدافوله جملې خخه درې مهم اهداف چې د اسلامي نظام انفاذ، د ټهيواد استقلال او ارضي تمامیت سائل او د ټهيواد بیا آبادول دي، په تفصیل سره د غونډي ګډونوالو ته بیان کړل او ورسه یې د یاد وزارت منسوبینو اود ټه ډاد ورکړ، چې اسلامي امارت د ټولو ټهيوادوالو کډ کوردي په تول توان باید هڅه او کوښن وکړو چې د دیني او ملي ارزښتونو په رنا کې په پوره اخلاق او امانتداري سره خدمت وکړو.

ورپسي د غونډي ګډونوالو هم په خپل وارسره خبرې وکړي او شیخ الحدیث مولوی نور محمد ثاقب یې د دی وزارت د چارو د سمبالبشت لپاره غوره او ورکس یاد کړ، غونډه په ټهيواد کې د شرعی نظام او سرتاسری امن د تنکښت په دعاء سره پای ته ورسیده.

د ارشاد، حج او اوقاف وزیر په کابل کې د ترکي له سفير سره وکتل

۱۴۴۳ هـ کال د ربیع الاول اوومه نیته

د ارشاد، حج او اوقاف وزارت سپرست وزیر شیخ الحدیث مولوی نور محمد ثاقب په کابل کې د ترکي ټهيواد د سفير جهاد اړکينای په مشري ترکي پلاوی سره د خپل کارپه دفترکې وکتل.

خن د ناستي په پیل کې د ترکي سفير د اسلامي امارت د بريا د مبارکي ترڅنګ سپرست وزيرته په چارو کې د لا برياليتوب هيله خرگنده کړه، محترم وزير صاحب له هغوي خخه مننه وکړه.

بناغلي سفير افغانستان او ترکي ترمنځ د دیني او ټکنولوژي او خرگنده یې کړه، چې افغانستان او ترکان د دین او مذہب په لحظه یو دي، مونږ غواړو د ترکي د دیني چارو د ریاست له لارې تاسو سره د امامانو په روزنه، د کتابونو په چاپ او ويشه کې او همدا را زد تلویزیونی خپرخونو له لارې د دیني پېغامونو په خپراوې یې همکاري وکړو.

د ارشاد، حج او اوقاف وزیر شیخ الحدیث مولوی نور محمد ثاقب د ترکي د سفير له دغومې بشتو خرگندونو خخه هرکلې وکړاو په مختصرو دولې په تیرا او وس وخت کې د اسلامي امارت د رامنځته کډ په ضرورت رنا واچوله، ده وویل: پنځه ویشت کاله وراندي اسلامي امارت په داسې حال کې قیام وکړي چې د افغانانو سر، مال، ناموس او هېڅ هم خوندي نه وو، چې د اسلامي امارت په راتک سره هغه مهال توپی خرابي او کډو دی ختنې شوې.

داخل هم اسلامي امارت په داسې مهال په ټېرو شلوکلونو کې فاسد نظام له ولس خخه هرڅه لوتلي وو، د خلکو مالونه، جایدادونه، او هرڅه غصب کېدل، آن چې زورو اکو او مفسدینو د دولتي او شخصي ملکيتونو سپرېږ، وقفي څمکې هم غصب کړي وي، د مخدره موادو کښت او استعمال بې حده زیات شوي و، تردې چې افغانستان د نږي په کچه د هېروئینو د تولید مرکز ګرځدلي و،

حال داچی زمونبرد تیر امارت پرمہال د اسلامی امارت مؤسس امیر المؤمنین ملا محمد عمر مجاهد (رحمه الله) په یو فرمان په ټول افغانستان کې د کوکنارو د کېشت کجه صفرته راتیبه کړي وه.

شیخ صاحب د اوسنی امارت په هکله د ترکی سفیرته وویل، چې اوں به افغانستان کې اداری فساد په بشپړه توګه ختم شوي، اوں په دولتي ادارو کې مقرری د واسطې اورشوت په ذريعه نه کېږي، بلکې د اهلیت اولیاقيت په بنیاد کېږي، داچی زمونبرد تازه خپل هېواد له اشغال خڅه خلاص او آزاد کېږي نود هېواد د آبادی لیباره د نورو هېوادونو مرستو ته ضرورت دي.

د ارشاد، حج او اوقاف وزارت د فعالیت په هکله جناب وزیر صاحب وویل: مونبرد مساجدو د تعمیر، ترمیم او فرش بر ابرولو ترڅنگ د امام، مؤذن او خادم بندوبست هم ورته کوو، له غصب خڅه د اوقافی ځمکو ساننه او پالنه کوو.

د حج او عمری به اړه مونبر کوشش کوو، چې د خپل هېوادوالو لیاره د کال په اوردو کې د عمری د سعادت حاصللو آسانیا وي بر اړې کرو او کله چې د حج موسم راشی، نو په لړو مصارفو به افغان حاجيانو ته د سفر او هلته د استوکګې زمينه بر اړو او کوشش به مودا وي چې بې وزله کسان په وړیا توګه د بیت الله شریف له حج خڅه برخمن شي.

په دغه مهال د ترکی سفیر جهاد اړکنیا د جناب وزیر صاحب د خپل او په تایید وویل: خپلواکی یوه مقدسه کلمه ده او ترکیه هم له تیرو سلو کلونوراهیسي خپلواکه ده او په نړۍ کې یوازنې هېواد دی چې د پیسووله نزیوال صندوق (IMF) خڅه قرضدارنه دي، د پوڅ په لحاظ په ناتوکې دویم نمبر هېواد یو او پوځي صنعت کې د نړۍ له مهمو هېوادونو خڅه کښل کېږي، د اقتصاد له پلوه د نړۍ د شلو لوبو اقتصادی هېوادونو (٦٢٠) په کتارې لډایو، یوره خپلواکی همدېته وای، چې له پوځي او اقتصادی پلوه یوه هېواد به خپل خان تکیه وي (که خه هم مونبر پوره خپلواک نه یو، لیکن تریوه حده مودغه مزل لنډ کېږي دی).

مونبر له نزیوالو خڅه غوبښنه کړي چې افغانستان ته وخت ورکړي ترڅونوی اداره خپله ورتیا په ثبوت ورسوی او د همدي لپاره مونبر د (٨) هفو هېوادونو په لیست کې یو چې خپل سفارت مويه افغانستان کې بر انيستلي پري اينې دی، که خه هم مونبر له افغانستان سره کاونديان نه یواودا مو ددي لپاره کړي ترڅونې ته یو مثال ورآندې کرو.

که تاسو غواړي چې نزیوالو هېوادونو سره خپلې ستونزې هوارې کړي، مونبر کولای شوپه دې برخه کې ستاسو مرسته وکړو. ترقولو مهمه داده چې اداري فساد ختم شي، د مخدره موادو مخنيوی وشي، د اداري فساد مخنيوی چې وشي، نو پانګوال او سوداګر هېواد ته رائحي او کاري مو اقع ورسه زیاتېږي.

د دې سرپرېره ګمراکات هم پېرمېم دی ترڅو سوداګر په آسانی سره خپل مالونه صادر او وارد کړي.

مونبر کوشش کوو چې افغانستان کې پانګونه زیاته شي، جوماتونه آباد شي او بشري مرستې راجلې شي.

جناب وزیر صاحب وویل: مونبرد ترکی په شان د مسلمان ملک په سیاسي، اقتصادی اونظامي قوت خوشحالېرو او خپل مسلمان ورورې کنو، په نړۍ کې چې په کوم خای کې هم په مسلمانانو ظلم کېږي باید ددوی آواز واورېدل شي او له دوی خڅه دفاع وشي، ترکیه باید مونبر سره زمونبر د کنکل شوې سرمای په را خلاصولو کې مرسته وکړي. دغه ناسته د خوبنې په فضاء کې پای ته ورسپده

دیدار رئیس ارشاد و انسجام امور مساجد با علمای نواحی کابل

محترم مولوی محمد حامد حسیب رئیس عمومی ریاست انسجام امور مساجد وزارت ارشاد، حج و اوقاف با عده یې از علمای دینی و امامان مساجد شهر کابل در دفتر کارشنان ملاقات نمودند.

محفل با تلاوت آیاتی چند از قرآن کریم آغاز گردید در این محفل علمای کرام ضمن عرض مبارکی برای آزادی مردم و پیروزی امارت اسلامی، از خاتمه اشغال در این کشور ابراز خوشی نموده و از امارت اسلامی اعلان حمایت کردن.

علمای یاد شده گفتند: از این به بعد کوشش می نمایند، که حلقات درسی را در مساجد توسعه داده تا نسل جدید را با روحیه اسلامی به جامعه تقدیم نمایند.

بعداً محترم مولوی محمد حامد حسیب رئیس عمومی ارشاد و انسجام امور مساجد سخنرانی نموده ضمن عرض خوش آمدید به علمای کرام، پیروزی نظام شرعی اسلامی و مجاهدین امارت اسلامی را برایشان تبریک گفته.

منبر را میراث حضرت محمد مصطفی ﷺ و علما را وارثین آن خواندند.

ایشان در ادامه افزودند: علمای کرام در جامعه مسئولیت دارند که از طریق منبر مردم را به تامین صلح، اتحاد و برادری، حق، عدالت و همدیگر پذیری دعوت می نمایند که در این امر علمای کرام متعهد و آماده اند.

موصوف در اخیر افزودند: کوشش می کنم تا تعلقات علمای کرام با رهبری امارت اسلامی و اړګ بیشتر گردد و نظام پیغمبر ﷺ اسلامی صلح آمیز و همه شمول داشته باشیم . محفل با دعائیه خیر و فلاح در کشور خاتمه یافت.

خلاص ګزارش ریاست تدقیق و مطالعات علوم اسلامی

بات برج های محرم و صفر سال ۱۴۴۳ هـ - ق مطابق برج سنبله سال ۱۴۰۰ هـ - ش

۱. ترتیب و تنظیم مکاتیب و تکثیر احکام و فرامین.

۲. تحریر مکاتیب، پیشنهادات و فرمایشات جهت انجام امور یومیه.

۳. کنترول حاضری یومیه کارمندان و کارکنان ریاست.

۴. تدویر جلسات اداری، علمی و پیگیری هدایات و رهنمود های مقام ریاست.

۵. ترجمه و تصحیح کتاب (ناوې دودونه او د شریعت په ٻنا کې د هفو حل).

آمریت دیپارتمنټ مطالعات تاریخ اسلام:

۱. تحریر مقاله تحت عنوان (اصلاح جامعه مسؤولیت همگانی است).
  ۲. مطالعه کتاب های (سازندگان زندگی) اثر شیخ عمرو خالد، و (سیرت ابوبکر صدیق) رضی الله عنه برای جمع آوری مطالب مفید.
  ۳. تحریر مقاله تحت عنوان (مواد مخدر و اضرار آن در جامعه).
  ۴. اشتراک در تلویزیون طلوع، موضوع بحث (فساد اداری و اقسام آن).
  ۵. مقاله تحت عنوان (لذت زندگی در روشنایی قرآن کریم).
  ۶. مطالعه کتاب سلسه (سیرت خلفای راشدین) رضوان الله علیهم اجمعین.
  ۷. تصحیح و تطبیق پاورقی کتاب (د جمعی خطیب) از خطبه ۱ الی ۱۰.
  ۸. جمع آوری مقالات، مضماین و ترتیب و تنظیم مکاتیب واردہ و صادرہ.
- آمریت دیپارتمنت معارف و فرهنگ اسلامی:**
۱. تهییه مقاله تحت عنوان (رعایت محیط زیست).
  ۲. تهییه مقاله تحت عنوان (شیوه های حفظ وحدت مسلمانان).
  ۳. تهییه مقاله تحت عنوان (تشویق عمر فاروق رضی الله عنه به تعلیم زبان عربی).
  ۴. اجراءات امورات اداری دیپارتمنت.

آمریت دیپارتمنت علوم اسلامی و تطبیق آن با علوم ساینس:

۱. مضمون تحت عنوان (دلایل حرمت مواد مخدر از منظر قرآن کریم و سنت نبوی ﷺ).
۲. مطالعه کتاب (شگفتی های قرآن کریم در عصر تکنالوژی جدید).

آمریت دیپارتمنت اصول دین:

۱. بازنگری مقاله تحت عنوان (محیط زیست).
۲. تهییه و ترتیب مقاله تحت عنوان (توبه و ضرورت آن در اسلام).
۳. تحریر مقاله تحت عنوان (سوله).
۴. تحریر مضمون تحت عنوان (خوردن شراب و پیامدهای ناگوار آن از دیدگاه اسلام).
۵. تحریر مقاله تحت عنوان (قباحت رشوت در اسلام).
۶. اجراءات اداری.

آمریت دیپارتمنت حقوق اسلامی زنان:

۱. تحریر مضماین تحت عنوان (نمونه های الگوی پیامبر ﷺ)، (اخلاق خانوادگی پیامبر ﷺ).
۲. مطالعه کتابهای (تفسیر ازهربیان)، (تفسیر عارف القرآن)، (فقه خانواده) و (بانوان).

آمریت دیپارتمنت عقیده و فلسفه:

۱. تحریر مضماین تحت عنوان (آثار مفید امر به معروف و نهی از منکر در جامعه)، (صفات پیامبران) علیهم الصلاة و السلام و (محیط زیست).

خلاص گزارش ریاست تنظیم امور عرفان و اماکن دینی

بابت برج های محرم و صفر سال ۱۴۴۳ هـ ق مطابق برج سنبله سال ۱۴۰۰ هـ ش

- تهییه و تدوین مسوده طرز العمل ریاست تنظیم امور عرفان و اماکن دینی، جهت تنظیم بهتر امور ریاست.
- تجدید نظر در مورد پرسشنامه به منظور سروی دقیق از موجویت خانقاها در مرکز و (۳۴) ولایت کشور به منظور آمار دقیق خانقاها کشور و ارائه خدمات بهتر.
- تدویر یک جلسه بورد مشورتی با اهل طریقت و مسؤولین خانقاها شهر کابل به منظور انسجام بهتر مسؤولین و مرشدان خانقاها.
- توزیع (۴۰) جلد کتاب مختلف النوع به اعضای بورد مشورتی اهل طریقت و متصرفین.
- جمع آوری کتب دینی، تصوفی و عرفانی از اکادمی علوم و ریاست اطلاعات و آگاهی عامه، جهت تألیف کتاب زندگی نامه عرفاء و متصرفین مشهور کشور.
- اعزام نعت خوانان به خانقاها نواحی شهر کابل جهت نعت خوانی در محافل عرفانی و تصوفی و نظارت از خانقاها ثبت و راجستر شده شهر کابل.
- مواد خام ارسال شده ریاستهای ولایتی جهت تألیف کتاب زندگی نامه عرفاء و متصرفین مشهور کشور زیر

تحقيق و مطالعه است.

د داخلي پاڼي ریاست اړوند راپور

د (۱۴۴۳) هـ کال د صفر او د (۱۴۰۰) هـ کال د سنبلی میاشت

د افغانستان اسلامي امارت به راتک د یوستتحول په رامنځته کیدو سره ټول دولتي ادارات د یولنډمهال لپاره بند وو، خوسره له دي هم د داخلي پاڼي ریاست اړوند ټولو کارمندانو خپلو کړنوته دوام ورکړي وو، چې لاندې فعالیتونه ی ترسره کړي دي.

• د خوست، پکتیا، فراوا او غزنی ولايتونوراپورنو پایلې اړوند اسناد باندې کارترسره شوي، چې په پايله کې اصلاحي سپارښتې اونقدي موارد په کوتنه شوي دي چې له هغې وروسته دغه راپورنه اړوندو مراجعته د مقام له امضاء وروسته لیږل کېږي ترڅو اړوند ادارات د خپلو نیمکړیاود پوره کولو لپاره اجرآت ترسره کړي او مونږته اطمینان راکړي.

د افغانستان اسلامي امارت خخه ملاتړ او حمایت

د جمعی د خطې لارښود:

الحمد لله الذي أرسل رسوله بالهدى و دين الحق ليظهره علي الدين كله، و كفى بالله شهيدا، و أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له و أشهد أن محمداً عبده ورسوله صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه وسلم تسليماً كثيرا.

اما بعد: فقد قال الله سبحانه و تعالى: ﴿ يَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطْبِعُوا اللَّهَ وَأَطْبِعُوا الرَّسُولَ وَأُولُو الْأَمْرِ مِنْكُمْ ﴾ (النساء: ۵۹)

ڇپاړه: اي هغه کسانو چې ايمان موراوري دي! د الله تعالى اطاعت وکړي او د هغه د رسول اطاعت وکړي او د هغه چا اطاعت وکړي، چې په تاسو ګډ واک خښتنان دي.

د الله تعالى له پېروزونو خخه یو هم د اسلامي نظام شتون دي او (الله الحمد) نن ورځ زمونږ په هیواد کې د اسلامي نظام مثل د افغانستان اسلامي امارت دي، چې په ګران هیواد کې حاکم دي.

بناء د افغانستان په هروکړي لازم دي، چې د الله تعالى نعمت شکر و باسي او د افغانستان له اسلامي امارت خخه هر اړخیز حمایت او ملاتړ وکړي؛ خکه په ګران هېواد کې د اسلامي نظام را منځته کول، په دې لارکې هلي خڅ کول او د اشغال په مقابل کې مقدس جهاد ټولو دنده وه او د هر فرد فريضه وه. اوں چې اشغال له منځه تللي او د افغانستان اسلامي امارت د نظام په توګه په خاوره کې حاکم دي؛ د افغانستان له اسلامي امارت خخه ملاتړ او حمایت هم د هر افغان اسلامي وجبيه ده.

د اسلامي لارښونو او بين المللې قو او نينوله مخې، د بشري ټولنې لوړوالي او پرمختګ په خلورو خبرو کې نفښتې دي:

۱- د نظام شتون: د اسلام مقدس دین د ټولنې د بقا لپاره د دا سې نظام په شتون تاكید کوي، چې په کې هر دوں استقرار او آرامش موجود وي.

۲- له خمکي خخه سالمه استفاده.

۳- له وخت خخه سالمه استفاده.

۴- له پوهانو، ورو او متخصصو اشخاصو خخه سالمه استفاده.

د دولت ماهیت او حقیقت

دولت یا نظام له هغه انساني اجتماع خخه عبارت دي، چې د خمکي پرمخ په یومعین خاي کې مستقرولي او د یو حاکم سازمان خښتنان وي.

که چېږي ددولت او نظام له تعريف نه خبر شو، دولت په درې عناصره ولاړ دي:

۱- جمعیت یا رعيت: دا خکه چې دولت په له انساني اجتماع خخه منځ ته نشي راتللي.

۲- د خمکي په معین خاي کې استقرار: له دې خخه د خمکي د سره ګه برخه مراده ده، چې د مرزوونو په واسطه محدوده شوي وي.

۳- حکومت: له دې خخه د قدرت اعمال کوونکي سازمان مراد دي.

للله الحمد، د افغانستان اسلامي امارت د دولت ټولو عناصرو هريو: جمعیت، خمکه او حاکم نظام دي، چې په هرې برخه کې پوره واک او سلطه لري. دا هرڅه د دې دليل دي، چې د افغانستان اسلامي امارت یو مشروع نظام دي او باید ورڅه هر اړخیز حمایت وشي او د هي نظام له زمامدار او سره په هرې برخه کې مرسنه کول پر رعيت واجب دي.

په دیني نصوصو کې خودوله کلمې د اسلامي زعيم او حاکم لپاره کارول شوې دي، لکه: ولی الامر، امام، سلطان چې له ټولو خخه هغه شخص مراد دي، چې ددولت د چارو مسئولیت په غاره وي.

نوویلي شو کله چې په ګران هېواد افغانستان کې د ټول دولت او رعيت د کارونو تدیر او کنټرول د افغانستان د اسلامي امارت له خوا ترسره کېږي، د افغانستان اسلامي امارت ته ټولو کرنوا او اوضاعو سلطه حاصله ده او د اسلامي نظام ټول معتبر شرعی معیارونه ئې پوره کړي دي، پرمليت واجب دي، چې د افغانستان له اسلامي امارت خخه خپل ملاتړ او حمایت وکړي او له اوامر و پېرويو وکړي.

همدا راز کله چې رسول الله ﷺ وفات شو، اکابرو صحابه کرامو د رسول الله ﷺ له تجهيز او تدفين خخه مخکي د اسلامي نظام د استقرار په هدف ابوبکر صديق ﷺ سره بیعت وکړ چې دا کارد اسلامي نظام په بقاء او له هغه خخه پر حمایت دلالت کوي.

دې اصل ته په کتو سره د افغانستان د اسلامي امارت مجاهدينو پر دیواد اشغال په مقابل کې مسلحانه مبارزه پیل کړه آن تر دې چې فتحه

پي تر لاسه کړه او په افغانستان کې یې اسلامي امارت حاکم او بولو خل بیا په پېښو درولو اود ملت خوبونه یې په ربنتیا بدل کړل نواوس چې په افغانستان کې اسلامي امارت حاکم دی د افغانستان د اسلامي امارت خخه حمایت او دفاع پر هر افغان لازم دي
دولي الامر(پادشاه) اطاعت واجب دي

د اسلامي نظام د قائمولپاره هڅه او هاند، سعي او کوښن د هر مسلمان له وجاهبو خخه ده او په هر مسلمان لازم دي چې په دې لاره کې جد و جهد وکړي.

اووس چې په افغانستان کې اسلامي امارت حاکم دی د تولني پر تولو افرادوله اسلامي نظام خخه حمایت او د دې د امير اطاعت فرض دي؛ خکه د امير اطاعت په حقیقت کې له اسلامي نظام او اسلامي تولني سره مرسته ده چې دا کارله نظام خخه حمایت کنبل کېږي دا په دې معنا چې ولی الامر هغه خوک دی چې د اسلامي نظام ساته کوي.

په همدي اساس شريعت: د اسلامي حاکم په اطاعت او له اسلامي نظام خخه پر حمایت امر کړي دي.
الله تعالى فرمایی دی: ﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ مَاءَمُوا أَطْبَاعَ اللَّهِ وَأَطْبَعُوا أَرْسُولَ وَأُولَئِكُمْ مُنْكَرٌ﴾ [النساء: ٥٩]

زباوه: اي هغه کسانو چې ايمان موراوري دي! د الله تعالى اطاعت وکړي او د هغه د رسول اطاعت وکړي چا اطاعت وکړي چې په تاسوکي د واک خېښنان دي.

عبدالله ابن عباس رض فرمایی دی: په دې آيت کې له (أولي الامر) خخه اميران او حاکمان مراد دي.

امام ماوردی ددې آيت په فاییده کې لیکلې دی: ((فترض علينا طاعة أولي الأمر فيما وفينا وهم الأئمة المتأمرون علينا)). الأحكام السلطانية.

زباوه: د دې آيت په بناء د اولو الامر اطاعت پر مونږ فرض دي او (اولو الامر) هغه خوک دی چې پر مونږ او اکمنان / اميران دي.

د پورتني دلائلو په رنا کې د افغانستان د اسلامي امارت تابداري او حمایت دې خاورې په هر فرد باندي فرض او لزوم دي.

همندا رازبي شمیره صحیح حدیثوند اولي الامره اطاعت امر کړي دي.

په یو حدیث کې راخی: (السمع والطاعة على المرء المسلم فيما أحب وكره ما لم يؤمِر بمعصية فإذا أمر بمعصية فلا سمع ولا طاعة). (متفق عليه)

زباوه: پر مسلمان د اولو الامر خبره او ريدل او اطاعت لازم دي په هغه خه کې خوبنې وي یانې خوبن نه وي ترخو چې اولو الامره کنناه باندي امر نه وي کړي کله چې په کنناه امر وکړي بیا خبره او ريدل او اطاعت په نشته.

په یو بل حدیث کې داسې راغلي دی: واسمعوا و أطيعوا و إن استعمل عليكم عبد حبشي. (متفق عليه)

زباوه: اوږي خبره د حاکم او اطاعت پي وکړي که خه هم پر تاسو حوشی غلام حاکم وي.

د ابو هریره رض حدیث د اسلامي حاکم په اطاعت تاكید کوي: (عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ خَرَجَ مِنَ الطَّاغِيَةِ فَأَرَقَ

الْجَمَاعَةَ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً) متفق عليه

زباوه: خوک چې د امام له اطاعت خخه و تلو اود مسلمانو له دې جدا شو (او بیا مېړشو) دده مرک به د جاهليت د زمانی د مرک په خېرو وي.

په یو بل حدیث کې د امام په حمایت او عزت باندي تاكید شوي دی: عَنْ أَبِي بَكْرٍ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: (السُّلْطَانُ ظِلُّ

اللَّهِ فِي الْأَرْضِ، فَمَنْ أَكْرَمَهُ اللَّهُ، وَمَنْ أَهَانَهُ اللَّهُ) (السنة لابن أبي عاصم)

زباوه: ابوبکره رض فرمایی دی ماله رسول الله صلی الله علیه و آله و سلّم خخه او ريدلي دې داسې یې و فرمایل: بادشاہ د خمکې پرمخ د الله تعالى د رحمت سیوری دی چاچي د بادشا عزت وکړي او چاچي د بادشاہ اهانت وکړي الله تعالى به د ده عزت وکړي او بادشاہ اهانت وکړي د داسې شخص اهانت وکړي.

پورتني نصوص په افغانستان کې د حاکم اسلامي نظام د حمایت او ورسره مرسته کولو په برخه کې صريح دلائل دي.

د افغانستان اسلامي امارت خخه حمایت په هيواد کې د امنیت د تینکښت او پیاوړتیا ضامن دي اوله دې نظام خخه حمایت نه کول په وطن کې د فساد، هرج مرج او د اجتماعي کېږدیو باعث ګرځي چې زیان یې ملت ته ورکړي.

د افغانستان اسلامي امارت پر خلاف هر دول خروج مردود دي.

لکه مخکې موجې ووبل د افغانستان اسلامي امارت د اسلامي نظام د تولو معیارونو درلودنکي نظام دي او په تولو او ضاعو پوره کنټرول لري.

زباوه: دا جي د افغانستان اسلامي امارت یو شرعی او حاکم نظام دي ددې نظام حمایت او اطاعت پر تولو هیواد والو فرض دي او په مقابل کې هر ډول مخالفت دي نظام خخه د خروج معنا لري چې شرعاً مردود او حرامه کرنه ده.

د امام په مقابل کې خروج په حقیقت کې د مسلمانانو د تولني خخه د همکاري او مرستي خخه لاس اخیستل دي؛ خکه امام او حاکم هغه خوک دی چې د تولني خلک ورباندي را غونډ دي او د مسلمانو له تولني سرپرستي کوي.

هو! په دې سختو شرائطو کې چې اسلامي امارت ورسره مخ دي ممکن خینې اجتماعي يا اقتصادي مشکلات به موجود وي؛ ولې دا مقطعبې مشکلات هېڅ کله د نظام د مخالفت لپاره دليل کیدای نشي.

دولي الامر د اطاعت په اړه د اهل السنه والجماعه علماء داسې وائي: (ذهب الجمهور من أهل السنة إلى عدم جواز الخروج على الإمام الجائز، لما يتربّط على الخروج على السلطان من المفاسد الكثيرة من سفك للدماء، وزهق للأرواح ونهب للأموال، واستحلال للمحaram، بل في الصبر على جورهم تكفير للسيئات، و مضاعفة للأجور). [أصول الدين عند الإمام أبي حنيفة رحمه الله]

زباوه: د اهل سنت والجماعت جمهورو علماء ونظر دا دې چې د ظالم پادشاھ په مقابل کې خروج او قیام جوازنلري؛ دا خکه چې د سلطان په مقابل کې خروج له خانه سره زیات مفاسد لري؛ لکه وینې تویدل، د خلکو وژل، د مالونو چور او چپاول او محارمو حلال کنبل؛ بلکې د حاکمانو

په ظلمونو باندي صبرکول د کناهونود رېدلواود ثو ابونوزباتوالی سبب گرخي.
البته که چيرې خوک د افغانستان د اسلامي امارت د پاليسيو او ګنوپه اړه متفاوت نظرلري، داسې اشخاصوله په کارده جي له صبر او تحمل
څخه کار واخلي او له اصولي لارو څخه خپل نظرد اسلامي امارت سره شريک ګري.

په یوبل حدیث شریف کي راخېي: (ذَعَنَا اللَّهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَأْتِنَاهُ أَخْذَ عَلَيْنَا أَنْ يَأْتِنَا عَلَى السَّمْعِ وَالطَّاعَةِ فِي مَنْشَطَنَا وَمَكْرَهَنَا وَعُسْرَنَا وَيُسْرَنَا وَأَثْرَنَا وَأَثْرَنَا) (أَثْرَنَا وَأَنْ لَا نُنَازِعَ الْأَمْرَ أَهْلَهُ إِلَّا أَنْ تَرَوْا كُفُراً بِوَاحِدَةٍ عِنْدُكُمْ مِنَ اللَّهِ فِيهِ بُرْخَانٌ). (صحیح البخاری)
ژباره: له عباده بن صامت څخه روایت دي چې مونږ رسول الله ﷺ بیعت ته وړوغوښتو مونږ ورسره بیعت وکړ، پرمونږي دا شرط اینښودلای
چې مونږ به بیعت کووله اميرسره په سمع او اطاعت سره که مونږ ورباندي خوبن یواویا ناخوبن، په سختیوکي اوپه راحت کي اوبل دا چې له حاکم
سره دهله په واکمني کې نزاع او مخالفت نه کوومکردا چې روښانه کفرو رڅخه ووئي او تاسو سره په دې کې قطعي قرآنی آيت اوډ نبوی حدیث دليل
موجود وي.

اوسم چې تول هیوادوال د اسلامي نظام ترسیوري لاندي را تول دي هرنوع مخالفت د دي نظام د کمزوري لامل ګرځي او اسلامي تولني ته زيان رسپري
چې دا کارهیڅخ جوازنلري.

په همدي بناء: امام علي بن مديني رهنکن چې د خپلی زمانی لوی محدث اوډ امام بخاري استاد فرمایلي دي: (ومن خرج على إمام من أئمة المسلمين
وقد اجتمع عليه الناس فأقرروا له بالخلافة بأبي وجه كانت برضأ أو بغلبة فهو شاق عليه العصا، وخالف الآثار عن رسول الله (صلى الله عليه وسلم) فإن
مات الخارج عليه مات ميتة جاهلية ولا الخروج عليه لأحد من الناس فمن عمل ذلك فهو متبع على غير السنة).

ژباره: خوک چې د مسلمانانو د پادشاه په مقابل کې قیام وکړي په داسې حال کې چې مسلمانان ورباندي را تول وي او د هغه حکومت پې منلي وي په
هره طریقه چې وي د رعیت په رضایت وي، اوکه په غلبه وي نو داسې شخص د مسلمانانو د امسا ماتونکي دي اوډ رسول الله ﷺ د احاديثو مخالف
دي که چيرې داسې شخص مړشونو ده مرک د جاھليت د زمانی د مرک په خيردي اوډ هیچا لپاره د مسلمان پادشاه په مقابل کې جنک کول جواز
نلري اوډ هغه په مقابل کې خروج هم جوازنه لري که چادا کاروکړه مبتعد دي اوډ اهل السنة په مذهب نه دي.
قاضي عياض رهنکن د مسلمانانو اجماع په دې خبررا نقل کړي دي او فرمایي: (وأما الخروج عليهم وقتالمهم فحرام يا جماع المسلمين وإن كانوا فسقة
ظالمين). [مرقاۃ المفاتیح]

ژباره: د مسلمانانو د علماء په دی اجماع ده، چې د مسلمانانو حاکمانو په خلاف خروج کول حرام کاردي، که خه هم حاکمان فاسقان او ظالمان
وي.

امام نووي رهنکن فرمایلي دي: (أجمع العلماء على وجوبها . (أي طاعة الأمراء) في غير معصية). (شرح النووي على صحيح مسلم)

ژباره: د علماء په دی اجماع ده چې د معصیت له مواردو پرته د حاکمانو اطاعت واجب دي.
د افغانستان د اسلامي امارت نظام چې د پیاوړو علماءو څخه متسلک دي او د اسلامي امارت په رأس کې اميرالمؤمنین چې د هیواد سترعالمو او شیخ
الحدیث دی، قرارلري اوډ هیواد د علماءو د راي په اساس د اميرپه توکه تاکل شوی دي، د داسې نظام په مقابل کې خروج او نافرمانی په طریق اولي
سره خورا بد او حرام عمل دي.

د افغانستان اسلامي امارت په مقابل کې خروج بغاؤت دي

د شريعت له نظره د افعانستان د اسلامي امارت په مقابل کې قیام او خروج بغاؤت دی چې فقهاء ورته بغاؤت و اي اوپه اوسمی حقوقی اصطلاح کې
ورته سياسي جرم ويل کېري او سياسي مجرمينو ته باغيان یا بلوا کړوبل کېري.

د اسلامي شريعت فقهاءو سياسي مجرمين داسې تعريف کري دي: (باغياني هغه دله ده چې دغلغت باوراوناسم فاسد تاويل له امله چې هفوی پې
شرعي دليل بولی د امام یا د هغه دنائب په مقابل کې خروج او قیام کوي، په داسې حال کې چې له قدرت څخه برخمن هم وي).
له دې تعريف څخه معلومېږي چې سياسي جرمونه له هغو اعمالو څخه عبارت دی چې مجرمين پر خپل قدرت څخه په استفادې د باطل اعتقاد په
بناء او له شرعی دلائلو څخه په استدلال که خه هم دا استدلال ناسم وي د جنک مرتکب کېري او هدف پې دا وي چې مشروع نظام را چې
کېري.

په یو حدیث شریف کې راخېي: عن ابي هريرة رضي الله عنه من خرج من الطاعة وفارق الجماعة فمات ميتة جاهلية). مسلم
له ابوهيره رهنکن څخه روایت دي چې رسول الله ﷺ فرمایلي دي: خوک چې د امام له اطاعت څخه و تلو اوډ مسلمانانو له جماعت څخه جلا
اوبيا مرشود ده مرک د جاھلت د زمانی د مرک په شان دي.

په بل حدیث کې داسې راخېي: عن ابن عباس قال رسول الله صلی الله علیه وسلم من راي من اميره شيئاً يکرره فليصبر فإنه من فرق الجماعة
شيرواً فمات ميتة جاهلية). (مسند احمد)

ژباره: عبد الله ابن عباس رهنکن څخه روایت دي، چې رسول الله ﷺ فرمایلي دي: چاچې له خپل امير څخه داسې خه ولیدل چې د هغه خوبن
نه وي باید صبر ورباندي وکړي؛ بیشکه خوک چې د مسلمانانو له دې څخه یولویشت لري و تلو بیا مرک ورته پیښ شو، نود ده مرک د
جاھليت مرک دي.

ارگان نشراتی وزارت ارشاد، حج و اوقاف
مجله دینی، علمی، ادبی، تحقیقی و اجتماعی

پیام حق به منظور تعمیم فرهنگ، معرف اسلامی و ارتقای سطح علمی
هموطنان مسلمان، فرهنگیان، دانشمندان و قلم بدنستان فرهیخته کشور را به همکاری فرا می خواند.

پیام حق مقالات و مطالب علمی و تحقیقی را با پرداخت حق الزحمه می پذیرد.
پیام حق در گستره نشراتی خود به موضوعات و مصادر علمی ارجحیت می دهد.
پیام حق در ویرایش، پیرایش تلخیص رد و یا قبول مطالب دست باز دارد.
پیام حق استفاده از مطالب صفحاتش را با ذکر مأخذ اجازه می دهد.
پیام حق در انتظار انتقاد های سالم پیشنهادهای سازنده و نظریات ارزش نده شمامست
موضوعات نشر شده در مجله پیام حق، مبیین آرآ و نظریات نویسندهای می باشد.

د اړیکو شمېري او برښنایي پته

(۰۲۰) ۲۲۱۴۲۵۱
+۷۷۸۸۱۲۵۳۱ - ۰۷۴۴۰۱۷۷۶۶

payamhaq@yahoo.com
payamhaqmagazin@gmail.com

www.mohia.gov.af

وزارت ارشاد، حج و اوقاف - د ارشاد حج او اوقافو وزارت

کابل نوي بناري، د فيض محمد خان خلور لاري

چاپ: مطبوعه صبور

د ارشاد حج او اوقاف و وزارت
Ministry of Hajj and Religious Affairs

مسجد جامع تاریخی هرات باستان

دور دوم مجله ، سال نزدهم ،

شماره هفتم (ربيع الاول) ۱۴۴۳ هـ ق

مطابق میزان و عقرب سال ۱۴۰۰ هـ ش